

UUTISKIELI POLIITTISIA TOIMIJOITA MUOTOILEMASSA

Izvestijan representaatiot Venäjän oppositiosta vuoden 2010 ensimmäisellä
puoliskolla

Sosiologian pro gradu –tutkielma

Anssi Ylirönni

Yhteiskuntatieteiden laitos

Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta

Itä-Suomen yliopisto

Lokakuu 2011

TIIVISTELMÄ

Pro gradu –tutkielmani aiheena on Izvestija-nimisen sanomalehden Venäjän oppositiota käsittelevä uutisointi. Pyrin tutkimuksessani vastaamaan kysymykseen siitä, millaisia representaatioita lehti oppositiosta tuottaa. Hankin tutkimusaineiston poimimalla oppositiota koskevat uutiset uutisvirrasta sekä lehden paperiversiosta että sen internet-sivuilta. Valitsemaltani puolen vuoden aikaväliltä uutisia kertyi analysoitavaksi yhteensä 114.

Metodologisen ja teoreettisen pohjan työlle tarjoaa kriittinen diskurssianalyysi. Diskurssianalyytikkojen lisäksi käytän teoriapuolessa hyväkseni myös muiden kriittisten yhteiskuntatieteilijöiden näkemyksiä. Analyysini pääroolissa on tekstistä välittyviin merkityksiin keskittyvä kielentutkimus. Kielen lisäksi analysoin uutismateriaalista myös puheäänten jakaantumista, lähteidenkäyttöä ja temaattista rakennetta. Lähestymistapani on aineistolähtöinen, mikä merkitsee sitä, että annan tutkimuskohteen luoda suunnan tutkimukselle.

Teorian, metodin ja analyysin lisäksi olen katsonut perustelluksi taustatietojen esittämisen Venäjän politiikasta ja tiedotusvälineiden toiminnasta, koska mielestäni myös kielen ulkopuoliseen todellisuuteen tulisi katsoa sisäpuolen tutkimisen ohella.

Analyysi paljastaa, että uutisointi käsittelee opposition eri puheääniä eri tavalla. Myös julkisuuden määrä jakautuu epätasaisesti, eikä se ole suhteessa poliittiseen painoarvoon. Aineistossa korostuu Vladimir Žirinovski, jolle rakennetaan narrin ja häirikön subjektipositiota. Vaimennustyö kohdistuu selkeimmin Gennadi Zjuganoviin ja kommunistipuolueeseen. Opposition edustajia ei yleisesti ottaen esitetä uskottavana vaihtoehtona vallanpitäjille, mikä on ideologisten vaikutusten kannalta merkittävin esiin noussut havainto.

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä	2
Sisällysluettelo	3
1. Johdanto	5
2. Teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat	9
2.1 Kriittinen diskurssianalyysi tieteen kentällä	9
2.2 Kieli ja kommunikaatio	13
2.3 Kriittisen diskurssianalyysin päämäärät	16
2.4 Diskurssi	17
2.5 Ideologia	19
2.6 Kriittisen diskurssianalyysin ongelmia ja kritiikkiä	22
2.7 Tekstin analyysi ja tutkimusprosessi	23
2.8 Selonteko analyysivaiheesta	26
3. Tiedotusvälineiden toiminnan yleistä ja erityistä tarkastelua	29
3.1 Uutisten tuottaminen	29
3.2 Katsaus Venäjän mediaan ja sen erityispiirteisiin	33
3.3 Izvestijan esittely	38
4. Poliitiikka ja oppositio Venäjällä	39
4.1 Taustatietoa Venäjän poliittisesta elämästä	39
4.2 Merkittävimmät oppositiovoimat	41
5. Puheäänten jakaantuminen	45
5.1 Maininnat opposition edustajista	45
5.2 Lähteisiin viittaaminen	48
6. Uutisten temaattinen rakenne	51
6.1 Konfliktit	52
6.2 Poliitiikan arkipäivä	52
7. Korostetut puheäänet	54
7.1 Vladimir Žirinovski ja LDPR	54
7.2 Sergei Mironov ja Oikeudenmukainen Venäjä	63

8.	Vaimennetut puheäänet	71
8.1	Gennadi Zjuganov ja KPRF	71
8.2	Rekisteröityneet pikkupuolueet	76
8.3	Muut oppositiot toimijat	80
9.	Oppositio kokonaisuutena	84
10.	Lopuksi	92
	Lähteet	95
	Liite 1: Aineiston uutiset	99

1 JOHDANTO

Tutkin pro gradu-työssäni sitä miten Izvestijassa puhutaan Venäjän oppositiosta eli hallituksen ja valtapuolue Yhtenäisen Venäjän ulkopuolella olevista poliittisista ryhmistä ja niiden edustajista. Oppositioksi määrittelen kaikki ryhmät ja henkilöt, joita lehden diskurssissa käsitellään oppositiona. Täten mukana ovat myös Oikeudenmukainen Venäjä ja Liberaalidemokraattinen puolue, jotka eivät monien kommentojien mukaan edusta ”oikeaa” oppositiota.

Miksi tätä ilmiötä pitäisi tutkia? Ensimmäinen vastaus on se, että koska se on olemassa. Toinen vastaus löytyy siitä tosiasiasta, että media on kielen dominoiva esittäjä yhteiskunnassa. Uutistoimittajilla on valtaa tuottaa ja levittää tietoa sekä esittää omat näkökulmansa koko yhteiskunnalle. Niinpä ei ole merkityksetöntä mitä he kirjoittavat. Diskurssista on tulossa määräävämpi tekijä tietyillä sosiaalisen elämän alueilla; sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ovat paljolti muutoksia diskursiivisissa käytännöissä. Kielen käyttö muodostaa yhtäaikaan sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä.

Valitsin Izvestijan tutkimukseni kohteeksi, koska se on ns. laatulehdistä levikiltään suurin Venäjällä. Suuremmat lehdet kuten Komsomolskaja Pravda, Moskovski Komsomolets ja Argumenty i Fakty ovat enemmän tabloidityylisiä. Lisäksi käytännölliset syyt vaikuttivat valintaani: Izvestija on tilattu Joensuun kaupunginkirjastoon. Aluksi tarkoitukseni oli verrata Izvestijaa Helsingin Sanomiin, mutta lehtien aineistot osoittautuivat niin epäsymmetrisiksi, että niitä ei ollut mielekästä verrata keskenään.

Materiaalina tutkielmassani käytän pelkästään uutistekstejä, puhdasta uutisvirtaa. Pois olen siis jättänyt toimittajien mielipidetekstit ja kommentaarit, henkilöhaastattelut sekä erikoisreportaasit. Hankin materiaalin paperiversion lisäksi lehden internet-sivuilta. Otaksun, että puhtaita uutisia pidetään yleisesti neutraaleina todellisuuden kuvina. Juuri siksi niitä on mielenkiintoisinta tutkia. Neutraaleja sanojahan ei valitun näkökulmani mukaan todellisuudessa ole olemassakaan, vaikkakin puhtaassa uutisvirrassa tiedotusvälineen

harjoittama kommentointi on yleensä hienovaraista. Uutisten tekeminen on vahvasti tulkinnallinen ja konstrukttiivinen prosessi, ei pelkästään ”faktojen” raportointia.

Tarkasteltavien uutisten ajanjaksoksi valitsin puolen vuoden mittaisen välin 1.1.2010 – 30.6.2010. Uutisia kertyi kyseiseltä aikaväliltä yhteensä 114. Uutisten määrä mahdollistaa laadullisen analyysin lisäksi myös määrällisillä suhteilla argumentoimisen.

Koska tutkimuskohteena on kirjoittelu Venäjän oppositiosta, olisi hyvä tietenkin olla tietoinen myös Venäjän poliittisesta kentästä, sen toimijoista ja niiden välisistä suhteista. Pierre Bourdieu muistuttaa (Faircloughin mukaan 1997, 231), että olisi vähintään pinnallista yrittää analysoida poliittisia diskursseja tai ideologioita keskittymällä pelkästään niiden ilmenemismuotoihin, ottamatta huomioon poliittisen kentän rakennetta sekä kentän ja laajempien yhteiskunnallisten olosuhteiden ja tapahtumien välistä suhdetta. Katsoin aiheelliseksi kertoa perustietoja Venäjän oppositiosta erillisessä luvussa. En tiedä, että pystynkö Bourdieun suosittelemaan syväanalyysiin omien rajallisten tietojeni kanssa, mutta ainakin sitä voi yrittää. Selvää joka tapauksessa on, että tekstin tulkitseminen olisi hankalaa, mikäli ei tietäisi edes perusasioita oppositotoimijoista ja poliittisesta kentästä.

Pelkän tekstin analysoimisen lisäksi luon silmäyksen diskurssikäytännön toiseen puoleen eli tekstien tuottamiseen (toinen puoli on tekstin vastaanotto). Valotan kirjallisuuteen pohjautuen uutisten tuottamisen käytäntöä ja esittelen venäläisen median erityispiirteitä. Pyrin ottamaan esittelemäni asiat huomioon myös analyysivaiheessa.

Lähteidenkäytöstäni totean, että lähteitteni joukossa on yksi, joka ei ole yleisesti akateemisesti hyväksytty. Kyse on internet-tietosanakirja Wikipediasta. Perustelen sen käyttöä sillä, että se tarjosi oppositotoimijoista ja Izvestijasta tietoja, joihin ei kirjallisuuden ja akateemisten lähteitten avulla ollut mahdollisuutta päästä käsiksi.

Metodina ja teoriapohjana tutkielmassani käytän kriittistä diskurssianalyysiä, johon sekoitan muun muassa Pierre Bourdieun teoreettisia näkemyksiä. Diskurssianalyysissä ei perinteisesti keskitytä siihen mitä on puheen tai muun merkityksiä luovan toiminnan tuolla puolen. Itsekään en sovelleta totuusnäkökulmaa, mutta olen sitä mieltä, että diskurssin ulkopuolisiakin

asioita on jossain määrin otettava huomioon. Diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön jonkinasteisen huomioimisen lisäksi on syytä erityisesti pohtia sitä mitä diskurssissa ei ole – eli mistä asioista vaietaan. Havainnoitsijan on tiedettävä diskurssin ulkopuolisesta todellisuudesta jotain, jotta hän huomaisi vaikenemisen. Käytännössä vaikeneminen olisi helpompaa huomata vertailevan tutkimuksen kautta tai olemalla läheisissä kosketuksissa tutkittavaan diskurssiin ja todellisuuteen sen takana. Itselläni on lähinnä mahdollisuus todeta, että ketkä toimijat vaiennetaan lehden diskurssissa. Tietyistä asioista vaikenemista on vaikeaa havaita minun positiostani käsin.

Kriittisen diskurssianalyysin tapoihin kuuluu, että tutkija paljastaa oman positionsa. Minulla ei ole mitään henkilökohtaisia päämääriä (valmistumisen lisäksi), joita haluaisin tämän tutkimuksen edistävän. Korkeintaan kriittisen mediatietoisuuden edistäminen voisi olla sellainen päämäärä. Olen kuitenkin tietoinen siitä, että tavallisella pro gradu -tutkielmalla ei varsinaisesti ole mihinkään vaikutusta kuin ehkä poikkeustapauksissa. Valitsemani aihe ei ole minulle mitenkään erityisen läheinen, mutta ei täysin vieraskaan. Näkökulmani on ulkopuolisen ja on otettava huomioon, että kaikki eivät välttämättä tulkitsisi tekstiä samalla tavalla kuin minä. Ei voida olettaa, että lehden yleisö jakaisi samat merkitykset kanssani.

Käytän tekstissä puolueista niiden venäjänkielisiä lyhenteitä. Täten Venäjän federaation kommunistinen puolue on KPRF, Venäjän liberaalidemokraattinen puolue LDPR, Yhtenäinen Venäjä ER, Oikeudenmukainen Venäjä SR ja Oikea asia PD. Venäläisessä alkuperäistekstissä käytettyjä lyhenteitä en useimmissa tapauksissa ole voinut siirtää suomennokseen, joten esimerkiksi совфед kääntyy federaationneuvostoksi yhtä lailla kuin совет федерации. Poikkeuksena käännän kuitenkin termin единопросс yhtenäisvenäläiseksi ja termin эсер eserräksi. Teksti näyttäisi liian jäykältä alkuperäiseen verrattuna, jos kääntäisin kyseiset termit esimerkiksi Yhtenäisen Venäjän edustajaksi ja Oikeudenmukaisen Venäjän edustajaksi. En ole venäjän kielen suvereeni taitaja, enkä osannut kääntää kaikkea tekstiä ilman ongelmia. Ongelmakohtien käännöksessä sain apua Edward Rytköselä, joka on opiskelijatoverini Aleksanteri-instituutin maisterikoulussa. Mahdollisista käännösvirheistä olen tietenkin itse vastuussa.

Tutkimusongelmani muotoutuu seuraavasta kysymyksestä: millaisia representaatioita lehti oppositiosta muodostaa? Kysymys on tietysti laaja ja monitahoinen, ja siitä voidaan pilkkoa pienempiä kysymyksiä, joihin yritän löytää vastauksia. Huomioni keskittyy seuraaviin pienempiin kysymyksiin: millaisia identiteettejä opposition edustajille tuotetaan? Millaisiin rooleihin heidät asetetaan? Miten representoituja puheääniä kohdellaan? Onko uutisointi tasapuolista? Mitä ideologisia valintoja tekstissä on tehty ja mitä mahdollisia ideologisia vaikutuksia niistä seuraa? Kirjallisuuteen tukeutuen pohdin myös kysymyksiä toimittajien aiheiden valinnasta ja lähteidenkäytöstä. Toimittajien representaatioiden lisäksi analysoin jossain määrin retoriikkaa, jota oppositio toimijat itse käyttävät suorissa sitaateissa. Vaikka suorassa sitaatissa toimija pääsee puhumaan suoraan, on kommentin esiin päästäminen kuitenkin seurausta toimittajan tekemästä valinnasta.

Aikoinaan minut inspiroi tämän aiheen pariin maisterikoulun opiskelijatoverini Karoliina Huhtasen kandidaatintutkielma, jossa hän tutki Helsingin Sanomien ja Karjalaisen uutisointia Venäjän oppositiosta duumanvaalien aikaan vuonna 2007. Kyseinen tutkimus oli tiedotusopin alaa ja metodina siinä käytettiin kehysanalyysiä. Muihin tutkimuksiin aiheesta en ole törmännyt (tai onnistunut törmäyttämään itseäni), mutta tiedän, että Sarah Oates on tutkinut Venäjän television vaaliuutisointia. Televisio on kuitenkin monessa mielessä erilainen väline painettuun mediaan verrattuna, joten en ole siihen tutkimukseen perehtynyt.

Seuraavassa luvussa esittelen tutkielman teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat. Sen jälkeen käsittelemme uutisten tuottamisen prosessia ja kerron Venäjän joukkotiedotusvälineistä. Sitten annan vielä taustatietoa Venäjän poliittisesta elämästä ja oppositiovoimista. Näitten kohtien jälkeen pääsen analyysivaiheeseen, jossa käsittelemme ensin puheäänten jakautumista, joka on tärkeä kohta uutisoinnin tasapuolisuuden arvioimisen kannalta. Sen jälkeen esittelen uutisten temaattisen rakenteen, jossa luokittelen uutiset teemojen mukaan ja katson, että liittyvätkö tietyt toimijat tiettyihin teemoihin. Tämän jälkeen pääsen analyysini ydinkohtaan, jossa uutistekstien kieltä tutkimalla kaivan esille erontekoja ja luokitteluja, jotka rakentavat oppositio toimijoille subjektipositioita.

2 TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Pääasiallisen viitekehysten gradulleni tarjoaa kriittinen diskurssianalyysi, jota kutsun tekstissä lyhenteellä KDA. Eniten käytän hyväkseni Norman Faircloughin näkemyksiä. KDA:ta täydentämään sovitan tarkoituksenmukaiseksi katsomaani teoriakirjallisuutta, kuten Pierre Bourdieun teorioita kielestä ja vallasta. Tarkastelen KDA:n päämääriä, ongelmia ja tieteenfilosofisia näkökantoja. Lisäksi käsittelem KDA:lle keskeisten käsitteiden sisältöä. Näitä käsitteitä ovat muun muassa diskurssi ja ideologia. Pyrin avaamaan KDA:n maailmankuvaa esittelemällä sen näkemyksiä kielestä ja kommunikaatiosta sekä sosiaalisesta todellisuudesta.

2.1 Kriittinen diskurssianalyysi tieteen kentällä

KDA voidaan nähdä samanaikaisesti sekä teoriana että metodina (Chouliaraki & Fairclough 1999, 16), ja siksi käsittelemkin sekä teoreettisia että metodologisia näkökantoja hieman myös päällekkäin enkä pelkästään toisistaan erillään. Metodin ja teorian vastakkainasettelusta olisi muutenkin toivottavaa päästä eroon. Sen sijaan, että metodia tai teoriaa kehitetään fetisistisesti niiden itsensä vuoksi irrallaan käytännöstä, olisi teoreettinen ja empiirinen työ sulautettava toisiinsa. (Bourdieu & Wacquant 1995, 49, 52, 57) Diskurssianalyysi antaa tutkijalle melko vapaat kädet erilaisiin metodologisiin sovellutuksiin. Se ei ole selkeärajainen tutkimusmenetelmä, vaan väljä teoreettinen viitekehys, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä. Viitekehys rakentuu seuraavista oletuksista: kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentava luonne, useiden merkityssysteemien rinnakkainen olemassaolo, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuus, toimijoiden kiinnittyminen merkityssysteemeihin ja kielen käytön seurauksia tuottava luonne. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 17)

Kriittinen kielentutkimus ei ole mikään uusi suuntaus tieteessä, esimerkiksi Vološinovin marxilainen kielenteoria on peräisin 1920-luvulta. Erilliseen ja huomattavaan asemaan se on kuitenkin noussut vasta 1970-luvulta lähtien. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 2-3) Kriittinen diskurssianalyysi kuuluu perinteeseen, jonka jäljet johtavat aina klassiseen antiikkiin saakka ja joka on läsnä monissa moderneissa tieteissä. Erityistä kriittisessä diskurssianalyysissä tämän perinteen sisällä on se, että se tuo kriittisen yhteiskuntatieteen ja lingvistiikan yhteen teoreettiseen ja analyyttiseen kehykseen ja asettaa ne keskenään dialogiin. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 6)

Jürgen Habermasin epistemologisessa työssä yhteys teoreettisten käytäntöjen ja toisten sosiaalisten käytäntöjen välillä muotoillaan tiedonintressien termin. Kriittiseen yhteiskuntatieteeseen (siis myös KDA:han) liittyy emansipatorinen tiedonintressi, johon sisältyy pyrkimys vapauttaa ihmiset sitovista, mutta muutettavissa olevista ideologisista suhteista kriittisen reflektion avulla. Muut tiedonintressit ovat tekninen ja praktinen intressi. Tekninen intressi viittaa työn instrumentaalisten muotojen laajenemiseen, joka on yhteydessä sovelletun tieteen ja luonnonhallinnan teknologian kehitykseen. Praktinen tiedonintressi puolestaan viittaa riippuvuuteemme arkipäiväisestä toiminnasta ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutus on yhteydessä kieleen ja interaktiivinen ymmärrys on kehittynyt pisimmälle hermeneuttisissa tieteissä. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 29; Skirbekk & Gilje 2001, 466)

Kriittinen marxilainen teoria on yleensä ollut yleinen viittauspiste kriittisille yhteiskuntatieteilijöille, jotka ovat asettaneet kielen teorioidensa keskiöön. Esimerkkeinä voi mainita mm. Habermasin, Anthony Giddensin ja Jean Baudrillardin. Klassisilla marxilaisilla teorat ovat vähemmän kielikeskeisiä. Muutos on tapahtunut, koska tutkijat ovat huomanneet kielen merkittävyyden, ja koska kielestä on tullut oleellisempi osa sosiaalista elämää modernisaation kulussa. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 74) Klassinen historiallinen materialismi on altis kritiikille taipumuksesta ekonomiseen reduktionismiin. On tosin huomattava, että Marxia itseään ei voida pitää reduktionistina, sillä hänen käsityksensä mukaan taloudellinen perusta ja poliittis-sosiaalisista ja ideologisista tekijöistä koostuva päällysrakenne ovat dialektisessa, eivät suinkaan deterministisessä suhteessa. Ne historiallisen materialismin muodot, jotka asettavat kulttuurin ja sosiaalisen interaktion keskiöön, asettavat

sinne myös kielen. Läntisen marxismin sisällä ja ympärillä on laaja tendenssi kulttuurin ja ideologian korostamiseen kapitalististen yhteiskunnallisten suhteitten ylläpitäjinä ja vakiinnuttajina, esimerkkeinä voidaan mainita Antonio Gramsci ja Louis Althusser. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 75; Skirbekk & Gilje 2001, 327-328; Heikkinen 1999, 86-87) Norman Faircloughin kohdalla suora yhteys marxilaiseen teoriaan näkyy mm. Gramscin hegemoniateorian käyttämisellä. Mielestäni voidaan ajatella, että KDA poikkeaa klassisesta marxismista siinä, että se korvaa talouden kielellä pääasiallisena kiinnostuksen kohteena ja korostaa tämän dialektista suhdetta muiden sosiaalisen alueen osatekijöiden kanssa. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 6)

Kriittisyys KDA:ssa tarkoittaa pyrkimystä ottaa huomioon se, että sosiaaliset käytännöt ja erityisesti kielenkäyttötavat ovat sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita ei tavallisesti juuri lainkaan havaita. Käytäntöihin sisältyvät ideologiset oletukset ja niiden taustalla olevat valtasuhteet ovat tavallisesti käytäntöihin osallistumattomille ihmisille näkymättömiä, mikä osaltaan edelleen pitää yllä valtasuhteita. (Fairclough 1997, 75) Kriittinen analyysi yhdistää kaksi problematiikkaa, joista toinen on ideologian, vääristyneen kommunikaation ja hegemonian problematiikka, ja toinen viestin koodauksen ja konstruktion problematiikka. Kun nämä intressit yhtenevät, lähetettyä viestiä ei ajatella väitteenä tai ilmauksena, joka on redusoitavissa kirjoittajien, tuottajien ja toimittajien ja muiden intentioihin, vaan monimutkaisen institutionaalisen prosessin muuttumisena. (Davis 1985, 45)

Kielenkäyttöä on mahdollista analysoida todellisuuden kuvana tai todellisuuden rakentamisena. Ensimmäiseen, realistiseen näkökulmaan, sisältyy oletus kielen käytöstä välineenä saada tietoa olemassa olevista faktoista. Toisessa, usein sosiaalisesti konstruktionismiksi nimitetyssä näkökulmassa, johon diskurssianalyttinenkin tutkimus tukeutuu, kielenkäyttöä tarkastellaan osana todellisuutta itseään, ei siltana todellisuuteen. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 9) Yhteiskuntatieteellisessä ja humanistisessa tutkimuksessa tapahtunut kielellinen käänne on vahvistanut sosiaalisen konstruktionismin asemaa tieteenfilosofisena näkökantana. Sosiaalisen konstruktionismin keskeinen ajatus on se, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli ja muut semioottiset merkkijärjestelmät ovat tärkeässä roolissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12) Tarkoitetaanko todellisuudella sitten sosiaalista, yhteiskunnallista tai peräti koko todellisuutta, riippunee siitä

miten vahvaa konstruktionistista kantaa edustaa. Konstruktionismista on olemassa sekä maltillisia että jyrkkiä muotoja. (Raatikainen 2004, 42) Nykykeskustelussa jyrkkä konstruktionismi on monin tavoin yhteenkietoutunut jyrkän relativismin kanssa, ja esiintyy tämän kanssa usein yhdessä. (Raatikainen 2004, 45) Jyrkkä konstruktionismi joko kiistää että mitään kielestä, käsitejärjestelmästä tai kulttuurista riippumatonta todellisuutta olisi olemassakaan, tai ainakin väittää että tuo todellisuus on täysin tietomme ja kielemme tavoittamattomissa. Radikaali konstruktionisti ajattelee, että kullakin ryhmällä on oma todellisuutensa, joka on olemassa vain käsitteiden soveltamisen kautta. (Raatikainen 2004, 45)

Sekä arkiajattelussa että filosofisessa perinteessä totuudella tarkoitetaan uskomuksen tai väitteen vastaavuutta todellisuuden kanssa. Totuuden suhteellistaminen käsitteelliseen viitekehykseen johtaa helposti ajattelemaan, että kukin viitekehys luo oman todellisuutensa (Raatikainen 2004, 45)

Jyrkän konstruktionismin edustajat eivät yleensä tee minkäänlaista eroa luonnontieteitten ja ihmistieteitten välille, (Raatikainen 2004, 64) toisin kuin esimerkiksi Karl Mannheim, jonka mukaan ihmistieteet olivat sosiaalisen ympäristön määrittämiä ja ideologian vääristämiä, toisin kuin objektiiviset luonnontieteet. (Raatikainen 2004, 57) Radikaalit konstruktionistit siis pitävät kaikkia tieteitä yhtä lailla sosiaalisen ja ideologisen todellisuuden determinoimina.

Saamastaan huomiosta huolimatta jyrkkä konstruktionismi ei loppujen lopuksi ole kovinkaan yleinen kanta yhteiskuntatieteilijöitten keskuudessa. (Raatikainen 2004, 60) Erotuksena radikaaleista näkemyksistä konstruktionismin maltilliset kannat eivät ole kaukana tietopillisen fallibilismin sisältävästä kriittisestä tieteellisestä realismista. (Raatikainen 2004, 70) Oma tieteenfilosofinen näkökantani edustaa kriittistä realismia. Taustafilosofia ohjaa tutkielman tekoa ainakin tietyiltä osin. Jos edustaisin jyrkkää konstruktionismia, niin olisin kiinnostunut pelkästään diskurssista enkä lainkaan sen ulkopuolisesta todellisuudesta.

2.2 Kieli ja kommunikaatio

George Gerbnerin määrittelyn mukaan kulttuuri on viestien järjestelmä, joka rajoittaa sosiaalisia suhteita. Kommunikaatio puolestaan on vuorovaikutusta viestien välityksellä. Viestit ovat muodollisesti koodattuja symbolisia tai representationaalisia tapahtumia, joilla on jaettua merkityksellisyyttä kulttuurissa, ja jotka on tuotettu merkityksellisyyden herättämisen tarkoituksessa. (Gerbner 1985, 14)

Kommunikaation funktion lisäksi kielellä on kognitiivinen funktio. Kieli ja muut semioottiset koodit järjestävät organisoidun henkisen representaation kokemuksestamme. (Fowler 1991, 3) Puheena olevasta aiheesta, siihen liittyvistä toimijoista, niiden välisistä suhteista ja identiteeteistä rakentuu tietynlainen kuva eli representaatio diskurssissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55) Kielen representaatioluonne koskee sitä miten maailma esitetään ja kuvataan. Aikaisemmat esitykset vaikuttavat aina kaikkiin representaatioihin, mutta silti jokainen representaatio on uusi ja ainoalaatuinen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 56)

Maailman kuvaamisen lisäksi kieli merkityksellistää sitä. Kielenkäytön kohteille rakennetaan merkityksiä. Merkitykset rakentuvat suhteessa toisiinsa ja perustuvat niiden keskinäiseen erottumiseen. Kieltä jäsennetään ja merkityksiä organisoidaan sosiaalisesti jaetuissa merkityssysteemeissä (diskurssissa), jotka rakentuvat osana erilaisia sosiaalisia käytäntöjä. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 18-21; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55) Kielen käyttö muodostaa yhtäaikaan sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. (Fairclough 1995a, 131)

Diskurssianalyysissä kieltä ei oleteta todellisuuden kuvaksi, eikä siinä keskitytä siihen mitä on kielen käytön ja muun merkityksellisen toiminnan tuolla puolen. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 20) Kieltä pidetään laajalti virheellisesti läpinäkyvänä. Usein huomiotta jää se sosiaalinen ja ideologinen työ, jota kieli tekee tuottaessaan, uudelleentuottaessaan ja muuttaessaan sosiaalisia struktuureja, suhteita ja identiteettejä. (Fairclough 1995a, 208-209)

Kielen käytön näkeminen sosiaalisena käytäntönä implikoi sitä, että se on toiminnan muoto, ja että se on aina sosiaalisesti ja historiallisesti sijoittunut toiminnan muoto, joka on dialektisessa suhteessa toisten sosiaalisen alueiden kanssa – se on sosiaalisesti muodostettu mutta se on myös sosiaalisesti muodostava, konstitutiivinen. Elintärkeää olisi, että KDA tutkisi jännitettä näiden puolien välillä, eikä keskittyisi vain toiseen niistä. (Fairclough 1995a, 131)

Bourdieu'n näkemyksen mukaan (joka on hyvin sovitettavissa KDA:n maailmankuvaan) kieli toimii harvoin jokapäiväisessä elämässä (toisin kuin kirjallisuudessa) puhtaana kommunikaation instrumenttina. Kielellisen vuorovaikutuksen tavoitteena on, usein tiedostamattomasti, symbolisten voittojen saavuttaminen. (Bourdieu 1991, 66-67) Kommunikaatiosuhteet ovat aina valtasuhteita, jotka riippuvat toimijoiden materiaalisesta tai symbolisesta vallasta. (Bourdieu 1991, 167) Kriittisen yhteiskuntatieteen piirissä esimerkiksi Habermas edustaa toisenlaista kantaa. Hänen mukaansa kommunikaation alkuperäisenä tavoitteena on yhteisymmärryksen saavuttaminen. Yhteisymmärrys sisältyy jo kielen itsensä päämäärään. Kommunikaatio voi tietysti pyrkiä myös vaikuttamaan toiseen toimijaan, mutta vaikuttaminen ja yhteisymmärryksen saavuttaminen ovat toisensa ulossulkevia tavoitteita. (Habermas 1987, 71, 75)

Lausumat ja sanat eivät ole milloinkaan neutraaleja, vapaita ja riippumattomia. Ne ovat aina osa sarjoja ja kokonaisuuksia ja voivat saada erilaisen vastaanoton ja tulkinnan eri yhteiskuntaryhmissä. (Foucault 2005, 132; Bourdieu 1991, 40)

Diskursseja tutkittaessa voidaan kysyä puhtaan kielen analyysin ohella esimerkiksi seuraavia oleellisia kysymyksiä: kuka puhuu? Kenellä on lupa puhua? Kuka on pätevä puhumaan? Kuka saa puheelta arvovaltansa? Missä asemassa ovat yksilöt, joilla on sääntömääräinen tai pakotta hyväksytty oikeus päästää kuuluville puhetta? (Foucault 2005, 70) Kielellinen pääoma tuottaa distinktion edun sosiaalisessa vaihdossa, ja puhujat, joilla ei ole kompetenssia puhua legitiimiä kieltä, joko tosiasiallisesti suljetaan ulos yhteiskunnallisilta alueilta, joissa tätä kompetenssia vaaditaan, tai tuomitaan hiljaisuuteen. (Bourdieu 1991, 55)

Kun kielen voimaa ja valtaa tutkii puhtaasti lingvistiksi, tulee helposti unohdettua se, että auktoriteetti tulee kieleen sen ulkopuolelta. Kun kieltä pitää autonomisena subjektina ja

hyväksyy erottelun sisäisen ja ulkoisen lingvistiikan välillä, kielitieteen ja sosiaalisen kielenkäytön tieteen välillä, on tuomittu katsomaan sanojen valtaa sanojen sisältä, josta sitä ei löydy. (Bourdieu 1991, 107) Sanojen valta on vain puhujan delegoimaa valtaa, voima representoidaan sanoissa. Kielen käyttö riippuu puhujan sosiaalisesta asemasta, joka hallitsee hänen pääsyään instituution kieleen, viralliseen, oikeaoppiseen ja legitiimiin puheeseen. (Bourdieu 1991, 107-109) Sanojen ja iskulauseiden voima tulee uskosta sanojen legitimizeettiin ja niihin jotka lausuvat niitä. Sanat yksistään eivät voi luoda tätä uskoa. (Bourdieu 1991, 170)

Kielen analyysiä ohjaavat kysymykset säännöistä. Kaikesta diskursiivisesti tuotetusta se esittää seuraavan kysymyksen: minkä sääntöjen mukaan lausuma on muodostettu ja minkä sääntöjen mukaan voi muodostaa muita vastaavankaltaisia lausumia? Foucaultlainen tutkimus, jonka horisonttina on diskursiivisten tapahtumien kuvaaminen, asettaa puolestaan tyystin erilaisen kysymyksen: miksi ilmeni juuri tuo lausuma, eikä sen sijaan mikään muu? (Foucault 2005, 41) Vaikka tutkielman pääpainopisteenä on vastata miten-muotoisiin kysymyksiin, uskon silti, että myös miksi-muotoisiin kysymyksiin hahmottuu vastauksia käsitellessäni uutistuotantoa ja toimittajien tekemiä valintoja.

Jokisen, Juhilan ja Suonilan mukaan (1993, 37) diskurssianalyysissä tarkastelun kohteena ei ole yksilö eikä päämääränä ole toiminnalle annettujen intentioiden tavoittaminen. Foucault (2005, 41) puolestaan kurkottaa nimenomaan lausumien tuolle puolen, josta pyrkii löytämään puhuvan subjektin intention, tietoisien toiminnan, tarkoituksen tai vielä tiedostamattoman leikin, ”jonka hänen lausumiensa sanojen miltei huomaamaton murtuma on nostanut päivänvaloon.” Omassa tutkielmassani on mahdollista saada kirjoittavien subjektien, eli toimittajien, intentiot ainakin osittain näkyviksi tuomalla esiin yleisiä sääntöjä, jotka he ammattikuntana sisäistävät, ja jotka ohjaavat heidän toimintaansa kentällä, sekä luomalla katsauksen heidän toimintaympäristöönsä – toisin sanoen analysoimalla diskurssikäytäntöä. Yksilöinä en toimittajia kuitenkaan käsittele, sillä uutistuotannossa yksilöt eivät ole kirjoittajia, vaan kollektiivit. Oppositiohahmojen intentioita en lähde tavoittelemaan heidän siteerattujen puheittensa takaa.

”Niin arkipäiväinen kuin lausuma onkin, niin vähämerkityksiseksi kuin sen seuraukset kuvitellaankin, niin nopeasti kuin se ilmaantumisensa jälkeen saatetaankin unohtaa, niin huonosti ymmärretyksi tai kehnosti tulkituksi kuin se oletetaankin, se on aina tapahtuma, jota kieli tai merkitys ei voi kokonaan tyhjentää.” Lausumien itsensä lisäksi on otettava huomioon niiden väliset suhteet, lausumaryhmien väliset suhteet, suhteet lausumien ja lausumaryhmien ja aivan toisenlaisten tapahtumien (teknisten, taloudellisten, yhteiskunnallisten, poliittisten) välillä. Diskursiiviset tapahtumat ovat aina osa kokonaista suhteitten kimppua, jota olisi pyrittävä kuvaamaan. (Foucault 2005, 42-43) Juuri tämän takia sosiokulttuurista taustaa ei saisi tutkimuksissa unohtaa.

KDA:ssa on kaksi pääasiallista perspektiiviä tiedotusvälineiden analyysiin. Toinen on viestintätilanteiden analyysi ja toinen diskurssijärjestyksen analyysi. Viestintätilanteen analyysissä eritellään tekstin, diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön keskinäisiä suhteita. Diskurssikäytännöllä tarkoitetaan tekstin tuottamisen ja kuluttamisen prosesseja, kun taas sosiokulttuurisella käytännöllä viitataan siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen yhteyteen, jonka osa kyseinen viestintätapahtuma on. (Fairclough 1997, 78-79.)

2.3 Kriittisen diskurssianalyysin päämäärät

Kriittisten tavoitteiden adoptoiminen tarkoittaa pyrkimystä paljastaa luonnollistamiset. Luonnollistaminen on tekniikka, joka saa tekstissä olevat väittämät näyttämään itsestäänselviltä tervejärkisiltä totuuksilta. KDA:n päämääränä on denaturalisointi. (Fairclough 1995a, 28, 36)

Kriittinen teoreettinen käytäntö tähtää sosiaalisia käytäntöjä muodostavien suhteiden analysoimiseen ja tätä kautta kamppailuja tuottavien mekanismien tunnistamiseen, tehden samalla eksplisiittiseksi oman positionsa kamppailussa. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 27) Kriittisen analyysin pitää olla refleksiivistä, joten osan analyysistä pitäisi olla reflektiota omasta positioista. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 66)

Kielenkäytön yhteiskunnallisten ulottuvuuksien pelkkä paljastaminen ei riitä KDA:lle. Ulottuvuudet ovat myös moraalisen ja poliittisen arvioinnin kohteena ja niiden analysoimisella pitää olla vaikutuksia yhteiskuntaan. Tavoitteina ovat voimattomien vahvistaminen, äänettömille äänen antaminen, vallan väärinkäytön paljastaminen ja ihmisten mobilisointi yhteiskunnallisten vääryyksien korjaamiseksi. (Blommaert 2005, 25)

Valta yleisesti ottaen, ja erityisesti institutionaalisesti reprodusoitu valta, on keskeistä KDA:lle. KDA on kiinnostunut siitä miten valtasuhteet tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä, miten jotkut tiedot pääsevät totuuden asemaan ja millaisia subjektipositioita niissä tuotetaan toimijoille. Diskurssi on vallan instrumentti. Tapa, jolla tämä instrumentti toimii, on usein hankala ymmärtää. KDA pyrkii tekemään sitä näkyvämmäksi. (Blommaert 2005, 24-25; Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 75)

Valta-analyysissä ollaan yleensä kiinnostuneita diskurssien välisistä ja sisäisistä valtasuhteista. Lisäksi analysoidaan sitä miten tietyt diskurssit muotoutuvat hegemoniaksi ja arvioidaan hegemonisten diskurssien käyttöön kytkeytyviä ideologisia seurauksia. Muutoksen pohtiminen on myös keskeistä, joten hegemonisten diskurssien kyseenalaistamisen mahdollisuus nostetaan esille. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 75)

Itse en pyri vaikuttamaan yhteiskuntaan tai tekemään moraalisia arvioita, mutta jaan muuten kriittisen diskurssianalyysin päämäärät ja kiinnostuksen kohteet pääpiirteissään.

2.4 Diskurssi

Diskurssi tulee suomen kieleen ranskan kielen sanasta discourse, joka tarkoittaa 'puhetta', 'esitelmää', 'juttelua' ja 'jaarittelua'. Ranskan kieleen sana on tullut latinan sanasta discursus, joka puolestaan tarkoittaa ympäriinsä juoksemista. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Diskurssi>)

Diskurssi on siitä hankala termi, että sille on vaikea osoittaa eksaktia sisältöä, josta kaikki olisivat täysin samaa mieltä, ja siksi en analyysiosuudessa juurikaan sitä käytä. Monet

tieteilijät määrittelevän termin hiukan omalla tavallaan. Tämä tekee käsitteestä hiukan hämärän, etenkin kun monissa määrittelyissä liikutaan hyvin abstraktilla tasolla, mutta toki on mahdollista kertoa mitä diskurssilla likimääräisesti tarkoitetaan. Michel Foucault, jonka käsitys diskurssista on vaikuttanut KDA:han, ja jota voidaan pitää diskurssianalyysin isänä, määrittelee diskurssin samasta muotoutumisjärjestelmästä peräisin olevien lausumien kokonaisuudeksi. (Foucault 2005, 143) Jokisen, Juhilan ja Suonilan mukaan (1993, 27) diskurssi on ”verrattain eheä säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemi, joka rakentuu sosiaalisista käytännöistä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta”. Diskurssi tarkoittaa teoreettista näkemystä kielestä sosiaalisen ja tilanteisen toiminnan resurssina. Diskurssi on kieli käytössä, ja enemmän kuin kieli käytössä – kieli muovailee ihmisten interaktiota yhteiskunnan kanssa. (Cvetanović 2011) Diskurssi viittaa sosiaalisten käytäntöjen semioottisiin elementteihin, joten siihen sisältyy kirjoitetun ja puhutun kielen lisäksi myös nonverbaalinen kommunikaatio ja kuvat. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 38) Tässä tutkimuksessa pidättäydyn tekstissä, vaikka tietysti analyysiin olisi voinut ottaa kuvamateriaalinkin mukaan.

Diskurssi muotoilee järjestelmällisesti kohteet, joista se puhuu. Diskurssit on kokoonpantu merkeistä, mutta niiden teot ovat enemmän kuin merkkien käyttämistä asioiden tarkoittamiseksi. Juuri tämä enemmän tekee niistä kieleen ja puheeseen palautumattomia. Juuri tämä ”enemmän” olisi Foucault’n mielestä saatava näkyviin ja kuvattava. (Foucault 2005, 69) Diskurssi järjestää kielellistä materiaalia tietyn logiikan mukaan ja tämä logiikka on löydettävissä laajemmasta yhteiskunnallisesta tilanteesta, ei siis kielestä tai sen säännöistä. Diskurssi järjestää merkityksiä ja on vaikutusvaltainen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55)

Faircloughin mielestä diskurssit ovat tapoja representoida maailman eri аспектеja. Eri diskurssit ovat eri perspektiivejä maailmaan. Diskurssit eivät pelkästään representoi maailmaa sellaisena kuin se nähdään, vaan ne ovat myös projektiivisia, kuvitteellisia. (Fairclough 2003, 124) Eri diskurssit voivat käyttää samoja sanoja, mutta ne käyttävät niitä eri tavalla. Nämä erot voidaan tunnistaa semanttisia suhteita tutkimalla. Yksi tapa on tarkastella sanajärjestystä ja sitä minkä muiden sanojen kanssa sana esiintyy. (Fairclough 2003, 130-131)

Diskurssi on yhtenäinen merkitysjärjestelmä, joka viittaa toisiin diskursseihin, reflektoi omaa puhetapaansa ja on historiallinen. Se synnyttää objektinsa, sillä jonkin asian nimeäminen antaa objektille olemassaolon. Diskurssilla on osallistujansa, mutta subjekti on osallistujaa parempi termi, koska siinä korostuu se, että diskurssi myös tekee ihmisiä sen lisäksi että ihmiset tekevät diskursseja. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 60-61; Fairclough 1995a, 39) Sosiaalinen todellisuus näyttäytyy moninaisena, koska maailmaa eri tavoin merkityksellistävät diskurssit esiintyvät rinnakkain tai kilpailevat keskenään. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 24)

On tärkeää tunnistaa diskurssin sosiaalinen merkitys redusoimatta koko sosiaalista elämää diskurssiin. Postmoderneille näkökulmille tällainen reduktio on sangen luonteenomaista ja se muodostaa riskin ja houkutuksen diskurssianalyysin harjoittajille. KDA:lla on yksisuuntaisen suhteen näkemyksen asemesta dialektinen näkemys diskurssin ja diskurssin ulkopuolisten sosiaalisen elämän alueitten välisestä suhteesta. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 6)

Diskurssista on tulossa määräävämpi tekijä tietyillä sosiaalisen elämän alueilla (kuten monentyppisissä töissä, selvimmin palvelusektorilla). Sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ovat pitkälti muutoksia diskursiivisissa käytännöissä. (Fairclough 1995a, 96) Diskurssi on sosiaalisen käytännön, diskursiivisen käytännön ja tekstin muodostama kompleksi. Tietyn diskurssin analyysi tarvitsee analyysiä näistä kolmesta ja niiden välisistä suhteista. (Fairclough 1995a, 74)

Käytännöt ovat osin diskursiivisia, mutta ne myös representoidaan diskursiivisesti. Silloin kun kyseiset representaatiot auttavat säilyttämään valtasuhteet käytännössä, ne ovat ideologisia. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 37)

2.5 Ideologia

Ideologia on sikäli ongelmallinen käsite, että sitä käytetään eri tieteenaloilla eri tarkoituksiin ja eri maailmankatsomuksissa se saa erilaisia painotuksia. Lisäksi se herättää voimakkaitakin poliittisia intohimoja, jotka vaikeuttavat käsitteen määrittelyä. (Heikkinen 1999, 81) Ideologian ”neutraali” määritelmä nojaa liberaaliin ajatteluun, kun taas kriittinen tukeutuu

marxilaiseen traditioon. (Heikkinen 1999, 82) Karl Marxin ja Friedrich Engelsin mukaan hallitsevan yhteiskuntaluokan ajatukset ovat jokaisen aikakauden hallitsevia ajatuksia. Luokka, joka hallitsee aineellisen tuotannon välineitä, hallitsee myös henkisen tuotannon välineitä. Marx ja Engels käyttivät ideologian käsitettä vastustaessaan ajatuksia, jotka oikeuttivat valtaapitävän luokan hegemonian, palvelivat luokkaherruutta ja naamioivat yksittäisiä etuja yleisiksi eduiksi. Ideologiakritiikki merkitsi hallitsevan luokan ajatusten irrottamista itse luokasta ja mystifioinnin purkamista. Ideologiakritiikko sekä tutki että aktiivisesti vastusti luokkaherruutta edistäviä ajatuksia. (Kellner 1998, 67; Marx & Engels 1976, 67-70)

Tätä käsitystä on myöhemmin kritisoitu ideologian liiallisesta pelkistämisestä luokkaeduiksi. Herruus voi perustua muuhunkin kuin yhteiskuntaluokkaan. Yhtenäistä ja pysyvää hallitsevaa ideologiaa ei ole. (Kellner 1998, 68-69) Marxin ajoilta ideologiakäsite on laajentunut tarkoittamaan ensin kaikkea, mikä oikeuttaa etuoikeudet ja vallan, ja myöhemmin ideologiana on voitu pitää kaikkea mikä luo yhteistä uskoa yhteiskunnallista elämää koskeviin perusoletuksiin. (Heikkinen 1999, 82) Ideologioita on myös muilla kuin valtaa käyttävillä ja sen kohteena olevilla ryhmillä. Ammattikunnilla, toimintaryhmillä, organisaatioilla ja instituutioilla on omat ideologiansa. Tietyn ryhmän jäsenenä ihminen todennäköisesti omaksuu tietyt ideologiat. (Heikkinen 1999, 96-97)

Toisin kuin myytit, jotka ovat kollektiivisesti tarkoituksenmukaisia tuotteita, ideologiat palvelevat erityisiä intressejä, jotka tavataan esittää universaaleina. Dominoiva kulttuuri edistää hallitsevan luokan yhtenemistä, yhteiskunnan fiktiivistä yhdentymistä ja täten hallittujen luokkien väärää tietoisuutta. Lisäksi se edistää vakiintunutta järjestystä perustamalla hierarkioita ja legitimoimalla ne. (Bourdieu 1991, 167) Marxilaisessa perinteessä puhutaan ideologioiden yhteydessä ”luonnollisesta esittämisestä”. Marx nimitti tällä tavoin menettelytapoja, joiden avulla kulttuuriset ja sosiaaliset seikat esitetään ”luonnollisina” tosiasioina ja ominaisuuksina. Näin sosiaalisesti ja kulttuurisesti synnytyt asiat voidaan pyrkiä esittämään yleisesti hyväksyttävinä sitä kautta, että ne kuuluvat luontoon tai arkijärkeen, eivätkä luokkien tai ryhmien intresseihin. Tätä luonnollistamisprosessia, jossa ideologiat ja ideologiset käytännöt naamioituvat, KDA:n harjoittajat pyrkivät tekemään läpinäkyväksi. (Heikkinen 1999, 89; Fairclough 1995a, 35)

Mitä vähemmän tiettyä ideologis-diskursiivista muodostelmaa haastetaan tai kyseenalaistetaan, sitä naturalisoidumpi se on. Taloudellisen ja poliittisen vallan ohella on olemassa ideologista ja diskursiivista valtaa, joka tarkoittaa kapasiteettia säilyttää tietty ideologis-diskursiivinen muodostelma vallalla. (Fairclough 1995a, 41) KDA olettaa, että naturalisointi ja ideologioitten hämäryys ovat diskurssin huomattavia ominaisuuksia. Naturalisointi antaa tietyille ideologisille representaatioille terveen järjen statuksen ja täten tekee ne läpikuultamattomiksi (Fairclough 1995a, 42) Subjektit eivät tyypillisesti tiedosta subjektipositioittensa ideologisia ulottuvuuksia, niinpä yhdellä sosiaalisella subjektilla voi olla samanaikaisesti toisilleen vastakkaisia institutionaalisia subjektipositioita. (Fairclough 1995a, 42)

John B. Thompsonin mukaan ideologiat käyttävät hyväkseen reifikaatiota, mikä tarkoittaa sitä, että ne esittävät väliaikaisen historiallisen asiantilan siten kuin se olisi pysyvä, muuttumaton, luonnollinen ja ajasta riippumaton. Yksi ideologisten merkitysten kannalta olennaisimmista reifikaatioista on abstraktion 'markkinavoimat' esittäminen tietoisena olentona tai luonnonvoimana, joka on riippumaton ihmisen toiminnasta. (Heikkinen 1999, 140-141)

Ideologiat ovat diskursiivisia konstruktioita, joten kysymys ideologiasta on osa kysymystä siitä miten diskurssi suhteutuu sosiaalisten käytäntöjen toisiin merkityksiin. (Chouliaraki & Fairclough 1999, 26) Ideologia sijaitsee sekä rakenteissa, jotka koostavat sekä menneiden tapahtumien tulokset että ehdot nykyisille tapahtumille, että tapahtumissa itsessään, kun ne uudelleentuottavat ja muokkaavat vaikuttavia rakenteita. (Fairclough 1995a, 72) Vaikka ideologia onkin diskursiivinen ominaisuus, ei se tarkoita sitä, että se olisi itsestäänselvästi mukana kaikissa diskursseissa. Yleisesti ottaen yksittäiset kielenkäytöt kuitenkin kertovat yhteisön ideologioista ja yhteisön kielenkäyttötavoista eli sosiaalisesta kieliopista. (Heikkinen 1999, 82, 84)

Tutkielmassani valtaapitävää luokkaa, dominoivaa kulttuuria ja sen herruutta edustavat valtapuolue Yhtenäinen Venäjä ja sen johtohahmot Vladimir Putin ja Dmitri Medvedev. Täten huomioni kohdistuu siihen, että palvelevatko uutistekstit kyseisen ryhmän intressejä ja legitimoivatko ne sen valtaa. Avainasemassa on kysymys siitä, että esitetäänkö oppositio

todellisenä vaihtoehtona vallanpitäjille. Oleellista on selvittää myös se, että haastetaanko vallanpitäjiä uutisdiskurssissa. Pysin valottamaan niitä ideologisia valintoja, joita uutistekstin taustalla on. Toimittajilla on ammattiryhmänä oma ideologiansa, joka vaikuttaa uutisten muotoutumiseen. On hyvä muistaa, että teksti voi olla ideologinen ja sillä voi olla ideologisia vaikutuksia, vaikka sen kirjoittaja ei olisikaan tietoinen niistä.

2.6 Kriittisen diskurssianalyysin ongelmia ja kritiikkiä

KDA ei analysoi sitä kuinka teksti voidaan lukea monella eri tavalla, eli vastaanottoa ei oteta lainkaan huomioon, vaan oletetaan, että yleisön piirissä ei syntyisi moninaisia tulkintoja. Yleisöä pidetään passiivisena. KDA ei myöskään riittävästi analysoi olosuhteita, joissa diskurssi tuotetaan. (Blommaert 2005, 31) Myöskään tämän tutkielman puitteissa ei ole mahdollisuuksia tutkia kulutusta ja vastaanottoa. On muistettava, että diskurssianalyttinen tutkimus on vain yksi aspekti sosiaalisia käytäntöjä koskevassa tutkimuksessa. KDA:n onkin syytä työskennellä yhdessä toisten yhteiskuntatieteellisten metodien kanssa. (Chouliarakis & Fairclough 1999, 61) Yksi diskurssianalyysin pääongelmista on jo aikaisemminkin tekstissä esille tullut tutkijoiden mahdollinen houkutus redusoida koko yhteiskunnallinen ja sosiaalinen elämä diskurssiin. Hiukan ristiriitaiselta tuntuu myös sellainen tilanne, joka ei ole välttämättä yleinen, mutta kuitenkin mahdollinen, jossa diskurssianalyttikon tutkimuskohteena on pelkästään diskurssi, eikä sen ulkopuolinen todellisuus, mutta silti tavoitteeksi on asetettu nimenomaan ulkopuoliseen todellisuuteen vaikuttaminen pelkän diskurssin muuttamisen asemesta.

KDA:n kielellinen painotus on sikäli ongelmallinen, että se tarkoittaa tavoitetun diskurssin korostamista. Poissaolevia diskursseja ei voi tutkia kielellisesti, vaikka sellainen tutkimus kertoisi meille oloista, joiden alla diskursseja tuotetaan ja levitetään. Diskurssianalyysi aloittaa työnsä hetkenä, jolloin on jo olemassa kielellisesti koodattu diskurssi, ohittaen tavat, joilla yhteiskunta johtaa kielenkäyttäjiä ja vaikuttaa siihen mitä he voivat kielessä suorittaa ennen kuin avaavat suunsa. Sekä kielen sisälle että sen ulkopuolelle tulisi katsoa. (Blommaert 2005, 35)

Ongelma on myös KDA:n läheisyys tietynlaisiin yhteiskuntiin. Ensimmäisen maailman piirteitä pidetään universaaleina ja ne yleistetään koskemaan koko ihmiskuntaa. (Blommaert 2005, 35-36)

Diskurssianalytikot väittävät, että valtaa ei ole olemassa ilman määritteleviä käytäntöjä eli se ei ole kiinnittynyt fyysisiin henkilöihin. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 88) Väite on mielestäni pahasti virheellinen (enkä usko, että diskurssianalytikoistakaan läheskään kaikki ajattelevat tuolla tavalla). Koen Bourdieun näkemyksen olevan lähempänä todellisuutta. Kuten alaluvussa Kieli ja kommunikaatio jo tuli ilmi, Bourdieu väittää, että sanojen valta on vain puhujan delegoimaa valtaa. Sanat eivät yksistään voi luoda uskoa omaan ja käyttäjänsä legitimizeettiin. Pelkät sanat eivät tuota kenellekään valtaa, sanoihin pitää myös uskoa. Puhujan henkilökohtainen karisma, sosiaalinen asema ja olosuhteet, joiden puitteissa puhutaan, vaikuttavat kaikki vastaanottoon. Valta on kiinnittynyt fyysisiin henkilöihin, sanojen lisäksi. Kiinnittymisen puolesta puhuu sekin, että valta ja hierarkiat ovat olemassa aina eläinyhteisöissäkin, vaikka niissä ei yleensä järkeä hienojakoisia diskursiivisia käytäntöjä ole olemassa.

Ideologiakritiikkiä voidaan kritisoida hermeneutiikan näkökulmasta siitä, että se olettaa oman tietämisensä ennakolta. Hermeneuttisen tutkimuksen tekijä ei väitä tietävänsä, että tietyt yhteiskunnalliset olosuhteet mahdollistavat vain vääristyneen kommunikaation. Se edellyttäisi tietoa siitä, mihin tuloksiin vääristymätön, oikea kommunikaatio johtaisi. Lisäksi sellainen ideologiakritiikki, joka kuvittelee pysyvänsä itse erossa ideologisista ennakkokäsityksistä, on yhtä dogmaattista kuin kritisoidunsa positivismi. (Gadamer 2004, 72-73)

2.7 Tekstin analyysi ja tutkimusprosessi

Diskurssianalyysiin soveltuu huonosti sellaisten hypoteesien rakentaminen, jotka pyritään vahvistamaan tai kumoamaan, koska merkityssysteemien tunnistaminen on analyysin kuluessa muuttuva ja tarkentuva prosessi. Merkityssysteemit eivät esiinny aineistossa irrallisina ja selkeinä kokonaisuuksina. Niiden analyysissä ei kirjata mekaanisesti tekstien ominaisuuksia

ylös, vaan muodostetaan hyvin perusteltu tulkinta, jonka pohjana on aineiston kanssa käyty vuoropuhelu. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 50, 28) Itsekin sovellan aineistolähtöistä lähestymistapaa eli pyrin katsomaan mitä aineisto sanoo ja rakentamaan tutkimusta niistä lähtökohdista ilman alustavia hypoteeseja.

Tekstissä on aina kolme prosessia käynnissä samanaikaisesti. Nämä prosessit ovat representaatiot, suhteet ja identiteetit. Representationaalisten prosessien analysointi tarkoittaa selvitystä tekstissä tehdyistä valinnoista. Tekstit luovat todellisuudesta omia muunnelmiaan. Nämä muunnelmat syntyvät valinnoista, joita tehdään tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Selvityksessä tekstin valinnoista tutkitaan muun muassa sitä mitä tekstiin sisältyy ja mitä ei, mikä ilmaistaan suoraan ja mikä epäsuorasti, mitkä seikat ovat ensisijaisia ja mitkä toissijaisia, mitä on tematisoitu ja mitä ei ja mihin prosessityyppeihin ja kategorioihin tapahtumien representointi perustuu. (Fairclough 1997, 136) Identiteettiin ja suhteisiin liittyviä kysymyksiä on käytännössä mahdotonta tarkastella toisistaan erillään. Suhteiden analyysissä kysytään, että mitkä ryhmät esitetään erillisinä, mitkä muistuttavat toisiaan ja mitkä ovat toisilleen vastakkaisia. (Fairclough 1997, 165-166)

Subjektipositio on käsite, jolla viitataan yksilölliseen ja tilannekohtaiseen identiteettiin. Se muodostuu vuorovaikutuksessa, eikä ole vakaa ja pysyvä. Se rakentuu suhteena niin yhteisöön kuin toisiin subjektipositioihin. Identiteetin rakentaminen ei ole mahdollista ilman erottautumista. Erottautuminen tehdään luokittelujen avulla, jotka ovat aina arvolatautuneita ja hierarkisoivia. (Vilka 2008, 3)

Yhteiskunnallisia ja poliittisia aiheita käsiteltäessä keskeisiä tarkasteltavia seikkoja ovat ne tavat, joiden avulla puheäännet on kudottu yhteen ja se kuinka niiden keskinäisiä suhteita säädellään. (Fairclough 1997, 112) Suuri osa medioituneeseen politiikkaan keskittyneestä tutkimuksesta on korostanut poliitikkojen ja tiedotusvälineiden välistä yhteistyötä. On kuitenkin tärkeää huomata myös kamppailut, jännitteet ja ristiriidat, jotka ilmenevät politiikan diskurssijärjestyksen ja tiedotusvälineiden diskurssijärjestyksen välillä. Lisäksi on hyvä panna merkille se, että parlamentaarisessa diskurssissa poliitikot puhuvat paitsi toisilleen, niin myös tavoittelemalleen mediayleisölle. (Fairclough 1997, 240)

Jokainen teksti on yhdistelmä implisiittisiä ja eksplisiittisiä merkityksiä. Implisiittisiin merkityksiin sisältyvät tekstin tekemät olettamukset. Olettamukset ovat osa tekstin intertekstuaalisuutta. Ne olettavat, että on olemassa muita tekstejä, jotka ovat vastaanottajalle tuttuja. Vastaanottajan oletetaan jakavan joitakin terveen järjen alkuoletuksia. Olettamukset auttavat vahvistamaan representoidun todellisuuden vakuuttavammaksi. Se mitä sanotaan tekstissä, sanotaan sitä taustaa vasten mitä ei ole sanottu, vaan otetaan annettuna. (Fairclough 1995b 106-107; Fairclough 1997, 139-140; Fairclough 2003, 40)

Tekstit voivat pelkän kuvaamisen lisäksi myös muuttaa maailmaa. Ne ovat yksi tärkeä sosiaalisen toiminnan muoto. Sosiaalinen toiminta on dialektisessa suhteessa sosiaalisten rakenteiden kanssa. Tämä vuorovaikutus johtaa suositukseen siitä, että tekstejä olisi lähestyttävä jatkuvina prosesseina eikä muusta maailmasta riippumattomina autonomisina teoksina. (Heikkinen 1999, 64; Fairclough 1995a, 208) Kriittisen tekstintutkimuksen voima on siinä, että se voi avata tekstejä kahteen suuntaan, sekä kielianalyysiin että sosiokulttuuriseen analyysiin. Suunnat voivat toimia yhdessä toistensa täydentäjinä. (Heikkinen 1999, 55)

Vaikka tekstin muotoa onkin mahdollista tutkia kuin se ei olisi sisältöön suhteessa, kuten lingvistit tekevät, niin muodon ja sisällön jyrkkä erottelu toisistaan voi olla harhaanjohtavaa. Kun sisältö astuu käytännön alueelle, niin sen täytyy tehdä se jossakin muodossa. Sisällön lisäksi myös tekstin muodollisiin piirteisiin voi olla tehtynä ideologisia investointeja. (Fairclough 1995a, 74)

Tekstiä tulkittaessa on otettava sanojen kirjaimellisten merkitysten lisäksi huomioon myös mahdolliset piilomerkitykset, ironia, metaforat ja tekstin koherenssi. (Fairclough 1995a, 74) Sanotut asiat voivat sanoa tietyllä tavalla enemmän kuin itsensä. Samalla lauseella voi olla samanaikaisesti kaksi eri merkitystä. On mahdollista, että lauseen ilmimerkitys voi kätkeä syvemmän merkityksen, jonka vain perusteellinen tulkinta tai ajan kuluminen tulee paljastamaan. (Foucault 2005, 146)

Tutkija on itsekkin osa sitä sosiaalista todellisuutta, jota tutkii. Diskurssianalytikkojen mielenkiinto suuntautuu usein kulttuurisiin itsestäänselvyyksiin, mutta niiden tutkiminen voi olla hankalaa, sillä kaikkein vahvimille diskursseille tutkija on itsekkin helposti sokea, juuri

siitä syystä, että kuuluu itsekin tutkimaansa maailmaan. (Jokinen, Juhila, Suonila 1993, 23, 76-77, 81) Itselleni venäläiset politiikan diskurssit ja sanomalehtidiskurssit ovat vieraita. Tässä mielessä sijaitsen ulkopuolella tutkimiini materiaaleihin nähden ja saatan helpommin havaita itsestäänselvyyksiä kuin tilanteessa, jossa olisin sisäpuolella. Tämä pätee tietysti ainoastaan diskurssin mahdollisiin venäläisiin erityispiirteisiin. Diskurssin sisältämille universaalisti vahvoille piirteille olen sokea ilman analyttisen silmän käyttöä.

Representaation analyysissä tutkitaan sitä mitä tekstissä lukee. Tämän lisäksi on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota myös siihen mitä tekstissä ei lue eli mitä siitä puuttuu. Mitkä ovat seikkoja, jotka olisivat voineet olla tekstissä, mutta eivät siellä ole? Läsnaolosta voidaan erottaa erilaisia näkyvyyden asteita pelkän läsnaolon ja poissaolon lisäksi. Asia voi olla läsna osana implisiittistä merkitystä, eli se voi kuulua tekstin tekemiin olettamuksiin. Eksplisiittisesti läsna olevat asiat voidaan puolestaan nostaa tekstissä ensisijaisiksi tai häivyttää toissijaisiksi ja tätä kautta vaikuttaa asioiden tiedollisen arvon tasoon. (Fairclough 1997) Vertailevassa tutkimuksessa olisi huomattavasti helpompi havaita poissaolot eli asiat, joista vaietaan. Jos vertailisin tiettyjä joukkotiedotusvälineitä keskenään, niin vaikenemisen kohteet nousisivat esille vaivattomasti, paitsi tietysti ne mahdolliset kohteet, joista kaikki vaikenevat. Poissaolojen havaitsemista vaikeuttaa myös se, ettei minulla ole keinoja vertailla lehden representaatioita todellisuuteen, enkä ole itse millään tasolla osana sitä todellisuutta, jota kuvataan. Todellisuuteen vertailu ei tosin ole tämän tutkimuksen tarkoituksaan. Tietyistä asioista voidaan syystä tai toisesta puhua epäsuorasti eufemismeja käyttämällä. Mahdollisten eufemismienkin havaitseminen on tosin minulle haasteellista, sillä tietoni venäläisestä symboliavaruudesta ja sen viittaussuhteista ovat sangen rajalliset.

2.8 Selonteko analyysivaiheesta

Diskurssianalyysi on metodina löysärajaan ja hieman epämääräinen, joten tutkijalla on vapaat kädet erilaisille vapaavalintaisille sovellutuksille. Sovellan tutkimuksessani aineistolähtöistä lähestymistapaa, mikä tuli todettua jo edellisessä alaluvussa. Tämä tarkoittaa sitä, että aloin työskentelemään aineiston parissa ilman etukäteen tehtyjä hypoteeseja antaen tekstin luoda suunnan tutkimukselle.

Semanttinen analyysi on tutkimuksessani pääosassa. Päähuomion kohteena siis on kielenkäyttö ja kielelliset muotoilut. Kielen analyysin lisäksi tein myös muunlaista tutkimuskysymysten kannalta olennaista analyysiä. Selvittääkseni miten julkisuus jakaantuu eri oppositiohenkilöiden ja –ryhmien keskuuteen, laskin sen miten monessa uutisessa niistä on mainintoja. Huomioin mitä lähteitä ja miten uutisissa käytetään ja peilasin havaintojani teoriakirjallisuutta vasten. Luokittelin uutiset eri teemoihin ja sen yhteydessä pohdin kysymyksiä uutisarvoista ja valinnoista, jotka vaikuttavat siihen, että tietystä tapahtumasta rakennetaan uutinen. Luokittelu kirkastaa kokonaiskuvaa siitä mistä aineiston uutiset kertovat. Temaattisen rakenteen käsittelyn yhteydessä katsoin, että liittyvätkö tietyt oppositio toimijat tiettyihin teemoihin. Edellämainitut analyysitavat ovat tärkeitä muun muassa uutisoinnin tasapuolisuuden ja ideologisuuden arvioimisen kannalta.

Kielellisessä analyysissä pyrin selvittämään sen millaiset subjektipositiot eri toimijoille tekstissä rakennetaan. Subjektipositioissa vuorovaikutuksessa tuotettu identiteetti yhtyy suhteisiin. Se on asema, johon puhuja sijoittuu. Subjektipositio on lähellä roolin käsitettä. Se kertoo siitä millaiseksi minäksi toimija asettuu. Perustelen subjektiposition keskeisen aseman tutkimuksessani sillä, että siinä yhtyvät monet tutkimusongelman kannalta relevantit puolet. Koska subjektipositio on asema, johon puhuja sijoittuu, on se keskeinen toimijan uskottavuuden arvioimisen kannalta. Se on oleellinen myös silloin kun arvioidaan ideologisia merkityksiä, oppositiota vaihtoehtona ja hegemonian haastamista.

Aineistoa lukiessani kiinnitin huomiota tekstissä esiintyneisiin erontekoihin, kuvailuihin, luokitteluihin ja toimijoiden välisiin suhteisiin sekä eri toimijoiden puheäänien kohteluun. Pohdin tekstissä tehtyjä valintoja, niiden syitä ja seurauksia. Analyysissä esille nostamani kohdat eivät siis välttämättä edusta tyypillistä uutistekstiä, vaan ne ovat ilmaisuja, jotka ovat toimijan subjektiposition rakentumisen kannalta oleellisia. Huomioni kiinnittyi poikkeuksellisiin ilmaisiin, koska uutisteksti on tyypillisesti kieleltään neutraalin oloista. Kun katsoo millaisia eroja tekstissä tehdään, saa selville myös sen aseman, joka toimijoille tuotetaan. Sen lisäksi, että katsoin mitä tekstissä sanotaan suoraan, pyrin kaivamaan esille myös tekstin implisiittisiä merkityksiä ja kirjoittamaan esiin olettamukset, joita teksti tekee. Yritin huomioida myös kysymykset siitä mistä tekstissä ei puhuta ja kuka siinä ei ole äänessä.

Koska oppositio koostuu monista erilaisista toimijoista ja niiden erilaisista representaatioista, niin käsittelen niitä etupäässä erillään ja yksitellen. Pikkupuolueita käsittelen kuitenkin samassa luvussa, koska ne luokitellaan usein tekstissä samaan ryhmään. Samaan lukuun olen sijoittanut myös toimijat, joista on vähän mainintoja aineistossa. Oppositiota kokonaisuutena käsittelen viimeisessä analyysiluvussa

3 TIEDOTUSVÄLINEIDEN TOIMINNAN YLEISTÄ JA ERITYISTÄ TARKASTELUA

3.1 Uutisten tuottaminen

Mediadiskurssi on tärkeä tutkimuksen kohde, koska media on kielen dominoiva esittäjä yhteiskunnassa. (Bell 1991, 1) Kun informaatiota tarjotaan uutisten ja reportoinnin muodossa, ihmiset uskovat että se on merkityksellistä ja totta. (Luhmann 2000, 26) Uutiset, kuten tietysti kaikki muutkin representationaaliset diskurssit, kuitenkin tuotetaan tietystä näkökulmasta. Kaikki mitä sanotaan, sanotaan jostakin ideologisesta positioista käsin. (Fowler 1991, 10)

Uutiset ovat narratiiveja, ne redusoivat monimutkaisen sarjan tapahtumia, joitten suhde on epäselvä, tarinoiksi, luoden narratiivisen järjestyksen niihin. (Fairclough 2003, 84) Uutiset itse eivät ole tapahtumia, vaan monimutkainen äänten sekoitus (Hartley & Montgomery 1985, 256) Uutistarinoitten tuottamisessa tapahtumat valitaan, järjestetään ja asetetaan suhteeseen toistensa kanssa. Tapahtumat myös järjeistetään ja selitetään tekemällä suhteeseen vetäminen tietystä näkökulmasta. (Fairclough 2003, 85) Kun uutisessa imitoidaan narratiivista mallia, jossa temaattinen realisaatio vastaa tapahtumien lineaarisuutta, (joka tarkoittaa sitä, että syistä, ehdoista ja olosuhteista siirrytään itse tapahtumiin, joista puolestaan siirrytään seurauksiin) ei relevanssi enää ole kriteerinä, vaan periaate on tuolloin esimerkiksi esteettinen tai dramatisoiva. (van Dijk 1985, 83) Reportterit ovat aikamme ammattilaisia tarinankertojia. Uutistuotannon työntekijät eivät kirjoita artikkeleita, vaan tarinoita, joissa on rakenne, järjestys, näkökulma ja arvot. (Bell 1991, 147)

Uutiset muodostavat teollisuudenalan, jolla on omat intressinsä. Uutisdiskurssi ei tarkkaile neutraalisti sosiaalista todellisuutta ja empiirisiä faktoja, vaan puuttuu todellisuuden sosiaaliseen rakentumiseen. (Fowler 1991, 2) Kieli ei ole neutraali, vaan konstruktiiivinen välittäjä. Sanomalehtien sisältö ei koostu faktoista, vaan ideoista. (Fowler 1991, 1) Vaikka uutisten tekeminen onkin vahvasti tulkinnallinen ja konstruktiiivinen prosessi, eikä pelkästään

”faktojen” raportointia, niin ei se vielä tarkoita, että uutisnarratiivit olisivat sama asia kuin fiktionnarratiivit. Uutisten luomisessa faktat asettavat tiettyjä rajoituksia, joita fiktiossa ei ole. Faktoja voidaan tosin säätää institutionaaliseen tarkoitukseen. Uutisnarratiiveilla on viittaava intentio, mikä tekee niistä avoimia kysymyksille tarinan ja tosien tapahtumien välisestä suhteesta. (Fairclough 2003, 85; Gerbner 1985, 18-19)

Valtava määrä erilaisia maailman tapahtumia supistetaan uutisten usein jäykkiin formaatteihin. Tiedotusvälineiden tarjonnalla on rutiininomainen ja kaavamainen luonne. (Fairclough 1997, 113) Kuten Niklas Luhmann sanoo: ”jos se on yllätyksen, jonkin uuden, kiinnostavan ja uutisarvoisen idea, jonka liitämme uutisiin, niin vaikuttaisi paljon järkevämmältä olla raportoimatta sitä samassa formaatissa joka päivä, vaan sen sijaan odottaa jotain tapahtuvan ja sitten julkaista se.” (käännös A.Y.) (Luhmann 2000, 25) Päivälehdet antavat merkittävän sijan tavanomaiselle tavallisuudesta poikkeamiselle, kuten tulipaloille, murhille ja pikku-uutisille. Tavallisuudesta poikkeava tarkoittaa myös erityisesti sitä mikä ei ole tavanomaista suhteessa muihin lehtiin. Kilpailijat, asiakkaat, auktoriteetit ja yleisö luovat paineita lehdentekijöille. Paineet pakottavat metsästäämään jymyuutista. Lehdet ovat valmiita mihin tahansa ollakseen ensimmäisinä näyttämässä jotakin ja ollakseen kilpailijoitaan edellä. Lopulta lehdet päätyvät tekemään samaa, koska ne kopioivat toisiaan kilpailussa, jossa pyritään uutuuteen ja erilaisuuteen. Erikoisuuden tavoittelu johtaakin yhdenmukaistumiseen. (Bourdieu 1999, 32; Hamelink 1985, 144) Journalistiset tuotteet ovat paljon yhtenäisempiä kuin yleisesti luullaan, kaikkein selvimmät erot (kuten puoluevärin tunnustaminen) piilottavat samankaltaisuuksia, jotka liittyvät tiettyihin pakkoihin, joiden merkittävin taustavaikuttaja on kilpailun logiikka. Osittain yhtenäisyys johtuu myös tuotannon kollektiivisuudesta. (Bourdieu 1999, 35)

Suuri osa uutisista on raportoitua puhetta – uutiset muodostuvat enemmän puheesta kuin teoista. Ilmoituksia, mielipiteitä, reaktioita, lupauksia, kritiikkiä ja vetoamuksia voidaan levittää uutisina. Ilman massamediaa huomattavaa osaa näistä tapahtumista ei olisi. (Bell 1991, 53; Luhmann 2000, 33-34) Sanan ja teon fuusio, eli puheteko (tekeminen sanomalla), on ihanteellinen uutisraportoinnille. Ainoa fakta siinä on se, että joku sanoi jotakin. Muita faktoja ei tarvitse todentaa. (Bell 1991, 207) Suorien lainausten käyttäminen on kätevää, koska ne ovat kiistattomia ja kumoamattomia faktoja ja auttavat etäännyttämisessä eli etäännyttävät

reportterin ja lehden sen kannattamisesta mitä lähde sanoi. Epäsuoran puheen käyttäminen on kuitenkin suoria lainauksia yleisempää, koska se antaa reportterille kontrollin jutun kohdentamisessa ja mahdollistaa osien yhdistelemisen sillä tavalla, että uutisesta saadaan koherentimpi. (Bell 1991, 207-209)

Mediadiskurssin ideologisia vaikutuksia käsittelevissä tutkimuksissa on esitetty, että tiedotusvälineet ovat kytköksissä hallitseviin yhteiskuntaluokkiin ja -ryhmiin. Tällaista liitosta ei kuitenkaan tulisi olettaa ennalta, vaan pitäisi mieluummin tarkastella tapauskohtaisesti erikseen sitä, että onko liitos olemassa ja miten se mahdollisesti ilmenee. Joskus tiedotusvälineet voivat näyttää pelkiltä vallan välineiltä ja hallinnon apparateilta, mutta kokonaisuudessaan median suhde valtaan on monitahoinen ja muuntuvainen. Toisinaan median ja valtion tai pääoman välillä voi havaita jopa selkeän konfliktin. (Fairclough 1997, 64)

Sanomalehden julkaiseminen on teollisuudenala ja liiketoimintaa. Suurimman osan lehdistä omistavat ihmiset ja yritykset, jotka myyvät paljon muutakin kuin lehteä. On odotettavissa, että lehdistön aktiviteetit ja tuotanto on osittain determinoitu näkökohdin, jotka ovat tähän faktaan suhteessa. Näitä näkökohtia ovat voiton tekemisen tärkeys, alan taloudellinen organisaatio, ulkoiset suhteet toisiin aloihin, rahoitusinstituutioihin ja virallisiin laitoksiin, konventionaaliset journalistiset käytännöt, tuotantoaikataulut ja suhteet työvoimaan. (Fowler 1991, 20, 121) Lehdessä korkein kontrolli ei ole uutisammattilaisilla, vaan omistajilla, joiden intresseinä ovat tehokkuus ja voitot. Omistajat asettavat toimitukselliset menettelytavat, jotka vaikuttavat uutiskieleen. (Bell 1991, 38, 40) Pelkällä omistajalla ei voida selittää tapahtumia tiedotusvälineissä, mutta on se silti otettava huomioon. (Bourdieu 1999, 58) Izvestijan omistaja Juri Kovaltšuk lukeutuu Vladimir Putinin kaveripiiriin. Tämän tosiseikan vaikutuksia lehden linjaan ei pidä olettaa ennakolta, eikä niitä voi millään tavalla todistaakaan tämän tutkielman puitteissa, mutta omistajuuskysymys on silti hyödyllistä pitää mielessä analyysissä tehdessä.

Toimittajien keskeinen asema yhteiskunnassa johtuu siitä, että he hallitsevat tiedon tuottamisen ja sen laajamittaisen levittämisen tosiasiallista monopolia. Kyseisten välineiden kautta he hallitsevat julkiseen tilaan eli laajaan levitykseen pääsyä. Toimittajien hallitsemat

välineet tekevät mahdolliseksi julkisen itseilmaisun ja olemassaolon julkisuudessa. (Bourdieu 1999, 67) Viestintäjulkisuuden piiriin suuntautuu valtava aineistovirta. Vain osa aineistosta pääsee läpi. Läpipäästäminen on tiedotusvälineen vastaus ulkopuolelta tuleviin impulsseihin. Toinen osa vastausta muodostuu siitä, että tiedotusväline kommentoi läpi päästämäänsä tapahtumia ja aiheita monilla tavoilla. (Pietilä & Sondermann 1994, 51) Toimittajilla on valtaa tyrkyttää koko yhteiskunnalle omat näkökulmansa ja aiheensa. Ei ole olemassa diskurssia, jonka julkiseen keskusteluun päästäkseen ei olisi alistuttava journalistiseen valintakokeeseen. Kyse on sensuurista, jota toimittajat tietämättäänkin harjoittavat nostaessaan esiin vain itseään kiinnostavan. (Bourdieu 1999, 68-69) Omien ”silmälasiensa” kautta toimittajat näkevät tiettyjä asioita ja toisia taas eivät. He myös näkevät asiat tietyllä tavalla. Toimittajien valintaa ohjaava periaate on kohua herättävän ja näyttävän etsiminen. Heitä ajaa eteenpäin paitsi heidän työhönsä, maailmankuvaansa, koulutukseensa ja valmiuksiinsa liittyvät sisäsyntyiset taipumukset, niin myös ammatin logiikka. Toimittajat ovat kiinnostuneita poikkeuksellisesta, siitä mikä poikkeaa heidän näkökulmastaan. Kuitenkin se mikä on heille erikoista voi olla toisille arkipäiväistä ja päinvastoin. (Bourdieu 1999, 30-31) Toimittajilla on paljon yhteisiä piirteitä koskien paitsi asemaa, niin myös syntyperää ja koulutusta. He lukevat toisiaan, tapaavat toisiaan ja kohtaavat toisiaan keskusteluissa. Näillä seikoilla on sekä mentaalista sulkeumaa lisääviä että sensuroivia vaikutuksia. (Bourdieu 1999, 38)

Toimittajat ovat ammattilaisia, joiden tehtävänä on tuottaa uutiskieltä. Kuitenkin vain hyvin harvat jutut koostuvat toimittajan uusista muotoiluista. Toimittajat nojautuvat paljon suullisiin ja kirjallisiin lähteisiin ja lainaavat niitä. Toimittaja on yhtä lailla kokoaja kuin luoja ja suuri määrä uutisista koostuu aikaisemmista teksteistä, jotka muotoillaan uusiksi. (Bell 1991, 41) Suurin osa uutistuotannosta on tekstin prosessointia. Uutisista suurin osa ei perustu toimittajien henkilökohtaisiin muotoiluihin, vaan ne ovat tuloksia erimuotoisten diskurssien tekstuaalisista muutoksista, joista esimerkkeinä reportit, haastattelut, dokumentit ja lehdistökonferenssit. (van Dijk 1985, 6) Toimittaja kerää hajanaisia informaatiohäikeitä ja kutoo ne yhdeksi tekstiksi. (Bell 1991, 42) Tekstien tuottaminen on kollektiivinen prosessi, johon osallistuu toimittajien ja tuottajien lisäksi moninaista toimituksellista ja teknistä henkilökuntaa. (Fairclough 1997, 68) Teksti voi kiertää toimituksessa esimerkiksi tätä kaavaa noudattaen: 1) päätoimittaja, 2) reporteri, 3) päätoimittaja, 4) toimitussihteeri, 5) toimittaja, 6) toimitussihteeri. (Bell 1991, 35)

3.2 Katsaus Venäjän mediaan ja sen erityispiirteisiin

Voidaan sanoa, että vuosina 1988-1993 Neuvostoliiton / Venäjän tiedotusvälineissä vallitsi ”maksimaalinen sananvapaus”, jonka jälkeen niitten toimintaa leimasi kasvava taloudellinen riippuvuus. 1980-luvun lopulla media oli erikoisessa asemassa, kun valtiokontrolli ei ollut enää toiminnassa, mutta rahoitus sille tuli kuitenkin valtionbudjetista. Taloudellisten ja poliittisten imperatiivien poissaolo loi toimittajille euforian tunteen. (Koltsova 2006, 32) Vuonna 1992 tapahtunut hintojen vapauttaminen ja sitä seurannut inflaatio teki suurimman osan mediasta tappiolliseksi. Lehtien levikit laskivat jyrkästi. (Koltsova 2006, 36) 1990-luvulla sananvapaus perustui erimielisten valtaeliittien keskinäiseen taisteluun ja tiedotusvälineiden kriittisyys valtiota kohtaan perustui näiden tiedotusvälineiden omistajien ja valtion kamppailuun vallasta. Jeltsinin valtakaudella valtio oli heikko ja valtaeliitti hajanaista. Ideologioiden sijasta rintamalinjat konflikteissa kulkivat oligarkkien valtapyrkimysten mukaan. (Pietiläinen 2006, 96, 98)

Putinin kaudella joukkotiedotusvälineiden käyttöä poliittisena resurssina on jatkettu, mutta erona on se, että niitä hallitsevat ensisijaisesti oligarkkien sijasta valtion toimijat. Samana on säilynyt monien tiedotusvälineiden riippuvuus ulkopuolisista sponsoreista. (Soldner 2008, 155, 166) Omistajien ja valtion edut ovat 2000-luvulla olleet suurimmassa määrin yhtenevät. (Pietiläinen 2006, 98) Kun yksityisen omistajan kulut ylittävät tietyn rajan, niin tiedotusväline lakkaa olemasta taloudellisesti ja symbolisesti voitollinen. Valtion toimijoilla puolestaan tällaisia rajoitteita ei ole, ja tämä etu teki heistä lopulta voittajia kamppailussa median hallinnasta. (Koltsova 2006, 75) Poliittisesti vaaralliset oligarkit on ”likvidoitu”. Mihail Hodorkovski istuu nykyisin vankilassa, kun taas Vladimir Gusinski ja Boris Berezovski pakotettiin maanpakoon sen jälkeen, kun he menettivät suurimman osan mediaomistuksistaan. Kentälle ovat tulleet uudet oligarkit, jotka ovat vallalle enimmäkseen lojaaleja. Valtion kontrollissa olevat yritykset ovat kasvattaneet vaikutusvaltaansa, huomattavimpana Gazprom (jonka omistuksessa Izvestijakin oli hetken). (Soldner 2008, 166-167) Omistajat voidaan luokitella kahteen luokkaan: sisäisiin ja ulkoisiin. Sisäisillä omistajilla ei ole intressejä

mediateollisuuden ulkopuolella, kun taas ulkoiset omistajat ovat ensisijaisesti kiinnostuneita poliittisesta pääomasta tai liiketoimista, joita varten he tarvitsevat joukkotiedotusvälineen tarjoamaa mainospropagandaresurssia. Mediaorganisaatioiden voitollisuus ei heitä sinällään kiinnosta. (Koltsova 2006, 75)

Joukkotiedotusvälineet ovat lipuneet takaisin Kremlin kontrolliin. Tullessaan presidentin virkaan Putinin päämääränä oli kehittää ohjattu demokratia, jonka puitteissa voisi ajaa eteenpäin omaa uudistusohjelmaansa. Hän halusi varmistua siitä, että oma sanoma hallitsee massamediassa. (Danks 2009, 297, 315) Putin on kuvaillut ilmaisunvapautta yhdeksi Venäjän demokratian perustavista arvoista. Hänen käsityksensä ilmaisunvapaudesta on kuitenkin sellainen, joka ei haasta valtiota millään tavalla. Segodnjan päätoimittaja Mihail Bergerin mukaan Putinin vallan alla kaikki materiaali luokitellaan valtiomyönteiseksi ja valtiovastaiseksi. Hän sanoo, että lehdistönvapauden termein voimme nähdä nopean paluun Neuvostoliittoon, eikä vain 1970-luvulle, vaan aina 1940-luvulle asti. (Danks 2009, 294-295) Toisenlaisiakin näkökulmia asiaan on. Jukka Pietiläinen esittää, että TV-kanavien kansallistaminen on palauttanut poliittisen tasapuolisuuden, viitaten siihen, että 1990-luvun vapauden aikana kommunistipuolue, joka oli yksi suurimmista poliittisista voimista, ei saanut merkittävässä määrin ääntään kuuluville yhdelläkään TV-kanavalla. Pietiläisen mukaan TV-järjestelmän heikko kohta Jeltsinin aikana oli kyvyttömyydessä uudistua. Putin antoi sysäyksen, josta koko järjestelmä romahti, koska ei ollut kestävä. (Pietiläinen 2006, 98-99)

Jokaisessa poliittisessa järjestelmässä massamedialla on tärkeä poliittinen rooli, ja tiedotusvälineen omistajat yrittävät vaikuttaa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin prosesseihin muissakin maissa kuin Venäjällä. (Soldner 2008, 157) Valtiollakin on monin paikoin oma roolinsa, vaikka se ei suoraan omistaisikaan tiedotusvälineitä. Tiedotusvälineiden valvontaa esiintyy lähes kaikissa köyhissä ja keskituloisissa maissa. Erityisesti televisio on väline, joka on pyritty pitämään valtion valvonnassa myös monissa vauraissa maissa. (Pietiläinen 2006, 107) Viranomaiset ja hallitus pyrkivät vaikuttamaan paitsi hallussaan olevien taloudellisten pakotuskeinojen, niin myös kaikkien niiden painostusvälineiden avulla, joiden käyttöön laillisen tiedon monopoli antaa valtuudet. (Bourdieu 1999, 98)

Mikä olennaisesti erottaa Venäjän länsimaista on se, että eriytymistä talouden ja politiikan alueiden välillä ei ole tapahtunut. Liikemiesten ja poliitikkojen yhteistyö ja riippuvuus toisistaan tekee lähes mahdottomaksi poliittisen toimijan ja taloudellisen toimijan käsitteiden käyttämisen erillään. Taloudellinen ja poliittinen kilpailu on vääristynyttä. Poliittista valtaa voidaan kääntää taloudelliseksi vallaksi ja varallisuudeksi. Päinvastainen prosessi eli taloudellisen vallan kääntäminen poliittiseksi puolestaan oli erityisesti Jeltsinin aikana tyypillistä. Vallitseva poliittistaloudellinen järjestelmä estää vaihtoehtoisten toimijoiden (puolueet, ammattiliitot, itsenäiset joukkotiedotusvälineet, kansallisjärjestöt) perustamista ja nousua merkittäviksi toimijoiksi. (Soldner 2008, 158-160)

Yhdysvalloissa tietyt mediakorporaatiot ovat niin rikkaita, että valtio tarvitsee ehkä enemmän niitä kuin ne valtiota, tai ainakin ne ovat tasaveroisia kumppaneita. Venäjällä puolestaan tilanne on päinvastainen. Mediaorganisaatiot ovat suhteellisen köyhiä. Valtio voi ja sen pitää tarjota niille taloudellista tukea. (Koltsova 2006, 76) Ohjatakseen tiedotusvälineitä valtio voi rahoittaa niitä valikoivasti. Myös vuokrausehtoja niille mediayrityksille, jotka joutuvat vuokraamaan toimitilansa valtiolta, voidaan säädellä asiakkaan mukaan huonoista hyviin. (Koltsova 2006, 49-50, 52) Taloudellinen perusta, joka mahdollistaisi sanomalehtien itsenäisyyden, puuttuu. Esimerkiksi mainosmarkkinoiden määrä mediassa on vain 10 % länsimaitten tasosta, josta sanomalehtien osuus on alle 10 %. (Pietiläinen 2006, 100) Taloudellisesti riippuvan median ja toimittajien täytyy sopeutua rahoittajien agendaan ja politiikkaan, erityisesti vaalien aikoina. (Pasti & Pietiläinen 2008, 127)

Mediakontrollia tutkittaessa länsimaisten tutkijoiden huomion on saanut ennen kaikkea kysymys lehdistönvapauden kehittymisestä. Kysymyksen taustalla vaikuttaa joukko implisiittisiä oletuksia. Vapaudella käsitetään vapautta hallituksen kontrollista. Lännen hallitusten ei nähdä harjoittavan painostusta. Postsosialististen tiedotusvälineitten tutkimuksessa hallitsevat normatiiviset demokratiateoriat, joihin on usein sekoittunut modernisaatioteoriaa, jonka mukaan kaikki yhteiskunnat liikkuvat samaa reittiä alemmasta ylempään. Vertailevissa tutkimuksissa ”kommunistinen” media näyttäytyy täysin manipuloituna ja lännen media idealisoituna ja täysin vapaana, mitä se tuskin on koskaan todellisuudessa täysin ollut. Tutkimuksissa, jotka eivät ole vertailevia, läntiset tutkijat usein kritisoivatkin kotoisia tiedotusvälineitään. (Koltsova 2006, 3-4) Läntisissä arvioissa

päähuomio kiinnitetään yleensä valtion rooliin sananvapautta haittaavana ja markkinoihin vastaavasti vapautta tukevana tekijänä. Kuitenkin markkinat voidaan nähdä myös sananvapautta haittaavana tekijänä ja valtio vapautta turvaavana voimana. (Pietiläinen 2006, 107-108)

Putin on jatkanut ja laajentanut erilaisia 1990-luvulla kehitettyjä sensuurin muotoja. Yksi tapa suitsia massamediaa on käyttää hallinnollisia menetelmiä. Lainsäädännön ohella tällä tarkoitetaan veropoliisin, liiketoiminnan tarkastajien ja palotarkastajien mobilisoimista vierailuille jatkuvasti viranomaisia kritisoinneeseen tiedotusvälineeseen. (Danks 2009, 293; Soldner 2008, 169). Muita muotoja ovat identtisten julkaisujen tuottaminen (joissa nimi ja logo ovat samoja kuin kohteessa, mutta sisältö ei), valtioneuvostojen ohjaaminen, kunnianloukkaussyytteet, vakoilu-, petos-, ja ekstremismilakien käyttö sekä lyhytaikaiset sopimukset toimittajien kanssa, jolloin he ovat jatkuvan paineen alla. Lisäksi toimittajia voidaan uhkailla, pelotella ja jopa murhata. Journalismi on fyysisesti vaarallista, sillä rikollisilla sekä yritysliitillä ja poliittisella eliitillä on omat syynsä tutkivan journalismin pysäyttämiseen. (Danks 2009, 295-296)

Valtion hallinnollinen ote joukkotiedotusvälineistä on tiukentunut. Vuonna 2000 hyväksyttiin Venäjän federaation informaatioturvallisuuskäsi, josta seurasi median toimintaa rajoittavia normatiivisia toimia. Ekstremismilakia vastustava laki kieltää ekstremistisen materiaalin levittämisen massamedian kautta. Lain perusteluna on käytetty sotaa terrorismia vastaan. Vuonna 2006 tapahtunut lain uudistus laajentaa ekstremismin käsitettä. Vaarana on lainsäädännön hämäryys, jolloin viranomaiset voivat käyttää lakia poliittisiin tarkoituksiin. Vuonna 2007 gazeta.ru sai varoituksen haastateltuaan Eduard Limonovia, joka esiintyy tämänkin tutkielman uutismateriaaleissa. Toistuvat varoitukset voivat johtaa tiedotusvälineen sulkemiseen. (Soldner 2008, 168-169) Ainakin vuodesta 2002 lähtien viranomaiset ovat asettaneet luotettavia ihmisiä mediaorganisaatioiden avainalueille. Uusi liitto journalistille, Mediasojuz, perustettiin vuonna 2001. Sen tarkoituksena oli halkaista Venäjän journalistien liitto ja vähentää sen vaikutusvaltaa. (Soldner 2008, 170) Vaikka kaikilla tiedotusvälineillä on periaatteessa yhtäläinen oikeus tiedonsaantiin, niin käytännössä valtion tai paikallishallinnon omistamilla tiedotusvälineillä on etulyöntiasema. Monesti vain lojaaleja toimittajia ja tiedotusvälineitä kutsutaan tiedotustilaisuuksiin. (Pietiläinen 2006, 101)

Todennäköistä on toimittajien kasvava taipumus itsesensuuriin. (Soldner 2008, 169) Vaikka propagandistin rooli ei saakaan toimittajilta tukea, on heidän käytännössä mukauduttava tähän rooliin ja edistettävä positiivista kuvaa viranomaisista. Kiinnostavaa on se, että transitio- ja post-2000-sukupolvet tukevat enemmän median poliittista kontrollia kuin neuvostosukupolvi. Glasnostin ja perestroikan aikana oppositionaalinen rooli kuului toimittajan ammatilliseen identiteettiin, nyt se on vähentymässä. Myös julkisen journalismin ihanne on hiipumassa. Siihen kuuluu mm. mahdollisuuden antaminen tavallisille ihmisille esittää mielipiteensä, informointi aluehallinnon työstä ja yhteisön voiman edistäminen. Uudet sukupolvet osoittavat vain vähän kiinnostusta tutkivaa journalismia kohtaan ja vain muutamat tukevat hallituksen kritisoimista. Suurin ero sukupolvien välillä tulee esiin suhtautumisessa sellaisten juttujen kirjoittamiseen, joista on maksettu poliittisten tai taloudellisten intressien pohjalta. Vanhempi sukupolvi kritisoii tällaista ”muovijournalismia”. (Pasti & Pietiläinen 2008, 127-128) Ymmärrettävästi vain muutamat toimittajat myöntävät, että heille on maksettu lahjuksia, mutta ongelma on silti todellinen. Samanaikaisesti kun tuotetaan positiivista julkisuutta siitä maksaneille, niin voidaan tuottaa myös negatiivista julkisuutta (jota nimitetään mustaksi pr:ksi ja kompromatiksi) valtakilpailun vihollisia vastaan. (Oates 2005, 125)

Kaikesta huolimatta joukkotiedotusvälineet voivat tarjota, ja joskus tarjoavatkin paljon näkökulmia asioihin, erityisesti painettu media. (Soldner 2008, 170) Valtanpitäjien kannalta epämiellyttävien tietojen ja mielipiteiden pitäminen pois suuren yleisön ulottuvilta riittää. Paikallistenkin valtanpitäjien valvomissa tiedotusvälineissä tärkeimmäksi on noussut taloudellinen menestys. Lehden pitää myydä, eikä esimerkiksi vaikuttaa yleisöön positiivisesti, valistaa tai kasvattaa kuten neuvostoaikoina. (Pietiläinen 2006, 102, 108) Ja mitä laajemman yleisömäärän tiedotusväline haluaa saada, sitä täydellisemmin sen on hävitettävä särmänsä ja vältettävä aiheita, jotka voivat jakaa mielipiteitä. (Bourdieu 1999, 65) Mutta kuten edellä todettiin, niin Venäjällä tiedotusvälineiden omistajien intresseissä eivät välttämättä ole siitä saatavat taloudelliset voitot, vaan sen toimiminen omistajan propaganda-resurssina.

3.3 Izvestijan esittely

Izvestija on venäläinen yhteiskunnallis-poliittinen asialehti, joka on perustettu maaliskuussa 1917. Neuvostoaikana Izvestija oli johtavien hallintoelinten virallinen lehti, josta tuli vuoden 1991 loppupuolella riippumaton joukkotiedotusväline. Vuodesta 1996 lehden omistajina ovat olleet erilaiset voimakkaat venäläiset liike-elämän rakenteet. Lehdessä on uuden historiansa aikana ollut erottamisia johtuen konflikteista oligarkkien kanssa. Vuonna 1997 päätoimittaja ja toimitushenkilökunnan jäseniä erotettiin johtuen konfliktista enemmistöomistuksen hankkineiden oligarkkien kanssa. Vuonna 2004 Izvestija oli ensimmäinen lehti, joka kiisti hallituksen väitteen siitä, että Beslanin koulussa olisi ollut vain 350 panttivankia, ja julkaisi kuvia haavoittuneista lapsista. Päätoimittaja erotettiin, virallisesti konfliktista omistajaoligarkin kanssa, mutta laajalti huhuttiin, että Kremlistä olisi tullut painetta toimenpiteelle. Vuonna 2005 lehden osti Gazprom-Media, ja uuden päätoimittajan Vladimir Mamontovin johdolla siitä tuli tabloidityylinen sanomalehti rajoitetulla poliittisella sisällöllä. Gazprom-Media toimi omistajana maaliskuuhun 2008 asti, jolloin pietarilainen mediamagnaatti Juri Kovaltšuk ja Sogaz-yhtiö tulivat omistajiksi. Kovaltšuk on Vladimir Putinin vanha kaveri, joka on rikastunut Putinin valtakaudella. (<http://www.putin-itogi.ru/doklad/#3>; <http://www.polit.ru/news/2008/07/18/mediagroup/>) Lokakuussa 2009 päätoimittajaksi nimitettiin aiemmin Rossijskaja Gazetassa työskennellyt Vitali Abramov, kun taas Mamontov siirrettiin erityisesti häntä varten luotuun lehden presidentin virkaan. The Economist kirjoitti vuonna 2009 Izvestijasta, että lehteen on viime vuosina tunkeutunut nationalismia, konformismia ja kyynisyyttä. (<http://ru.wikipedia.org/wiki/известия>; Danks 2009, 298)

Izvestija kirjoittaa Venäjän ja ulkomaiden tapahtumista, analysoi ja kommentoi sekä käsittelee liike-elämän ja talouden kysymyksiä ja kulttuuri- ja urheiluelämän tapahtumia. Lehti ilmestyy sekä painetussa että sähköisessä muodossa. Sen koko on 12-48 sivua ja se ilmestyy viidesti viikossa. Izvestijan levikki laski vuoden 1990 10 miljoonasta vuoden 1996 600 000:een. Sen nykyinen levikki Venäjällä on 200 000. (<http://ru.wikipedia.org/wiki/известия>; Koltsova 2006, 36) Paikalliset lehdet ovat vahvistuneet valtakunnallisten kustannuksella ja viikkolehdet ovat ottaneet valta-aseman päivälehdiltä. (Pietiläinen 2006, 101)

4 POLITIikka JA OPPOSITIO VENÄJÄLLÄ

4.1 Taustatietoa Venäjän poliittisesta elämästä

Venäjällä ei ole perinnettä siitä, että oppositio nähdään ”hyvänä asiana”, asiana, joka estää virheitä ja korruptiota, pakottaa hallituksen oikeuttamaan toimensa ja antaa äänen niille ihmisille, jotka eivät ole voittajan puolella. Idea lojaalista oppositiosta, joka on lojaali demokraattiselle järjestelmälle, mutta vastustaa tiettyä johtajaa tai hallitusta, on vieras. (Danks 2009, 315)

Jeltsinin toimintatapana oli jättää kriittinen duuma mahdollisimman paljon huomiotta, johtaa asetuksien voimalla ja hakea tukea oligarkeista. Hänen tukijansa organisoivat vallan puolueen pyrkiessään luomaan Jeltsiniä tukevan ryhmän. Lisäksi he yrittivät myös luoda virallista oppositiopuoluetta. (Danks 2009, 315)

Putinin päämääränä oli hänen tullessaan valtaan ohjattu demokratia, jonka puitteissa hän voisi edistää omaa uudistusohjelmaansa. Putin on edistänyt suunnitelmaa kaksipuoluejärjestelmästä, jossa on valtapuolue ja virallinen lojaali oppositiopuolue. Putin on käyttänyt hallinnollisia resursseja äänestysprosessin ohjaamiseksi. Niihin kuuluvat ehdokkaitten ja puolueitten rekisteröinti, kampanjakontrollit ja äänestämisen ohjailu. Puolueen määritelmää on tiukennettu. (Danks 2009, 315-318)

Puoluejärjestelmän kehitykseen vaikuttavat Neuvostoliiton aikaiset kokemukset. Tuolloin yksipuoluejärjestelmän ja ideologisen yksimielisyyden takana politiikalle luonteenomaista olivat institutionaalinen ja funktionaalinen lobbaaminen, kilpailevat verkostot tai klaanit ja henkilökohtaisten suhteiden suuri merkitys puolueen sisällä. Nämä piirteet rohkaisivat uskollisuutta yksilöä kohtaan ja vaikuttivat kielteisesti aatetta ja instituutiota kohtaan tunnettuun uskollisuuteen. (Danks 2009, 316) Poliittiset puolueet ovat organisoituneet yksilön

tai pienen ryhmän ympärille. Erot ovat enemmän henkilökohtaisten vihollisuuksien tasolla kuin ideologisella tai ohjelmallisella tasolla. Puolueet ovat olleet epävakaita ja vain kourallinen niistä on selvinnyt muutamaa vuotta pidempään. (Danks 2009, 316-317)

Jeltsinin aikana vallitsivat hyvin väljät lait suhteessa puolueen perustamiseen. Tuolloin kymmenen ihmistä oli riittävä määrä puolueen perustamiseen. Vuonna 2001 lakeja tiukennettiin. Sääntöjen mukaan tuolloin puolueella piti olla vähintään 10 000 jäsentä, joista vähintään 100 jäsentä vähintään 45 alueella ja vähintään 50 jäsentä muilla haaroilla. Valtion rahoitusta myönnettiin siitä edespäin vain puolueille, joilla oli vähintään 3 % kannatus. Ulkomaisten ja kansainvälisten organisaatioiden antama rahoitus kiellettiin ja yksityishenkilöiden antamille lahjoituksille säädettiin 3000 ruplan katto. Vuonna 2004 lakeja tiukennettiin lisää. Vaatimukseksi tuli vähintään 50 000 jäsentä, joista vähintään 500 jäsentä 45 alueella ja 250 jäsentä muilla alueilla. Näitten kriteerien täytyessä ei tarvitse kerätä kahta miljoonaa allekirjoitusta tai maksaa 37,5 miljoonan ruplan summaa päästäkseen puoluelistalle. Puoluetta on vaikea perustaa ilman toista organisaatiota, rakennetta tai verkostoa, johon sen voisi perustaa. Ruohonjuuritason liikkeille on äärimmäisen hankalaa muodostaa puoluetta. (Danks 2009, 318)

Venäjän puolueet eivät oikein sovi klassiseen vasemmisto-oikeisto-asetelmaan. On ehdotettu muunlaisia luokitteluja. Puolue voi olla byrokraattinen tai karismaattinen, vallan tai eliitin puolue, johtajaan perustuva puolue tai tiettyihin arvoihin perustuva puolue. (White 2005, 81-82) Puolueissa on ollut suuri vaihtuvuus; yli 80 puoluetta tai blokkia on osallistunut duuman vaaleihin aikavälillä 1993 – 2003. Kansalaisten luottamus puolueisiin on pohjalukemissa. Mielipidekyselyjen mukaan puolueet ovat kansalaisinstituutio, johon luotetaan kaikista vähiten. (White 2005, 89)

Catherine Danksin mukaan duuman neljästä puolueesta ainoastaan kommunistipuolue on aito oppositiopuolue; LDPR ja Oikeudenmukainen Venäjä seuraavat äänestyskäyttäytymisessään Yhtenäistä Venäjää. (Danks 2009, 330) Vuonna 2007 käyttöön otettiin 7 prosentin äänikynnys duumanvaaleissa. Listojen ulkopuolisten yhden edustajan enemmistövaalipiirit lakkautettiin. Itsenäiset edustajat ja liberaalipuolueet hävisivät duumasta. Puoluelistajärjestelmä tarkoittaa, että pieni määrä moskovapohjaisia puolueita on vastuullisia ehdokasvalinnasta. (Danks 2009,

330) Pelkästään ohjattu demokratia ei selitä opposition epäonnistumista. Kommunistit liitetään neuvostomenneisyyteen ja liberaalipuolueet 1990-luvun markkinareformeihin, jotka syöksivät monet köyhyyteen. Putin ja Yhtenäinen Venäjä vetoavat äänestäjiin mm. kasvaneen varallisuuden ja kansainvälisen aseman parantumisen seurauksena. (Danks 2009, 432)

Andrew Wilson nimittää Neuvostoliiton aikakauden jälkeistä politiikkaa virtuaaliseksi politiikaksi. Hänen mukaansa puolueita ja poliitikkoja luodaan tv-projekteina, joilla ei ole todempaa todellisuutta taustalla. Jotkut niistä ovat täysiiä väärennöksiä. Äänestystulokset ja lainsäädäntö ovat hallinnoituja, mutta niin ovat myös poliitikot ja puolueet sekä poliittisen dramaturgian pääteemat. Lähes kaikki merkittävät poliittiset voimat ovat poliittisen manipulaation alaisia. Putinin aikakausi on vain täydellistänyt tekniikoita, jotka olivat yleisiä jo Jeltsinin aikana. (Wilson 2005, 33, 38-39)

4.2 Merkittävimmät oppositiovoimat

Venäjän federaation kommunistinen puolue eli KPRF on NKP:n seuraajapuolue, joka nykyisellään väheksyy marxismi-leninismiä patriotismin ja nationalismin kustannuksella. KPRF kritisoi enemmän kapitalismin barbaarisia muotoja kuin kritisoi yksityisomistusta sinänsä. Kaikista puolueista se on lähimpänä konventionaalista poliittista puoluetta. Puolueen johtaja on Gennadi Zjuganov. Puolue on hyvin organisoitu; sillä on 500 000 jäsentä järjestäytyneenä 20 000 paikallishaaraan ja sillä on parhaiten vakiintunut puoluelehdistö. Puolueen ohjelmassa on muun muassa strategisen teollisuuden kansallistaminen, perustuslain uudistaminen vallan siirtämiseksi työläisten neuvostoilta, taloudellisen diversifikaation tukeminen sekä sosiaaliturvan ja terveydenhuoltoetuuksien korostaminen. Lisäksi tavoitteena on Naton lopettaminen. Puolue ei ole pystynyt laajentamaan vetovoimaansa nuoriin. (Danks 2009, 326; White 2005, 82-83)

Venäjän liberaalidemokraattinen puolue eli LDPR on perustettu vuonna 1990 Vladimir Žirinovskin toimesta. Hänen ympärilleen on rakentunut eräänlainen henkilökultti. Puolue on nationalistinen, populistinen, äärioikeistolainen ja sitä on syytetty fasismista. LDPR korostaa

taloudellista omavaraisuutta ja se suhtautuu imperialistisesti muita entisen Neuvostoliiton valtioita kohtaan. Puolue on ollut osallisena tappeluissa duumassa. LDPR varoo hyökkäämästä Putinia ja Yhtenäistä Venäjää vastaan. (Danks 2009, 326-327) Žirinovskin menestyksen salaisuus on performanssissa eikä politiikassa. Rähääjänä tunnetun Žirinovskin elämäkerran kirjoittajat sanovat, että ”väittää Žirinovskia hulluksi on sama kuin syyttäisi Othellon näyttelijää murhasta.” Andrew Wilsonin mukaan Žirinovski on poliittisten teknologistien luomus, jonka persoona on vuodesta 1993 lähtien ollut erilainen verrattuna vuosien 1990-1991 persoonaan. Alunperin LDPR suunniteltiin hajottamaan NKP:n vastaista oppositiota. Žirinovskille piti löytää uusi rooli elokuun 1991 vallankaappauksen epäonnistuttua. Hallinto löysi hänelle käyttöä opposition hajottajana, joka pitää äänestäjiä loitolla kommunisteista ja kanavoi nationalistisia voimia. (Wilson 2005, 23, 203-205)

Oikeudenmukainen Venäjä on muodostettu lokakuussa 2006 Rodinan, Elämänpuolueen ja Eläkeläisten puolueen yhdistyessä. (Danks 2009, 327) Presidentinhallinnon apulaiskansliapäällikkö ja Kremlin ideologi Vladislav Surkov muotoili ensimmäistä kertaa ideansa kaksipuoluejärjestelmästä tapaamisessa Elämänpuolueen edustajien kanssa. Oikeudenmukaisesta Venäjästä oli tarkoitus perustaa Kremlille myönteinen virallinen oppositiopuolue, joka ohjaisi ääniä pois KPRF:ltä. (http://ru.wikipedia.org/wiki/Справедливая_Россия; Danks 2009, 320) Puolueen ideologia yhdistelee sosialismia, patriotismia ja populismia. Puolueen johtaja on Sergei Mironov, joka oli vielä tarkkailtavan uutisjakson aikana federaationneuvoston puheenjohtajan virassa. (Danks 2009, 327)

Jabloko on perustettu vuonna 1993 ja sen nykyinen johtaja on Sergei Mitrohin. Puolue on liberaalivasemmistolainen ja kannattaa sosiaalisella turvalla varustettua kapitalismia ja sosiaalidemokratiaa. Jabloko kritisoi voimakkaasti Jeltsinin sosiaalistaloudellista ja poliittista linjaa sekä korruptoitunutta oligarkiaa, vaikka pääasiassa tukeekin vuoden 1991 uudistuksia. Nykyisellään puolue kritisoi Putinia ja Medvedeviä autoritarismista. Jablokolla on vaikeuksia rahoituksen kanssa, koska sponsoreilla on vähän kiinnostusta tukea Kremlin epäsuosiossa olevaa puoluetta ja se on menettänyt pääsyn tukiin, joita saa äänestyksessä läpi menneistä jäsenistä. Aiemmistä tukijoista Vladimir Gusinski on maanpaossa ja Mihail Hodorkovski

vankilassa. (Danks 2009, 328; [http://ru.wikipedia.org/wiki/Яблоко_\(партия\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Яблоко_(партия)); White 2005, 86-87)

Oikea asia (Правое Дело) perustettiin vuonna 2008. Äänä tapahtui kun Oikeistovoimien liiton federaalisen poliittisen neuvoston puheenjohtajisto yllättäen päätti ottaa osaa Kremlin suunnitelmaan uuden oikeistopuolueen luomisesta. Puoluejohtaja Nikita Belyh erosi protestiksi päätökselle. Marraskuussa 2008 Oikeistovoimien liitto, Kansalaisvoima ja Venäjän demokraattinen puolue lakkauttivat itsensä ja muodostivat Oikean asian. Ne Oikeistovoimien liiton jäsenet, jotka eivät luopuneet periaatteistaan, liittyivät uuteen demokratialiikkeeseen, Solidaarisuuteen. Oikean asian johtajat eivät kiellä Kremlin osallisuutta puolueen luomiseen. He kuitenkin uskovat, että puolue voi olla poliittisesti itsenäinen. (http://ru.wikipedia.org/wiki/Союз_правых_сил; [http://ru.wikipedia.org/wiki/Правое_дело_\(партия\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Правое_дело_(партия)))

Venäjän Patriootit on perustettu vuonna 2005 liikemies Gennadi Semiginin toimesta. Hänet oli edellisenä vuonna erotettu kommunistipuolueesta syytettynä pyrkimyksistä tehdä puolueesta Putin-myönteinen. Puolue on vasemmistolainen ja, yllättäen, patriootinen. (Danks 2009, 328) Vuonna 2008 puolue yhdistyi Rauhan ja yhtenäisyyden puolueen kanssa. (http://ru.wikipedia.org/wiki/Патриоты_России)

Toinen Venäjä on sateenvarjo-organisaatio, joka perustettiin heinäkuussa 2006 yhdistämään Putinia vastustava oppositio. Jabloko ja Oikeistovoimien liitto boikotoivat koalitiota äärinationalistien ja äärivasemmistolaisten mukanaolon vuoksi. Toiminnassa mukana olleita tunnettuja nimiä Toisessa Venäjässä ovat Eduard Limonov, Ljudmila Aleksejeva, Viktor Anpilov, Andrei Illarionov, Mihail Kasjanov ja Garri Kasparov. Kasparovin yhteydet amerikkalaisiin asiantuntijaryhmiin antoivat Kremlille aiheita syyttää liittoa ulkomaisten hallitusten palkkalaisuudesta. Tällä hetkellä edellämainituista ainoastaan Limonov on mukana organisaatiossa sen johtajana. Koalitiota on estetty asettamasta ehdokkaita eikä se ole saanut tilaa tiedotusvälineissä. (Danks 2009, 331, 433) Limonovin organisoimassa Strategia 31:ssä, joka järjestää kokoontumisenvapautta puolustavia mielenilmauksia, on mukana muun muassa Ljudmila Aleksejevan Moskova-Helsinki-ryhmä. (<http://ru.wikipedia.org/wiki/Стратегия-31>)

Aiemmin mainittu Solidaarisuus on liike, jonka aikomuksena on yhdistää kansalaiset, jotka jakavat arvot demokratiasta, ihmisoikeuksista, oikeusvaltiosta ja suhtautuvat kriittisesti nykyhallintoon. Liikettä ei ole virallisesti rekisteröity.
([http://ru.wikipedia.org/wiki/Солидарность_\(движение\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Солидарность_(движение)))

5 PUHEÄÄNTEN JAKAANTUMINEN

5.1 Maininnat opposition edustajista

Allaolevasta luettelosta näkyy kuinka monessa uutisessa tietyt oppositiohahmot esiintyvät:

Vladimir Žirinovski, LDPR	31
Sergei Mironov, SR	26
Gennadi Zjuganov, KPRF	11
Nikolai Levitšev, SR	7
Sergei Mitrohin, Jabloko	6
Konstantin Dorošok, Oikeudenmukaisuus, Solidaarisuus	4
Sergei Zaikov, Yhtenäisen Kansalaisrintaman aktivisti	4
Igor Lebedev, LDPR	4
Juri Ševtšuk, muusikko	4
Eduard Limonov, Kansallisbolševikit, Toinen Venäjä	3
Maksim Rohmistrov, LDPR	3
Ljudmila Aleksejeva, Moskova-Helsinki-ryhmän puheenjohtaja	3
Vladimir Kašin, KPRF	2
Ivan Melnikov, KPRF	2
Nikolai Gubenko, KPRF	2
Georgi Bovt, Oikea asia	2
Oleg Nilov, SR	2
Viktor Kondrašov, KPRF	2
Sergei Udaltsov, Vasemmistorintama	2
Mihail Kasjanov, Toinen Venäjä, Venäjän kansallisdemokraattinen liitto	2
Leonid Gozman, Oikea asia	2
Juri Masljukov, KPRF	2

Yhdessä uutisessa esiintyvät henkilöt ryhmittäin:

KPRF:n jäsenet	14
SR:n jäsenet	6
Solidaarisuuden edustajat	3
LDPR:n jäsenet	2
Toisen Venäjän edustajat	1
Oikean asian jäsenet	1
Venäjän patrioottien jäsenet	1
Muut	5

Mainintojen perusteella näyttää selvältä, että opposition edustus uutisissa rakentuu voittopuolisesti poliittisista puolueista ja niiden johtohahmoista. Maininnat muista yhteiskunnallisista oppositiotoimijoista, kuten kriittisistä kansalaisjärjestöjen edustajista, ovat harvinaisia.

Oppositiotoimijoiden saaman julkisuuden määrä ei ole suorassa suhteessa heidän poliittisen painoarvonsa määrään (jos painoarvo ymmärretään suosiolla ja edustajien määrällä). LDPR:n johtaja Vladimir Žirinovski on selkeästi eniten esillä uutisissa, melkein kolme kertaa enemmän kuin suurimman oppositiopuolue KPRF:n johtaja Gennadi Zjuganov ja lähes yhtä paljon kuin KPRF:n kaikki edustajat yhteensä. Oikeudenmukaisen Venäjän johtajan Sergei Mironovin suhteellisen runsasta esilläoloa selittää osaltaan hänen asemansa federaationeuvoston puhemiehenä. Hän kuitenkin olisi Zjuganovia enemmän uutisjulkisuudessa, vaikka hänen erityisasemaansa liittyvät uutiset poistettaisiinkin tarkastelusta.

Vaikka Zjuganov onkin Žirinovskiin nähden vähän esillä, on hänen puolueensa kuitenkin moniäänisempi. LDPR:n saama julkisuus keskittyy hyvin pitkälti puolueen johtajalle, kun taas KPRF:ssä se jakautuu laajemmalle.

Syitä Žirinovskin saamaan huomioon voivat olla esimerkiksi hänen henkilökohtainen mediapääomansa tai viestimen tietoinen strategia. Olivat syyt mitä hyvänsä, niin vaikutukset

ovat joka tapauksessa ideologisia. Kaikkialla ei ole ideologiaa, eivätkä uutistyyliäiset tee kaikkea tietoisesti (Bell 1991, 214), mutta tekojen vaikutukset voivat silti olla ideologisia. Kuten teoria- ja metodiosuudessa todettiin, ideologista on kaikki mikä tukee nykyisiä valtasuhteita ja vallanpitäjien valtaa. Žirinovskin saama julkisuus opposition ykköshahmona tulkintani mukaan palvelee hallituksen ja Yhtenäisen Venäjän herruutta. Myöhemmänä seuraava analyysi hänen subjektipositioistaan selventää sitä miksi näin on.

Kuinka monessa uutisessa poliittiset ryhmät mainitaan itsenäisinä toimijoina:

KPRF	13
LDPR	7
Oikeudenmukainen Venäjä	7
Solidaarisuus	4
Jabloko	3
Oikea Asia	1
Patriootit	1
Slaavilainen liitto	1
Neravnodušnye	1

Ylle olen listannut mainintojen määrät poliittisista ryhmistä silloin kun niillä on uutisissa selkeä rooli toimivana subjektina. Joissain tapauksissa ryhmä on esillä yksittäisten edustajiensa ohella ja joissain tapauksissa ilman edustajiaan. Pelkkiä sivumainintoja en ottanut lukuun, joskin on tulkintakysymys, mikä lasketaan sivumaininnaksi ja mikä ei.

Kaikki edelläolevat ryhmät ovat puolueita, paitsi Neravnodušnye, Slaavilainen liitto ja Solidaarisuus-liike. Neravnodušnye on Arkangelissa luotu poliittinen liike, jonka riveissä toimii mm. kaupungin entinen pormestari. Slaavilainen liitto on äärioikeistolainen liike, jota koskeva uutinen käsitteli sen määräämistä lakkautettavaksi. Poliittiset puolueet ja ryhmät ovat melko vähän esillä verrattuna niitä edustaviin yksittäisiin ihmisiin. Henkilöllistäminen on myös ideologian aspekti ja tiedotusvälineiden pakkomielle henkilöihin ja into käyttää heitä symboleina välttää vakavaa keskustelua ja pinnan alla olevien sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden ja prosessien selittämistä. (Fowler 1991, 16) Toisaalta on huomioitava, että

venäläinen poliittinen todellisuus on enemmän henkilö- kuin ideakeskeistä, jolloin henkilökeskisyys välittyy representaatioihinkin herkemmin.

Julkisuus on voimakkaasti keskittynyt muutamalle ihmiselle, eikä täten ole tasapuolista. Kolmen suurimman oppositiopuolueen johtajat saavat toisiin verrattuna todella runsaasti tilaa. Eliittipersonat ovat muita ihmisiä uutisarvoisempia ja heihin viittaaminen voi tehdä uutisen asiasta, joka ei muuten sitä olisi. (Bell 1991, 156-158) Suuressa kuvassa varsinaisiin eliittipersonoihin lukeutuu korkeintaan Žirinovski tarkasteltavana olevan aineiston perusteella. Toisiin oppositiohahmoihin verrattuna hän on ilman muuta eliittipersona, mutta verrattuna kaikkiin julkisuuden henkilöihin hän ei ole sitä ainakaan yhtä selvästi.

Uutisten tasa-arvoisuutta ja puolueettomuutta ei voida arvioida pelkästään sen mukaan, kenen puheääniä kulloinkin representoidaan tai edes sen mukaan kuinka paljon niille kullekin annetaan tilaa: äänien verkko on usein hienovarainen järjestelmä ja hierarkia. (Fairclough 1997, 108) Tilan antaminen on kuitenkin oleellista ottaa huomioon, etenkin kun tarkastelun kohteena olevat ovat periaatteessa samankaltaisessa asemassa vallanpitäjien haastajina.

5.2 Lähteisiin viittaaminen

Lähteisiin viittaamisen kehityksessä vallitsi erityinen tilanne lyhyen aikaa 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa, kun virallinen valtiosensuuri lakkautettiin. Kyseinen instituutio oli välittänyt suhteita media-ammattilaisten ja lähteiden välillä ja sen lakattua olemasta osapuolet seisoivat kasvotusten ilman keskinäisen kommunikaation sääntöjä ja taitoja. Molemmat puolet ammattimaistuivat nopeasti ja enimmäkseen adoptoivat ulkomaiset mallit. Sen seurauksena ilmaantui nopeasti lähteiden hierarkia, jonka toisessa ääripäässä ovat voimakkaat organisaatiot ammattimaisine lehdistöpalveluineen ja pr-asiantuntijoineen ja toisessa tavalliset ihmiset satunnaisina osallistujina uutisissa (todistajina, uhreina, ohikulkijoina ja tyypillisinä tavallisen kansan edustajina). Toimittajat pitivät institutionalisoituneita lähteitä parempina ja tämä on syynä lähteitten kerrostuneisuuteen. (Koltsova 2006, 100)

Ne lähteet, jotka eivät voi vahvistaa luotettavuuttaan statuksella tai pitkäaikaisilla suhteilla toimittajien kanssa, täytyy sulkea ulos julkisuudesta, koska toimittajilta puuttuu aikaa ja halua tarkistaa niitä. Asiantuntijat ovat edullisemmassa asemassa, koska heidän tiedolleen on jatkuva kysyntä. (Koltsova 2006, 100-101) Toimittajien lähteitten maailma on yleisesti ottaen byrokraattisesti organisoitunut. Esimerkiksi Allan Bellin tutkimissa ilmastonmuutosuutisissa poliitikot ja viranomaiset ovat lähes yhtä paljon esillä kuin tiedemiehet. (Bell 1991, 191)

Yleensä toimittajat muuttavat lähteidensä sanat epäsuoraksi puheeksi, koska epäsuora puhe antaa toimittajalle kontrollin tarinan fokusoimisessa sekä tarjoaa mahdollisuuden yhdistellä tietoja ja sanamuotoja haastattelun tai puheen hajanaisista osista. (Bell 1991, 209) Siksi onkin yllättävää havaita miten taajaan tarkasteltavana olevissa uutisissa käytetään suoria lainauksia. Suorien lainauksien runsas käyttö luo uutisiin objektiivisuuden tuntua, vaikka valinta onkin aina tehty siitä mitkä lausahdukset nostetaan esille ja mitkä jätetään julkaisematta. Sitaatit voidaan myös irrottaa asiayhteyksistään, jolloin niihin saadaan alkuperäisestä poikkeava merkitys. Alkuperäistä lehden lukija ei tietenkään kykene muutenkaan tavoittamaan, sillä lehden tekstit ovat aina representaatioita.

Fowlerin mukaan (Fowler 1991, 98) niitä ihmisiä, joilla on auktoriteettia, kohdellaan subjekteina, ja niitä, joilla ei ole, objekteina. Tulkittavana olevassa uutismateriaalissa ihmiset, jotka ylipäänsä pääsevät esille, näyttäytyvät enimmäkseen subjekteina ja aktiivisina toimijoina. Poikkeuksiakin on. Huomattavimmin objekteina oppositio toimijoita käsitellään integraatiodiskurssissa (josta kerron enemmän seuraavassa pääluvussa). Huomionarvoista on se, että auktoriteettia vailla olevat ihmiset – kuten tavallinen kansa – ei pääse oikeastaan lainkaan esiin. Tavallisen ihmisen ääni ei ole lainkaan esillä. Edes mielenosoitusten ja protestien yhteydessä ei haastatella tavallisia osallistujia, vaan pelkästään tapahtuman organisoijia tai liikkeiden ja puolueiden johtohahmoja. Tavallisen ihmisen, siis ihmisen, jolla ei ole muodollista asemaa jossakin yhteiskunnan organisaatiossa, mielipidettä ei myöskään kysytä minkään uutisen yhteydessä. Esimerkiksi lakialoitteista uutisoitaessa olisi mahdollista kysyä myös ”kansan” mielipidettä. Tutkielmani kannalta oleellinen huomio on sekin, että oppositiopuolueiden ja –liikkeiden rivijäsenet eivät pääse esiin, vaan sen sijaan julkisuus kerääntyy uutisarvoisemmille eliitti-ihmisille.

Viranomaiset ovat analyysin kohteena olevissa uutisissa paljon äänessä. Viranomaistiedotteilla on suuri rooli, eikä niiden antamia tietoja kyseenalaisteta uutismateriaalissa. Leikkaa ja liimaa-menetelmän käyttäminen tiedotteiden kohdalla pistää silmään systemaattista analyysiä tehdessä. Uutistuotannossa menetelmä on kuitenkin tavallinen. Virallisten tahojen antamien tietojen päästäminen suoraan läpi on seurausta ideologisesta valinnasta. Faircloughin mukaan faktuaalisuuden retoriikan kannalta oleellista on se, että uutisen lähteeksi ilmoitetaan jokin vaikutusvaltainen taho. (Fairclough 1997, 123) Toimittajilla on suunnaton luottamus tiettyjä virallisia lähteitä kohtaan, joita ovat mm. hallitus, viranomais-, ja poliisilähteet, työnantajien ja työntekijöiden ammattiliitot ja tieteen asiantuntijat. Epäluotettaviksi katsottuihin organisaatioihin viitataan harvemmin tai ei lainkaan. (Fairclough 1997, 69) Myös puolueet – tai ainakin osa niistä – ovat voimakkaita organisaatioita. Joissakin uutisissa lainataan suoraan puolueiden virallisia lehdistötiedotteita. Näissä tapauksissa kyse on poliitikkojen mielipiteitten esittelystä. Lähteiden tiedotteita kyseenalaistetaan tai arvioidaan harvoin, vaikka esimerkiksi yhdessä uutisessa Oikeudenmukaisen Venäjän lehdistötiedotetta luonnehditaan ”kovin tunnepitoiseksi”.

Epätasapaino julkisuuteen pääsyssä ei vaikuta pelkästään sisältöön vaan myös muotoon ja tyyliin ja täten ideologiseen perspektiiviin. (Fowler 1991, 22-23) Arvioni mukaan Izvestijan tyyli on pääasiallisesti virallinen, välillä teksti on jopa byrokraattisen oloista. Monistamalla byrokraattista kieltä lehti vahvistaa osaltaan sen legitimizeettiä yhteiskunnassa.

6 UUTISTEN TEMAATTINEN RAKENNE

Lähes kaikki analysoitavana olevat uutiset voidaan teemojensa puolesta jakaa kahteen pääluokkaan. Toinen luokka muodostuu politiikan arkipäivästä (60 uutista) ja toinen konflikteista (46 uutista). Näiden luokkien ulkopuolelle jää kaikkiaan 8 uutista. Poliitiikan arkipäivän alateemoja ovat valtionduuman ja muitten elinten istunnot ja lainsäädäntötyö (20), muu arkipäiväinen politiikka (4), opposition edustajien mielipiteet (17), opposition integroiminen poliittiseen järjestelmään (7), vaalit (5) ja Mironovin edustustyö federaationneuvoston puheenjohtajana (6). Konfliktien luokka puolestaan koostuu seuraavista alateemoista: riidat, kiistat ja oikeusjutut (24), mielenosoitukset ja protestit (12), fyysiset hyökkäykset (6) ja toimijoiden lähtö poliittisesta ryhmästä (4).

Johann Galtungin ja Mari Rugen uutisarvoanalyysissään esittelemien kategorioiden (Fowlerin 1991, 13-15 ja Bellin 1991 156-160, mukaan) pohjalta liitän tulkintani mukaan tyypillisiä arvoja kumpaankin pääteemaan. Arvot vaikuttavat uutisdiskurssin rakenteeseen ja ne määräävät sen mikä fakta katsotaan uutisoimisen arvoiseksi ja mikä ei. (Bell 1991, 155-156) Poliitiikan arkipäivän arvot ovat jatkuvuus ja ennustettavuus, kun taas konfliktien arvot ovat odottamattomuus, uutuus ja usein myös negatiivisuus. Poliitiikan arkipäivän uutiset vastaavat kysyntään eli ne kertovat tapahtumista, joita odotetaan tuleviksi. Konfliktit puolestaan ovat harvinaisempia. Konflikti edustaa katkosta ja häiriötä normaalista.

Se mitä tapahtumia raportoidaan, ei ole reflektiota kyseisten tapahtumien tärkeydestä, vaan seurausta monimutkaisesta ja keinotekoisesta valintakriteerien joukosta. (Fowler 1991, 2) Tosia tapahtumia tapahtuu ja niistä raportoidaan, mutta tapahtumat ovat alisteisia valintaprosessille: ne eivät ole luontaisesti uutisarvoisia, vaan tulevat niiksi valinnan kautta. Suurta enemmistöä tapahtumista ei mainita ja niin valinta antaa vain osittaisen kuvan maailmasta. (Fowler 1991, 11) Kriittisen diskurssianalyysin yksi keskeisistä päämääristä on luonnollistamisen paljastaminen. Näkemykseni mukaan uutisten teemat ovat luonnollistuneita. Tietyistä tapahtumista uutisoidaan vain siksi, että uutisoiminen niistä koetaan luonnolliseksi ja se on vakiintunut toimintamalli.

6.1 Konfliktit

Kun uutisessa on pääasiana toimijoiden väliset suhteet, kyse on lähes aina konfliktista tarkastelemassani materiaalissa. Poikkeuksina ovat Mironovin edustustyössään harjoittamasta suhteidenhoidosta kertovat uutiset ja uutinen siitä, että Jabloko ei toistaiseksi yhdisty Kasjanovin kansallisdemokraattisen liiton kanssa. Tässäkin on huomattava, että Mironov ei noissa uutisissa varsinaisesti edusta oppositiota, vaan on pelkästään federaationeuvoston puheenjohtajan asemassa. Konfliktit tarjoavat, ainakin opposition tapauksessa, uutisarvoisempaa materiaalia kuin suhteiden positiivinen kehitys. Näin voi ainakin päätellä niitten välisestä epäsuhdasta tutkimusaineistossa.

On huomionarvoista, että tietyt oppositioimijat ovat uutisissa pelkästään konfliktien kautta. Eduard Limonov ja Sergei Udaltsov ovat esillä pelkästään mielenosoitusten yhteydessä. Sergei Zaikov oli uutisissa hyökättyään Tomsin kuvernöörin kimppuun. Konstantin Dorošokin julkisuus liittyi mielenosoituksiin ja Solidaarisuus-liikkeen jättämiseen. Solidaarisuus-liike ja sen muut edustajat ovat esillä mielenosoitusten yhteydessä sekä konfliktistaan kommunistien kanssa. Konfliktien kautta julkisuudessa olevien ihmisten osallistuminen uutisvirtaan on toista kautta esille pääsevien osallistumista satunnaisempaa. Konfliktiuutisista peräti kaksitoista liittyy oppositioimijoiden kunnianloukkausoikeudenkäynteihin ja sanallisiin kiistoihin Moskovan pormestarin Juri Lužkovin, Moskovan kaupunginhallinnon ja aluehallinnon kanssa. Uutisissa ovat edustettuina Vladimir Žirinovski (7), Leonid Gozman (2), Sergei Mironov (2) ja Sergei Mitrohin (1). Oikeudenkäynneissä oppositioimijat ovat aina syytettyinä.

6.2 Poliitiikan arkipäivä

Tämän pääteeman ytimen muodostavat duuman istunnot, lainsäädäntötyö ja vaalit. Ne kuuluvat oleellisesti poliittisen elämän normaaliin kiertokulkuun. Ne kuuluvat demokratian arkipäivään, josta tiedottaminen katsotaan luonnolliseksi. Jatkuvuuden lain mukaan se mikä

esiintyy uutisissa, yleensä myös pysyy siellä.

Oppositioista pelkästään valtioneudumassa edustettuna olleiden puolueiden edustajat pääsevät ääneen silloin kun uutisen pääaiheena on opposition edustajan mielipide. Mielipiteitten esittely muodostaa siinä mielessä oleellisen teeman, että niissä opposition edustajat ovat etualalla, kun taas esimerkiksi duuman istunnoissa he ovat vain paloja demokratiadiskurssin palapelissä. Kun duuman edustajille annetaan näin selkeä etulyöntiasema mielipiteen esilletuomisessa, syntyy kuva siitä, että se edustaisi legitiimeintä oppositiota. Myös duuman edustajien keskuudessa julkisuus jakautuu epätasaisesti: peräti yhdeksässä uutisessa seitsemästätoista esitellään Vladimir Žirinovskin mielipiteitä. Muiden oppositiotoimijoiden jättäminen pimentoon tässä suhteessa on ideologisen valinnan seuraus, sillä mielipidettä yhteiskunnallisesta asiasta voitaisiin periaatteessa kysyä keneltä hyvänsä. Jos taas pidetään luonnollisena sitä, että duuman edustajien mielipiteet ovat esillä, koska heillä on lainsäädäntövaltaa, on huomattava myös, että opposition valta on sangen rajallinen duumassa, jossa Yhtenäisellä Venäjällä on yksinkertainen enemmistö. Duuman edustajuus voi kuitenkin tuottaa symbolista pääomaa, joka heijastuu mediajulkisuuden määrään.

Integraatioteemassa on kyse ylimmän poliittisen vallan vuoropuhelusta opposition kanssa. Duuman oppositiopuolueitten lisäksi se koskee myös kolmea suurinta rekisteröitynyttä parlamentin ulkopuolista puoluetta eli Jablokoa, Oikeaa asiaa ja Venäjän patriotteja. Näissä uutisissa käsitellään lähinnä presidentti Medvedevin pyrkimyksiä poliittisen uudistusohjelmansa puitteissa helpottaa näiden puolueiden asemaa ja saattaa ne mukaan parlamentaariseen päätöksentekoon. Esillä on myös oppositiosta koostuvan konsultaationeuvoston luominen Moskovon kaupunginduuman yhteyteen.

7 KOROSTETUT PUHEÄÄNET

7.1 Vladimir Žirinovski ja LDPR

Vladimir Žirinovskista tuotetaan uutisissa poikkeuksellisen erottuva hahmo ja voimakas persoona. Hänelle on annettu lupa puhua, vaikka hänen puheäänensä ei aina edusta legitiimiä kieltä, ainakaan sisällöllisesti. Yleensä vastaavat tapaukset suljetaan pois julkisuudesta. Hänen lupansa puhua näkyy runsaiden uutismainintojen lisäksi myös yksittäisissä uutisissa. Allaolevissa kahdessa uutisessa Žirinovskin kommentit ovat esillä, kun taas kommunisteille ei anneta ääntä, vaikka ensimmäinen pätkä koskee nimenomaan heitä.

...”KPRF:n edustajalta Nikolai Rjabovilta evättiin kuukaudeksi oikeus osallistua yleisistuntoihin (siitä hyvästä, että hän oli kutsunut varastamiseksi alueiden edustajiston palkkioihin käytettäviä budjetin menoeria), jota jopa kommunistien vastustajat pitivät huonona merkinä. ”Jos viemme edustajilta sanan, raahaamme heidät oikeuteen kritiikin vuoksi, niin mitä demokratiaa sellainen on?” – asetti kysymyksen LDPR:n johtaja ja esitti vastaavan normin poistamista duuman ohjesäännöstä.”(14.1.)

”Esiintyessään duuman istunnossa keskiviikkona Žirinovski lausui vaateensa kommunisteille, väittäen että he eivät tue häntä ja puolusta joukkotiedotusvälineiden hyökkäykseltä, ja sitten vaati akkreditaation eväämistä televisiokanava TV Tsentritä.”

””Parlamentin sisällä täytyy osoittaa solidaarisuutta. Me olimme solidaarisia, kun kanava TV Tsentr panetteli Zjuganovia ja KPRF:ää. Minä puhuin tässä ja kehotin lopettamaan kaiken sen. Nyt tämä kanava panettelee LDPR:ää, mutta kommunistit vaikenivat, siinä on teidän solidaarisuutenne”, - sanoi Žirinovski.

”Minä tuin teitä, mutta te ette tue. Ja kanava panettelee, siksi vaadin ryhmän nimissä kanavan akkreditaation kumoamista täällä valtioneumassa, koska tällaista parjauskampanjaa duumaa vastaan ei ole koskaan yksikään kanava vetänyt”, - hän sanoi.”(30.6.)

Žirinovski syyttää solidaarisuuden puutteesta KPRF:n parlamenttiryhmää, jolle on itse puheensa mukaan aiemmin osoittanut solidaarisuutta. KPRF:n edustajien vastakommenttien puuttuminen tekee Žirinovskin lausunnosta vakuuttavamman. TV Tsentriä koskeneen vaatimuksen sisältöä kuitenkin kommentoi duuman julkisuudesta ja yhteistoiminnasta joukkotiedotusvälineiden kanssa vastaavan komitean johtaja Juri Šuvalov, joka selittää, että päätöstä akkreditaation kumoamisesta ei voi tehdä pelkästään yksittäisen edustajan lausuntojen pohjalta.

Epälegitiimin kielen lisäksi Žirinovskin hahmo tuottaa myös muuten epälegitiimiä käyttäytymistä. Esimerkiksi lainaan pätkiä uutisesta, jonka otsikkona on *Žirinovski ja Kosatšev esittivät pikku näytelmän Naton ”viisaitten” edessä (11.2.)*

”Žirinovski yritti tänään hänelle ominaisella maneerilla häiritä kamarin kansainvälisten asioiden komitean laajennetun istunnon protokollaa”... ”Liberaalidemokraattien johtaja vaati koko istunnon läpiviemistä lehdistön läsnäollessa, vaikka työjärjestyksessä tätä ei oltu otettu huomioon”... ”läsnäolleita toimittajia pyydettiin lähtemään, jotta työtä voitaisiin jatkaa suljettujen ovien takana. Tässä prosessiin sekaantui Žirinovski, vaatien lehdistöä jäämään, sikäli kuin hänen mielestään mitään salattavaa käsittelyssä ei ollut”... ”Komitean johtaja Konstantin Kosatšev yritti panna aisoihin LDPR:n johtajaa”... ””Keskustelukumppani” torjui kommentin ja muistutti olevansa varapuhemies, ja näin muodoin ”korkeammassa virassa eikä häntä voi komentaa.”” (11.2.)

”Hänelle ominaisella maneerilla häiritä” kertoo siitä, että Žirinovski on häirinnyt ennenkin, sillä maneerilla tarkoitetaan vakiintunutta toimintatapaa. ”Prosessiin sekaantuminen” puolestaan viittaa normaaliin järjestykseen puuttumiseen ja asioiden kulun haittaamiseen. Žirinovski näyttäytyy häirikkönä, joka täytyy ”panna aisoihin”. ”Pikku näytelmän” esittäminen voidaan tulkita viittaukseksi joko roolin vetämiseen tai sitten draaman järjestämiseen. Lainausmerkit keskustelukumppanissa kääntävät merkityksen pääläelleen, tarkoittamaan tässä yhteydessä pikemminkin riitelykumppania.

Žirinovskin julkisuudessa tuottama kieli poikkeaa tavanomaisesta poliittisesta diskurssista, mikä tekee hänestä mediaystävällisen poliitikon. Izvestija representoi usein hänen epätavallisia lausuntojaan ja mielipiteitään. Esimerkiksi epätavallisesta mielipiteestä käy uutinen, jonka otsikkona on *Žirinovski haluaa kloonata itsensä kansakunnan hyväksi*.

”LDPR:n johtaja Vladimir Žirinovski puhuu ihmisen kloonauskiellon kumoamisen puolesta ja ehdottaa nerojen kloonaamista. Perjantaina duuma otti toiseen käsittelyyn hallituksen lakialoitteen ihmisen kloonauskiellon tilapäisestä jatkamisesta.”... ”Žirinovskin mukaan Venäjällä ei pidä olla minkäänlaisia kieltoja ihmisen kloonaamisen suhteen. ”Olisin onnellinen, jos voisin kloonata itseni, niin että tulisi toinen sellainen ihminen kuin minä. Siitä tulisi hienoa, se olisi kansakunnalle hyödyksi”, - totesi LDPR:n johtaja.” (26.2.)

Žirinovski puhuu ensin elinten korvaamisesta, sitten älykkäitten ja kyvykkäitten ihmisten kloonaamisesta ja lopulta itsensä kloonaamisesta. Uutisessa Izvestija kertoo lyhyesti

hallituksen lakialoitteesta ja siteeraa Žirinovskin lausuntoja, jotka hän oli antanut tv-kanava Rossiija 24:n lähetyksessä. Se, että Izvestija siteeraa tv-lähetyksessä annettuja lausuntoja, on merkki toisaalta lausuntojen uutisarvoisuudesta ja toisaalta tiedotusvälineiden keskinäisestä sulkeumasta – tiedotusvälineet yhtenä keinona kopioivat toisiaan keskinäisessä kilpailussa, jossa tavoitellaan uutuutta ja erilaisuutta, mutta päädytään erilaistumisen sijasta samankaltaisuuteen. (Bourdieu 1999, 32) Lehti julkaisee usein Žirinovskin mielipiteitä, mutta pidättäytyy niiden kommentoimisesta tai tekee sen hienovaraisesti.

Itsensä kloonaamisen lisäksi Žirinovski liitetään uutisteksteissä muuhunkin toimintaan, joka ei täysin suoraan liity hänen poliittiseen virkaansa. Seuraava sitaatti on peräisin uutisesta, jonka otsikkona on *Žirinovski on valmis työskentelemään venäläisten urheilijoiden psyyken parissa*:

”Žirinovski tarjoaa apuaan urheilijoiden psykologiseen valmennukseen: ”Ei ole psykologista valmennusta. Minä olen sanonut (urheiluministeri, suom. huom.) Mutkolle vaikka kuinka monta kertaa: ”Antakaa kun minä tulen ja työskentelen johdon kanssa 5-10 minuuttia”, - totesi duuman varapuhemies.” (3.3.)

Tällaiset maininnat tuottavat Žirinovskista persoonallista ja erottuvaa hahmoa. Žirinovski käsittelee uutisessa syitä Venäjän joukkueen huonoon menestykseen Vancouverin talviolympialaisissa. Syiksi hän löytää aikaeron ja venäläisen urheilun organisaatiomuutoksen, jonka seurauksena valmentajia ja urheilijoita on lähtenyt suurin joukoin työskentelemään ulkomailla. Žirinovski katsoo, että urheilun johtomiesten pitäisi erota. Hän pitää eroa ratkaisuna ja perustelee sen viittaamalla ”sivistyneisiin maihin”. Pelkkä ero ei kuitenkaan hänen välitettyjen lausuntojensa mukaan ratkaise ongelmia:

”Täytyy viedä läpi maamme koko urheilujärjestelmän uudelleenorganisointi ja kehittäminen – urheiluministeriön, olympiakomitean, koko federaation. Urheiluministeriöstä täytyy poistaa turismi ja nuorisopolitiikka”, - sanoi Žirinovski”...

”Kaikissa sivistyneissä maissa, jos johto epäonnistuu tällaisissa kilpailuissa, niin se eroaa”... ”korosti varapuhemies.”

”Žirinovskin mielestä uudelleenrakennettaessa järjestelmää täytyy organisoida toisin myös venäläisten urheilijoiden kasvatus ja harjoitukset.” (4.3.)

Uutisissa representoitua Žirinovskin retoriikkaa voi luonnehtia populistiseksi. Urheilu on oletettavasti kansaa kiinnostavana toiminnan alueena sopiva tema populistille. Populismille

tyypillistä on myös seuraavankaltaisten epärealististen ehdotusten tekeminen:

...”Žirinovski lähetti Turkin johdolle kirjeen, jossa ehdotti Turkkiä palauttamaan alueellaan sijaitsevat kristilliset kirkot Venäjän ortodoksiselle kirkolle.”

...”Hän myös ehdotti myöntämään venäjän kielelle Turkissa toisen virallisen kielen statuksen. ”Tämä aloite on erityisen ajankohtainen: vuosittain Turkkiin saapuu enemmän ja enemmän venäläisiä turisteja ja valtioidemme välisten liikekontaktien määrä kasvaa”, toteaa LDPR:n johtaja.”

”Interfaksin tietojen mukaan Žirinovski korostaa kirjeessään, että molemmat hänen aloitteensa on suunnattu Venäjän ja Turkin välisten suhteiden vahvistamiseen vastaisuudessa.” (10.6.)

Izvestija tiedottaa Žirinovskin ehdotuksesta neutraaliin sävyyn, kommentoimatta sitä mitenkään ja antaen lukijan tehdä omat johtopäätöksensä. Toisinaan lehti kuitenkin kommentoi Žirinovskin ideoita, kuten uutisessa, jonka otsikkona on *Istumme koko vuoden ja nappeja paineemme*. Otsikko on lainattu suoraan Žirinovskin puheenvuorosta. Uutinen tiedottaa duuman istunnosta, jossa hän ehdottaa edustajien määrän vähentämistä ja federaation neuvoston lakkauttamista:

...”Mutta Žirinovskia se ei hämmäntänyt vähääkään. Hän sanoi, että tietää, mistä ottaa rahat modernisointiin, ja, ajoittain oikoen kravattiaan, kertoi selvästi innovatiivisesta ideastaan: ”Täytyy kaksin-kolminkertaisesti vähentää maan koko edustuksellista rakennetta! Miksi duumassa on 450 edustajaa? Kaksi sataa on riittävästi! Me täällä istumme koko vuoden ja vain nappeja paineemme!”

Talouden päämääriin Žirinovski esitti myös federaationneuvoston lakkauttamista ja virkamiesten vähentämistä. Aloite jäi ilman kommentteja. Ellei kommentiksi lasketa Gryzlovin erittäin maireaa hymyä. Sen sijaan Žirinovskin puheen jälkeen lakiehdotusten käsittelyyn siirryttiin innolla.” (14.1.)

”Selvästi innovatiivisesta ideasta” kirjoitetaan ironiseen sävyyn. Niinpä sillä tarkoitetaan pikemmin toteuttamiskelvotonta kuin innovatiivista ideaa. Puhujasta ei synny vakavastiotettavaa kuvaa, kun kerrotaan, että ainoa kommentti puheenvuoroon oli duuman puhemiehen hymy. Sitä vielä alleviivataan kertomalla, että puheen jälkeen siirryttiin innolla käsittelemään lakialoitteita, jolloin puheenvuoro on ikäänkuin välikevennys. Tällaiset kuvaukset synnyttävät kuvaa narrista, johon ei suhtauduta vakavasti.

Žirinovskin puheääntä kommentoidaan myös seuraavassa lainauksessa. Uutinen kertoo valtioneuvoston laajennetusta istunnosta, jossa Žirinovski ehdottaa prosentuaalista ylärajaa yhden puolueen saavuttamille äänille:

”- Kansa ei halua, että olisi monopoli. Monopoli demokratiassa johtaa automaattisesti monopoliin taloudessa, - päätteli tunteellisesti Vladimir Žirinovski. Kamppailussa monopolia vastaan LDPR:n johtaja ehdottaa lakia, jonka mukaan yksi puolue ei voi saada 40% enempää - onhan alarajakin seitsemässä prosentissa. (25.1.)

”Tunteellinen päättely” viittaa siihen, että Žirinovskia johtivat tunteet rationaalisen harkinnan sijasta. Impulsiivisuus on yksi aspekti siinä identiteetissä, joka Žirinovskille tuotetaan, ja sitä vahvistaa myös seuraava sitaatti, jossa pohditaan Venäjän demografista tilannetta:

”Valtion johtaja rikkoi istunnon unista kulkua, antaen puheenvuoron yllättäen Vladimir Žirinovskille. ”Siittiöiden vauhti hidastuu. Miesten terveys huononee koko planeetalla”, - aloitti kovaäänisesti kotimaisen poliittisen näyttämön veteraani. – Annamme miehille 100 000 ruplaa – ja siittämisestä tulee taattua. Spermapankkeja tarvitaan jokaisella alueella. Meillä on rikollisjohtajien pankki, mutta spermapankki – sitä ei kaapata.” Sitten hän jälleen ehdotti moniavioisuuden laillistamista ja rajojen avaamista kaikille ulkomaalaisille, jotka haluavat muuttaa Venäjälle. Medvedev säilytti vaikeasti hymynsä kuunnellen meluista Žirinovskia, ja sitten esitti yhteenvedon: ”erittäin mielenkiintoisia ehdotuksia. Annan hallitukselle tehtäväksi niiden analysoimisen.” (19.1.)

Kokouksen uninen kulku rikkoutuu, kun presidentti myöntää ”yllättäen” puheenvuoron Žirinovskille. Lehden toteaman yllättävyyden voi tulkita merkiksi siitä, että Žirinovskilta ei odoteta pätevää tai arvovaltaista puhetta, jota valtion johto voisi kuunnella. ”Meluisan” Žirinovskin esiintyminen karkoittaa unet, joko eksentrisyydellään tai kovaäänisyydellään. ”Veteraani” kertoo pitkästä kokemuksesta ja herättää positiivisempia mielikuvia kuin monet muut vastaavasta kertovat termit. Aiemmassa sitaatissa Gryzlov hymyili Žirinovskin esiintymiselle, kun taas nyt presidentin on vaikea pitää hymynsä.

Tulkintani mukaan Žirinovskilla on populismistaan johtuen päinvastainen distinktioetu kuin politiikan kentän toimijoilla yleensä. Hänellä on distinktioetu toisiin poliitikkoihin nähden, kun taas poliitikoilla se on niihin nähden, jotka eivät kykene puhumaan legitiimiä kieltä. Žirinovskin ei tarvitse puhua legitiimiä kieltä, vaan hän voi puhua kärjekkäästi ja epäprofessionaalisesti sekä esittää lennokkaita ja ristiriitaisiakin vaatimuksia. Edellä hän esittää kaikkien rajojen avaamista, mutta allaolevassa pätkässä päinvastaista:

...”Žirinovski sanoi, että Venäjän on kiristettävä maahanmuuttopolitiikkaansa. ”Täytyy pyrkiä täysin pääsemään eroon maahanmuuttajista – meillä on riittävästi omaa työvoimaa.”, totesi Žirinovski toimittajille perjantaina.” (7.5.)

Uutisteksteissä itsessään ei missään sanota, etteikö Žirinovski olisi tosissaan, mutta lukija alkaa väkisininkin epäilemään sitä näin ristiriitaisten mielipiteitten seurauksena.

Seuraavassa kahdessa lainauksessa Žirinovski taistelee kansanedustajien poissaoloja vastaan:

”Tauon jälkeen LDPR:n johtaja Vladimir Žirinovski puhui lintsariedustajia vastaan. Sen sijaan, että tulisi istuntoihin, ”leväperäinen edustaja harjoittaa liiketoimia, käy klubeilla, rakastajattarien luona, juo, kulkee kansalaisten rahoilla”, suuttui Žirinovski. Konkreettisia nimiä hän ei antanut, mutta ehdotti kovia rangaistuksia pinnaamisesta – ruplina, ja pahoille rikkojille (jotka jättävät väliin vähintään 20 istuntoa vuodessa) yleisesti koko edustajan mandaatin menettämistä.” (25.3.)

”Vladimir Žirinovski ehdotti vaihtamaan nykyisen korttijärjestelmän edustajien rekisteröimisessä ja äänestyksissä sähköiseksi daktyloskopiseksi vastineeksi taistelussa parlamentaarikkojen poissaoloja vastaan.”

”Aamuisen rekisteröinnin yhteydessä jokaisen edustajan täytyisi skannata sormenjälkensä. Tämä pitäisi tehdä myös äänestysten yhteydessä. Tällainen järjestelmä korvaa nykyiset kortit”, - siteeraa LDPR:n lehdistöpalvelu Žirinovskin sanoja, välittää Interfaks.”

...”huhtikuussa ryhmä toi duumaan lakiesityksen, jossa ehdotetaan edustajanvaltuuksien riistämistä niiltä kansanedustajilta, jotka ilman päteviä syitä ovat systemaattisesti poissa täysistunnoista. Tässä lakiesityksessä LDPR:n ryhmä ehdotti myös poissaoloista rankaisemista palkkioitten alentamisella.” (10.6.)

Kun Žirinovski puhuu ”leväperäisistä edustajista”, niin se implikoi sitä, että hän itse ei kuulu mainittuun joukkoon. LDPR:n ryhmä toimii poissaoloja vastaan, joten tästä tulee mielikuva, että se on itse istunnoissa tunnollisesti paikalla.

Žirinovskin korkeasta mediapääomasta on osoituksena muun muassa se, että hänen reaktionsa Puolan presidentin Lech Kaczynskin lentokoneturmaan on lehdessä katsottu uutisoimisen arvoiseksi.

”...Vladimir Žirinovski ehdotti muutoksia Venäjän ilmailulainsäädäntöön. Hänen mielestään täytyy kieltää lentokoneitten laskeutuminen huonon näkyvyyden tai joittenkin muitten maahanlaskun turvallisuutta uhkaavien esteitten yhteydessä.”

”Minkä tahansa sääolosuhteen huonontumisen yhteydessä pitää kieltää lentokoneen laskeutuminen. Riippumatta siitä matkustaako koneessa presidentti vai onko siinä ryhmä pummeja kalareissulla. Jos yksikin pilvi ilmaantuu taivaalle, niin lentäkööt Minskiin!”, - lausui Žirinovski.”

”RBK:n tietojen mukaan LDPR:n johtaja reagoi tällä tavoin ilmoitukseen siitä, että TU-154:n, jossa matkusti Puolan presidentti Lech Kaczynski, miehistölle oli vielä 50 km:n päässä lentokentästä ilmoitettu huonoista sääolosuhteista, johon liittyen oli suositeltu menemistä

varakentälle, mutta miehistö päätti suorittaa laskeutumisen.” (14.4.)

Vladimir Putinin selonteon käsittelyn yhteydessä (29.4.) duumassa Žirinovski ”huusi” ”kuten aina”. Hän ”hyökkäsi Moskovan kaupunginjohtajan Juri Lužkovin kimppuun, vaatien hänen ja koko Moskovan hallituksen eroa”. Žirinovskin huonot suhteet Lužkoviin ja Moskovan kaupunginhallintoon tulevat esille tarkkailtavan ajanjakson uutisissa useampaankin kertaan. Žirinovski joutuu haastetuksi oikeuteen kunnianloukkauksesta kyseisten tahojen toimesta. Oikeusprosesseista tiedotetaan useammassakin uutisessa, esimerkiksi nostan uutisen, jossa Moskovan pohjoisen hallintopiirin prefekti Oleg Mitvol haastoi Žirinovskin oikeuteen (21.4.):

”Juri Lužkovista tuli odottamatta kohde opposition kovalle kritiikille duumassa, jossa tiistaina vuosittaisessa selonteossa hallituksen työstä esiintyi pääministeri Vladimir Putin. Žirinovski ja eserrien ryhmänjohtaja Nikolai Levitšev syyttivät pääkaupungin johtajaa korruptiosta ja kulttuurimuistomerkkien tuhoamisesta. Putin, joka samalla oli esillä Yhtenäisen Venäjän puheenjohtajana, ei puuttunut poliittiseen debattiin, vaan reagoi Lužkovia vastaan kohdistuneeseen hyökkäykseen pidättyväisesti, jopa ironisesti.”

”Mitvolin mielestä kyseiset lausunnot koskevat häntä henkilökohtaisesti, sillä hän toimii valtiollisessa virassa Moskovan pohjoisen hallintopiirin prefektinä pääkaupungin hallituksen ministerin tasolla. ”Sikäli kuin minä olen Moskovan kaupunginhallituksen jäsen, ja lausunnoissaan vastaaja väitti, että Moskovan hallituksen jäsenet ovat huijareita, mainitsematta poikkeuksia, katson, että nämä välitetyt tiedot koskevat myös minua.””

”Virkamies pyytää oikeutta tunnustamaan todellisuutta vastaamattomiksi ja hänen kunniaansa, arvokkuuttaan ja mainettaan loukkaaviksi tiedot, joita Žirinovski levitti, ja myös perimään vastaajalta asianomaisen hyväksi 500 000 ruplaa moraalisten haittojen kompensoimiseksi.”... ”Sanoistaan Vladimir Volfovitš tulee vastaamaan sillä mikä hänelle on kaikkein kalleinta – rahalla”, - korosti Mitvol.”

Žirinovskin reaktiota tai näkökulmaa ei tuoda esille tässä uutisessa, vain Mitvolin antama tiedote. Putin asettuu tässä tapauksessa ”poliittisen debatin” ulko- tai yläpuolelle. Hänen reaktionsa, tai sen puute, on kuitenkin katsottu uutisoimisen arvoiseksi, mikä voidaan tulkita merkiksi hänen painoarvostaan ja auktoriteetistaan poliittisella kentällä.

21.5. Žirinovski kiistää tiedotusvälineiden väitteet sovintoyrityksistä Lužkovin kanssa:

”Se on valhe, että minä olisin muka soittanut Lužkoville ja pyytänyt anteeksi”, - totesi Žirinovski lehdistötilaisuudessa perjantaina, lausuen mielipiteen, että senkaltaiset julkaisut ovat Moskovan hallituksen tilaamia.”

”Näissä tilatuissa artikkeleissa on nostatettu kokonainen panettelujen aalto minua kohtaan. Mutta näiden julkaisujen tilaajat eivät ota huomioon, että tämä vain kohottaa oppositiota, koska kansa tukee niitä, joiden kimppuun vallanpitäjät hyökkäävät”, - sanoi Žirinovski.”

Žirinovski tuottaa tällä puheellaan itselleen uhrin identiteettiä. Hänen mukaansa julkisuudessa levitetään hänestä perättömiä väitteitä ja häntä ”panetellaan”(30.6.). Žirinovskin sanojen mukaan hän on vallanpitäjien hyökkäysten uhri. On huomattava, että hänellä nähtävästi myös on pääsy julkisuuteen oikomaan väittämiään panetteluja. Vallanpitäjien ahdistelusta kerrotaan myös uutisessa, jossa *KPRF ja LDPR uhkailevat hallintoa joukkoprotesteilla* (10.2.):

”Kommunistien ja liberaalidemokraattien ryhmät uhkasivat duumassa hallintoa joukkoprotesteilla koko maan mittakaavassa, muistuttaen jälleen tammikuisesta 10 000 hengen mielenosoituksesta Kaliningradissa.”

...”Meillä on vain yksi toivomus – osallistua vaaleihin, mutta te häiritsette meitä. Jos te haluatte Kaliningradin koko maan mittakaavassa, niin sen te omin käsin valmistelette”, - lausui duuman istunnossa LDPR:n johtaja Vladimir Žirinovski. Hänen mukaansa liberaalidemokraattien jäsenten lista on jo nyt vaalien kynnyksellä ”tallottu”.”

Tällä kerralla vallanpitäjien häirintä siis kohdistuu vaalityöhön. Vastineeksi häirinnälle LDPR ”uhkailee” maanlaajuisilla joukkoprotesteilla KPRF:n kanssa. Uhkailu luo mielikuvaa kovasta toiminnasta.

LDPR näyttäytyy uutisissa nimenomaan Vladimir Žirinovskin puolueena. Muut liberaalidemokraatit ovat täysin hänen varjossaan. Žirinovski esiintyy 31 uutisessa, kun taas seuraavaksi eniten esillä olleista puolueen edustajista Žirinovskin poika Igor Lebedev on mukana neljässä ja Maksim Rohmistrov kolmessa uutisessa. LDPR:n ryhmä on harvoin ilman Žirinovskia esillä. Poikkeuksiakin tosin on, kuten uutinen, jossa *LDPR ehdottaa vapautusta armeijasta miljoonalla ruplalla* (7.6.):

...”Rohmistrovin mukaan kutsuntaongelma ei ole ensimmäistä vuotta Venäjällä ja tällä alueella ”korruptio kasvaa jatkuvasti”.”

”Sitä vastaan ei onnistuta taistelemaan. On lääkäreitä, sotilaskomissaareja ja joitakin muita ihmisiä, jotka saavat rahaa, parantavat omia materiaalisia olosuhteitaan, kun taas armeija saa vähemmän sotamiehiä ja rahaa kuin sille kuuluu”, - hän sanoi RIA Novostille.”

”Rohmistrov lisäsi, että jos nuori mies ei halua palvella armeijassa, niin maksakoon rahat siitä virallisesti. ”Nämä varat voidaan suunnata palveluolosuhteiden parantamiseen niille, jotka lähtivät palvelukseen, ja käyttää niitä palkkasotilaiden mukaan saamiseksi”, - totesi liberaalidemokraatti.”

”Hänen mukaansa lakialoitteen tekijät, nimittäen summaksi miljoona ruplaa, pitivät lähtökohtanaan sitä ”kuinka paljon maksaa armeijasta luistaminen”.”...” jos lakialoite pääsee toiseen käsittelyyn, niin summaa voidaan pienentää. ”Täytyy katsoa palkkasotilaan keskihintaa. Se on noin 300 000 – 350 000 vuodessa. Katson, että palveluksesta vapautuksen hinta ei saa olla vähemmän kuin mitä hallitukselle maksaa yksi palkkasotilas”, - hän

päätteli.”

”Kommentoidessaan LDPR:n aloitetta, duuman puolustuskomitean ensimmäinen varapuheenjohtaja Juri Savenko (Yhtenäinen Venäjä) totesi, että ei ole ensimmäinen kerta, kun liberaalidemokraatit esiintyvät ”tämänkaltaisin, lievästi sanottuna eriskummallisoin aloittein”. ”Olen varma siitä, että tämä absurdi lakialoite ei mene puolustuskomitean istunnon eikä täysistunnon käsittelyyn. Onneksi meillä on lainsäädännöllisten aloitteiden välttämätön käsittelyproseduuri, joka sallii tällaisen populistisen spämmin karsimisen”, - sanoi yhtenäisvenäläinen toimittajille.”

Valtapuolueen edustaja tyrmää LDPR:n ”absurdin” aloitteen kovasanaisesti, leimaten sen ”populistiseksi spämmiksi”. Uutisen rakenteessa on merkittävää se, että viimeinen sana on annettu aloitteen lyttäävälle Yhtenäisen Venäjän edustajalle.

Mežduretšenskissä sijaitsevassa kaivoksessa tapahtunut onnettomuus oli pääteemana duuman täysistunnossa (20.5.):

”Onnettomuus, jonka seurauksena 66 kaivosmiestä kuoli, 80 sai eriasteisia vammoja ja 24 selvisi vammoitta, herätti kiihkeää polemiikkaa ryhmien välillä. LDPR:n jäsenet perinteisesti vaativat lähtöpässien antamista jollekin (tässä tapauksessa he halusivat, että paikkansa olisi vapaaehtoisesti jättänyt Kemerovskin oblastin kuvernööri Aman Tulejev)”...

”Perinteinen” toiminta kertoo siitä, että LDPR:llä on tapana vaatia potkuja ratkaisuna poliittisiin kysymyksiin. Toiminnan toistuvuutta alleviivaa irtisanomisen kohteen sijoittaminen sulkuihin.

18.5. ilmestynyt uutinen käsittelee LDPR:n edustajien ehdottamaa muutosta ajoneuvoveroon:

”Edustajat haluavat lakkauttaa jokavuotisen kiistan autonomistajien kanssa”

”Huomenna duuma tarkastelee lakialoitetta ajoneuvoveron lakkautuksesta ja sen liittämisestä bensisiin vähittäishintaan. Tällainen reformi koskettaa kymmeniä miljoonia ihmisiä ja tekee ajoneuvoverosta oikeudenmukaisemman. Taksikuskit, jotka ajavat päivässä 300 kilometriä, tulevat maksamaan enemmän kuin esimerkiksi eläkeläis-mökkiläiset. Kuitenkin parlamentissa löytyy tälle idealle huomattava määrä vastustajia. Izvestija kuunteli molempia osapuolia.”

Johdantokappaleessa kirjoitetaan lakialoitteesta huomattavan sympatisoivaan sävyyn. Edempänä tekstissä tuodaan kuitenkin esille näkökantoja tasapuolisesti sekä puolesta että vastaan. Aloitteen tekijöitä ei erityisemmin mainita, vaikka LDPR:n edustaja onkin äänessä puolustamassa lakialoitetta.

Vladimir Žirinovskin representaatiota tarkastellessa eteen piirtyy kuva eräänlaisesta narrihahmosta, joka antaa epätavallisia lausuntoja ja käyttäytyy epäsovinnaisesti. Tällaista kuvaa tukevat paitsi lehden luonnehdinnat ja kuvaukset toisten poliitikkojen suhtautumisesta häneen, niin myös hänen omat suoraan siteeratut lausuntonsa, jotka jo yksistäänkin tuottavat voimakkaan imagon. Narrin lisäksi Žirinovski kuvataan häirikkönä, populistina, uhrina ja konfliktialttiina henkilönä.

Kuten teoriaosuudessa totesin, niin auktoriteetti tulee kieleen sen ulkopuolelta (Bourdieuun mukaan). Koska Žirinovskilla on narrin subjektipositio, ei häneen eikä hänen puheensa legitimeettiin uskota. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että hänen sanoillaan ei ole valtaa. Kyseenalaista on myös se, että pyrkiikö Žirinovski tosissaan haastamaan vallanpitäjiä vai näytteleekö hän vain roolia. Hänen henkilökohtaiset motiivinsa eivät kuitenkaan kuulu tämän tutkimuksen piiriin. Žirinovskin representoiminen opposition korostetuimpana puheäänenä toimii vallanpitäjien eduksi, koska hänen puheäänellään ei ole valtaa eikä painoarvoa, eikä hän täten näyttäydy uskottavana vaihtoehtona heille. Vallanpitäjät vaikuttavat uskottavammilta ja vahvemmilta tätä taustaa vasten.

7.2 Sergei Mironov ja Oikeudenmukainen Venäjä

Analyysin kannalta kiinnostavimmat uutiset, jotka Izvestija tuotti Oikeudenmukaisesta Venäjästä ja Sergei Mironovista tarkkailtavalla aikavälillä, koskevat puolueen riitaa Yhtenäisen Venäjän kanssa. Kamppailun yhteydessä uutiset representoivat puolueiden välisen valtasuhteen ja Oikeudenmukaisen Venäjän alisteisen aseman siinä. Konfliktista kerrotaan useasta uutisesta koostuvassa narratiivissa. Kiistan aloittavat Mironovin lausumat kommentit, joiden seurauksena Yhtenäisen Venäjän edustajat vaativat häntä eroamaan federaationneuvoston puhemiehen paikalta.

*””Eserrät” neuvoivat yhtenäisvenäläisiä juomaan vähemmän”
”Yhtenäinen Venäjä ilmoitti halustaan erottaa federaation neuvoston puhemies Sergei Mironov paikaltaan, kun tämä oli Vladimir Poznerin haastattelussa tunnustanut, ettei tue virkaatekevän pääministerin läheskään kaikkia aloitteita ja projekteja. ”Nämä lausunnot osoittavat kunniaattomuutta ja epäjohtamukaisuutta suhteessa Vladimir Putiniin – ihmiseen, joka on tehnyt paljon maan ja yhteiskunnan, ja myös itse Sergei Mironovin, hyväksi”, - totesi*

duuman varapuhemies Vjatšeslav Volodin.”

”Vastauksena näihin uhkiin federaationneuvoston puhemies muistutti, että on monesti lausunut erimielisyytensä joistakin hallituksen päätöksistä ja sarkasmilla lisäsi, että odottaa syytettä isänmaan pettämisestä. ”Kun luin eräitä mielipiteitä, niin ajattelin, että jos heille annettaisiin vapaus toimia niin he olisivat jo muodostaneet troikan ja mielihyvällä alkaneet teloittamaan. Hämmästelen vielä, että miksi eivät kuulu syytökset yhteistyöstä ulkomaisten tiedustelujen kanssa. Mutta onneksi ei eletä vuotta 1937, vaan modernisaation aikaa”, hän totesi ironisesti.”

”Samaan aikaan Oikeudenmukaisen Venäjän ryhmänjohtaja Nikolai Levitšev neuvoi Mironovin eroa vaatineita yhtenäisvenäläisiä ”juomaan vähemmän”. Hänen mukaansa tämän suoran neuvon seuraaminen auttaa heitä pääsemään eroon kummitelevista torakoista ja rotista. Kääntyen Andrei Isajevin puoleen hän totesi, että tämä laskettiin nuoruusvuosinaan anarkosyndikalistiksi, mutta tätä nykyä vain malliksi hännystelystä.”... ”Levitšev myös ilmaisi hämmennyksensä siitä, että yhtenäisvenäläiset tarvitsivat vuorokausia siihen, että puolueen poliittinen johto kuuli kunnolla sen mitä Mironov sanoi. ”Minulla on sellainen tunne, että nämä herra-toverit eivät ylipäänsä itse lue mitään, vaan alaiset tuovat heille kaiken, - hämmästeli lainsäätäjä, jonka sanat välitti Rosbalt.”(3.2.)

Mironovin kerrotaan haastattelussa ”tunnustaneen” erimielisyytensä Putinin kanssa ikään kuin kyseessä olisi asia, jota hän on aiemmin peitellyt. Yhtenäinen Venäjä – tekstissä koko puolue - reagoi tähän vaatimalla Mironovin eroa. Tämä luo kuvan siitä, että Yhtenäisellä Venäjällä on valta kontrolloida ja rajoittaa federaationneuvoston puhemiehen, Mironovin, puheita. Mironov vastaa viittaamalla Stalinin vainoihin ja pakotettuun yksimielisyyteen, tuottaen itselleen täten toisinajattelijan ja vainotun identiteettiä, vaikkakin kommentteissa on ironinen sävy. Levitšev puolestaan vihjaa Yhtenäisen Venäjän edustajien kärsivän juoppohulluuden aiheuttamista vainoharhoista, mikä edustaa siinä määrin yllätyksellistä (ja uutisarvoista) retoriikkaa, että se on nostettu uutisen otsikkoon ja tehty siitä koko puolueen lausuma kommentti.

Allaolevassa uutisessa esitetään Mironovin kommentteja liittyen erottamisen uhkaan. Yhtenäisen Venäjän edustajille ei anneta puheääntä.

””Modernisaation ajassa elävien konservatiivien” (kuinka muuten voisin kutsua Yhtenäistä Venäjää?) vihan voi ymmärtää: heidän asemansa on voimakkaasti järkkynyt”, - totesi Sergei Mironov tänään toimittajille.”

”Hän selittää tämän sillä, että ”presidentti Medvedev on yksiselitteisesti ilmoittanut poliittisen järjestelmän modernisointiin tähtäävästä kurssistaan ja sen suuntaamisesta sivistyneeseen uomaan, ja tämän kurssin on hyväksynyt hallituksen puheenjohtaja Vladimir Putin. Presidentti ei puolusta yksipuoluejärjestelmää. Siteeraan häntä: ”minun makuuni yksi ryhmä on millä tahansa alueella liian vähän”, - sanoi FN:n puhemies. ”Ovatko oppositioiset ja kriittiset näkemykset säädettömyyttä yhtenäisvenäläisten mielestä? Sivistyneessä

yhteiskunnassa se on opposition velvollisuus ja tehtävä. Yhtenäisvenäläisille itse sana oppositio on kuin punainen vaate.”, - sanoi Mironov.”(3.2.)

Erikoista Mironovin argumentaatiossa on se, että hän puolustelee oppositiutta ja arvostelee valtapuoluetta tukeutumalla sen tosiasiallisiin johtohahmoihin. Toisaalta se toimii kritiikkinä yhtenäisvenäläisiä kohtaan, jotka eivät näytä noudattavan johtajiensa luomia modernisointiperiaatteita, mutta toisaalta kommentit synnyttävät mielikuvan siitä, että Mironov ei olekaan oppositiossa suhteessa Medvedeviin ja Putiniin, vaan ainoastaan Yhtenäisen Venäjän muuhun jäsenistöön nähden. Seuraavan siteerattavan uutisen otsikko on *Sergei Mironov pysyy kolmantena henkilönä (4.2.)*. Kolmas henkilö viittaa siihen, että federaationneuvoston puhemies on Venäjän valtion arvohierarkiassa virallisesti kolmantena presidentin ja pääministerin jälkeen.

”Kukaan ei aio kutsua Sergei Mironovia pois federaationneuvoston puheenjohtajan paikalta, mutta hänen nykyistä kritiikkiään Yhtenäistä Venäjää ja Vladimir Putinia sen johtajana kohtaan tullaan käyttämään poliittisen kamppailun instrumenttina vastaisuudessa.”

”Syynä polemiikin jyrkkään kärjistymiseen yhtenäisvenäläisten ja eserrien välillä olivat muutamien Sergei Mironovin lauseet” ... ”Parlamentin ylähuoneen puhemies (muodollisesti kolmas henkilö valtiossa) ja sivutoimenaan Oikeudenmukaisen Venäjän johtaja, sanoi, että ”kategorisesti emme kannata budjettia, jonka toi esiin Vladimir Putin”, emmekä niitä antikriisitoimenpiteitä, joita hän ehdotti. Ytimeltään pääeserrä ei sanonut mitään uutta, puolue äänesti avoimesti budjettia vastaan ja itsepintaisesti ehdotti omaa antikriisiohjelmaansa.”

”...Juri Šuvalov syytti federaationneuvoston puhemiestä jopa poliittisen järjestelmän järkyttämisestä.”... ”...Oikeudenmukaisen Venäjän Pietarin osaston johtaja Oleg Nilov nimitti ilmoitusta poiskutsumisesta ”juridisesti absoluuttisen lukutaidottomaksi”. Minkä vahvasti eilen Pietarin lakiasäätävän kokouksen puhemies, ER:n paikallisosaston johtaja Vadim Tjulpanov. Hän totesi, että lain mukaan parlamentilla ei ole oikeutta erottaa puheenjohtajaansa federaation neuvostossa. Tjulpanov täsmensi, että erottamiskäytännön voi aloittaa vain itse Mironov, mutta tuskin hän lähtee siihen. Kuitenkin nykyiset lausunnot, sanoi Tjulpanov, kostetaan Mironoville vuonna 2012, kun täytyy käydä uusien edustajien vaalit Pietarin lakiasäätävään kokoukseen. Itse Sergei Mironov kommentoi vastustajiensa mielipahaa näin: ”Jupiter, olet vihoissasi, siis olet väärässä.””

Koska Mironov ei ”ytimeltään sanonut mitään uutta”, näyttäytyvät Yhtenäisen Venäjän edustajien reaktiot lausuntoihin ylimitoitetuilta. Lisäksi eroa vaatineet valtapuolueen jäsenet vaikuttavat asiantuntemattomilta, sillä erovaatimukset osoittautuivat ”juridisesti absoluuttisen lukutaidottomiksi”. Uutisen päättävässä sitaatissa Mironov viittaa Jupiterilla antiikin jumalaan. Sanontaa käytetään ihmisistä, jotka pitävät itseään ylempänä muita ja suuttuvat silloin, kun ovat väärässä jossakin kiistassa. Ja suuttumalla ilmiantavat sen, että ovat väärässä.

Seuraavassa uutisessa konflikti laantuu, kun puolueet pääsevät keskinäiseen sopimukseen:

Gryzlov salli Mironoville oikeuden omaan mielipiteeseen Putinin linjasta (8.2.): ”Viime viikolla leimahtanut konflikti yhtenäisvenäläisten ja Sergei Mironovin välillä päättyi hämmäntävän rauhallisesti” ... ”vallan puolueen edustajat pitivät tällaista (Mironovin) lausuntoa loukkaavana ja moraalittomana ja ryhtyivät saattamaan federaationneuvoston puhemiestä häpeään, samantien uhaten hänen erottamistaan täyttämältään paikalta. Eserrät puolustivat johtajaansa viittaamalla vastustajiensa byrokraattiseen järjettömyyteen. Tuntui siltä, että keskustelu on muuttumassa käsirysyksi, mutta parlamentin vasen ja oikea jalka hakivat paikkansa ja saivat koko vartalon tavanomaiseen tasapainoon.”

”Tänään Yhtenäinen Venäjä ja Oikeudenmukainen Venäjä solmivat sopimuksen puolueiden toimintojen vakauttamisesta. Tavattuaan Mironovin Boris Gryzlov korosti, että sopimuksessa mainitaan eserrien oikeus saada kantansa suojelluksi tietyissä kysymyksissä, ottaen huomioon, että he ovat oppositiossa suhteessa yhtenäisvenäläisiin. Lisäksi Yhtenäinen Venäjä ilmaisi tukensa Mironoville federaationneuvoston puheenjohtajan paikan suhteen.”... ”puhemies (Mironov) totesi, että kaiken sen, mikä koskee hänen henkilökohtaisia suhteitaan Vladimir Putiniin, voi arvioida vain Putin itse. ”Me olemme Putinin kanssa olleet ystäviä jo yli 15 vuoden ajan. Tänä päivänä Putin, toimiessaan hallituksen puheenjohtajana, ei aseta puolueen intressejä maan intressejä korkeammalle. Sitä enemmän Venäjän uudessa historiassa pääministeri on pystyttänyt rakentavia suhteita ja on jatkuvassa dialogissa kaikkien parlamenttipuolueiden kanssa”, - totesi Mironov, jonka sanat välitti Itar-TASS.”

”Taannoisessa keskustelussa hän selitti, että ”puolueemme rakentava yhteistyö hallituksen puheenjohtajan kanssa ei jotakuta miellytä ja häiritsee.””

Jutun otsikosta käy ilmi Mironovin alisteisuus Yhtenäiselle Venäjälle, sillä Gryzlov, Yhtenäisen Venäjän korkeimman neuvoston puheenjohtaja, ”salli” Mironoville oikeuden omaan mielipiteeseen. Tällä tavalla tekstiin tuotetaan valtasuhde toimijoiden välille. Mironov korostaa ystävyyyttään Putinin kanssa ja kehuu puolueensa ”rakentavaa yhteistyötä” hänen kanssaan. Tämä nähdäkseni vesittää Mironovin oppositioasemaa ja aiempia lausuntoja erimielisyydestä Putinin kanssa. ”Parlamentin vasen ja oikea jalka” viittaavat Vladislav Surkovin vertaukseen Oikeudenmukaisen Venäjän luomisen yhteydessä. Hänen mukaansa yhteiskunnalla ei ole toista jalkaa, jolla astua, silloin kun ensimmäinen puuttuu. Oikeudenmukainen Venäjä luotiin toiseksi jalaksi, tavoitellun kaksipuoluejärjestelmän toiseksi puolueeksi. Vertauksen tuominen esiin toimii muistutuksena puolueiden yhteenkuulumisesta.

”Itselleen pääministerin julkisen kritiikin sallineen Sergei Mironovin perässä tänään valtionvarainministeri Aleksei Kudrin muisti erimielisyytensä Yhtenäisen Venäjän, jota johtaa siihen kuulumaton Vladimir Putin, kanssa Vladimir Poznerin haastattelussa.”

...”Itse Mironov sanoi sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, että entiseen tapaan katsoo itsensä vapaaksi lausumaan mielipiteensä, myös pääministeristä. Poliittisten teknologioiden keskuksen varapääjohtaja Dmitri Orlov on varma siitä, että federaationeuvoston puhemies, kirjoitettuaan koalitionsopimuksen Yhtenäisen Venäjän kanssa, tosiasialla luopui oppositioudestaan, kärsi poliittisen tappion ja menetti kasvonsa, välittää RIA Novosti.” (8.2.)

Ilmaus ”itselleen pääministerin julkisen kritiikin sallineen” kertoo siitä, että Putinin kritisointi julkisuudessa on poikkeuksellista toimintaa, jota ei normaalisti sallita. Pääministeri on kritiikin yläpuolella. Asiantuntijan suulla mitätöidään Mironovin näkemys omasta sananvapaudesta ja todetaan, että hän ei enää ole oppositiossa sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Tässä Oikeudenmukaisen Venäjän oppositio asettuu suoraan kyseenalaiseksi; muissa uutisissa se on tullut vain epäsuorasti esille. Puolueiden välistä sopimusta käsittelee vielä yksi uutinen:

Hyökkäämättömyyssopimus solmittu (9.2.): ”Maanantaina duumassa lähes juhlallisissa olosuhteissa tapahtui kahden puolueen – Yhtenäisen Venäjän ja Oikeudenmukaisen Venäjän – välinen julkinen sovinto. Tuloksena puolueiden johtajat allekirjoittivat poliittisen sopimuksen: eserrät ja yhtenäisvenäläiset sitoutuvat vastaisuudessa työskentelemään yhteisvoimin.”

”Kumpakin puoluetta näissä neuvotteluissa edusti kaksi osanottajaa: Boris Gryzlov ja Vjatšeslav Volodin ER:stä ja Sergei Mironov ja Nikolai Levitšev SR:stä.”

”Minkäänlaisia mutkia ei jäänyt, - sanoi Izvestijalle Levitšev. – Dokumenttiin on sananmukaisesti kirjoitettu: Oikeudenmukainen Venäjä tukee presidentti Medvedevin ja hallituksen puheenjohtaja Putinin linjaa strategisissa kysymyksissä pidättäen itsellään kaikki oikeudet, jotka on annettu perustuslaissa ja laissa poliittisista puolueista. Oikeudenmukainen Venäjä siis on ollut ja pysyy puolueena, joka on oppositiossa ER:ään nähden, erityisesti sosiaali- ja talouspolitiikassa. Siitä huolimatta kaksi puoluetta ilmoittivat valmiudesta solmia käytännössä vaaliliiton paikallistasolla.”

...(Volodin): ”Me tervehdimme Oikeudenmukaisen Venäjän päätöstä luopua epärakentavasta retoriikasta. Kuitenkin jos Oikeudenmukainen Venäjä rikkoo sitoumustaan, me asetamme nopeasti kysymyksen federaation neuvoston puheenjohtajan seuraajasta.”

”Mironov kehotti vuorollaan oppositioita pidättäytymään jyrkistä arvostelmista.”

...”Mironovin kiireellinen saapuminen duumaan ja eserrille epäedullisen poliittisen sopimuksen solmiminen liittyi siihen, että jo tiistaina 9. helmikuuta yhtenäisvenäläisten täytyi tuoda käsittelyyn alahuoneeseen lakialoite muutoksesta federaation neuvoston puheenjohtajan erottamisesta. Kyseinen lakialoite yksinkertaistaa menettelytapaa. Tällaisen lain hyväksynnän tuloksena (ja ER, jolla on perustuslaillinen enemmistö, olisi voinut ongelmitta viedä sen läpi molemmissa kamareissa) Mironov olisi menettänyt entisen vaikutusvaltansa.”

Oikeudenmukainen Venäjä solmii itselleen ”epäedullisen” sopimuksen Yhtenäisen Venäjän kiristettyä sitä federaationeuvoston puheenjohtajan paikalla. Syntyy vaikutelma, että Mironov luopuu periaatteistaan suojellakseen omaa asemaansa. Voiko puolue todellisuudessa olla oppositiossa, jos sen on hyväksyttävä Medvedevin ja Putinin linja ”strategisissa

kysymyksissä”? Puolue käytännössä sulautuu virallisesti Yhtenäiseen Venäjään, vaikka saakin olla yksityiskohdista eri mieltä. Lehden tulkinnan mukaan Oikeudenmukaisen Venäjän kritiikkiä rajoittanut sopimus oli tappio puolueelle.

Lehti ei asetu kummankaan puolelle konfliktissa, vaikka se tuokin Oikeudenmukaisen Venäjän puheääntä enemmän esiin. Faircloughin mukaan (1997, 108-109) uutisten puheäännet on usein helppo jakaa ”sankareihin” ja ”konniin” huolimatta mahdollisesta ”tasapuolisuudesta”, joka luo objektiivisuuden vaikutelmaa. Mielestäni tässä tapauksessa sellaista jakoa ei pysty mielekkäästi tekemään. Sen sijaan jako voimakkaisiin ja heikkoihin voidaan tehdä. Valtasuhde puolueiden välillä tulee ilmi muutamassa kohdassa. Uutisoinnin sävy on neutraali, mutta toisaalta kriittisesti ajateltuna lehti luonnollistaa Yhtenäisen Venäjän asemaa dominoivana puolueena ja legitimoii puolueiden välistä hierarkiaa jättämällä puolueen harjoittaman vallankäytön vaille kommentteja. Mironovin erottamisesta todetaan, että se on mahdollista Yhtenäisen Venäjän perustuslaillisen enemmistön turvin. Pelkästään teknisten seikkojen esiin nostaminen saa itse erottamisen vaikuttamaan luonnolliselta.

Sergei Mironovin asema federaationneuvoston puheenjohtajana tuottaa hänelle symbolista pääomaa ja samalla valtaa hänen sanoilleen. Ehkä juuri tästä syystä Yhtenäisen Venäjän edustajat reagoivat niin rajusti hänen kritiikkiinsä. Syynä saattoi olla myös se, että Oikeudenmukaisen Venäjän oletetaan olevan Kremlille myönteinen. Mironovilla on kaksoisrooli puolueen puheenjohtajana ja federaationneuvoston puhemiehenä. Uutisten, joissa hän esiintyy pelkästään jälkimmäisessä roolissa, sävy on virallinen ja prestiisi.

Nostan esille Mironovista vielä uutisen, jossa hän tukee kansalaisia vilkkujen vastaisessa toiminnassa. Taustaksi kerrottakoon, että autoilijat ovat protestoineet Venäjällä sitä, että virkamiehet ja eliittiin kuuluvat ihmiset käyttävät autojensa katoilla erityisvilkkuja.

Mironov ehdottaa vilkkujen jättämistä vain Medvedeville ja Putinille (14.4.)

...”Mironov tukee autoilijoitten toimintaa vilkkujen vastaisessa toiminnassa ja katsoo, että ainoastaan maan presidentillä ja pääministerillä pitäisi olla erityissignaalit.”

...”Tuen autoilijoitten toimia, koska ihmiset ovat oikeutetusti suuttuneita siitä, että virkamiehet temppuilevat teillä, ajelevat vilkkujen kanssa ja vaihtavat vastaan tulijoiden kaistalle miten sattuu. Tämä luo hyvin usein vaaratilanteita”, - sanoi Mironov Interfaksille.”

...””Olen sitä mieltä, että federaation molempien kamareitten puhemiehet tulevat toimeen

ilman tätä seuralaista, enkä edes puhu kaikista jäljellejäävistä. Se olisi normaalia ja käytäntönä kaikkialla maailmassa”, - korosti Mironov.”

”Vastatessaan kysymykseen hän ilmoitti, että hänen autossaan ei ole vilkkua. ”Vaikka joskus ajan lainmukaisesti GAI:n (valtiollinen liikennepoliisi, suom. huom.) saatossa. Mutta suurimmalta osin en ota GAI:ta mukaani eikä autoni poikkea mitenkään muista autoista tiellä – ei numeroitten eikä muitten merkkien perusteella. Ajan yhteisessä virrassa”, - kertoi Mironov.”

Uutisessa Mironov representoidaan kansanläheisenä ihmisenä, joka ymmärtää tavallisia autoilijoita ja ajaa itsekin ”yhteisessä virrassa”. Vain Medvedev ja Putin saisivat erioikeuden pitää vilkkunsa – ja täten asettua muita ihmisiä koskevien sääntöjen yläpuolelle samoin kuin asettuivat konfliktiuutisissa Oikeudenmukaisen Venäjän kritiikin rajojen yläpuolelle.

Esimerkki kritiikistä, jota Oikeudenmukainen Venäjä saa Yhteistä Venäjää vastaan harjoittaa, on seuraavassa uutisessa, joka on kirjoitettu Vancouverin talviolympialaisten jälkeen:

”Tänään arviostaan puhui myös parlamentin ylähuoneen puhemiehen puolue. Yksi Yhtenäisen Venäjän vaaleja edeltävän ohjelman prioriteeteista, muistuttavat spravorossit, oli ”olosuhteitten luominen fyysisen kulttuurin ja urheilun massoittaiselle harjoittamiselle”. Se julistettiin vuonna 2007. Tulokseksi ”ainoasta massa”urheilulajista” jää surullisenkuuluista ”litrapallo”. Muut ovat entiseen tapaan pilalla”, sanotaan Oikeudenmukaisen Venäjän kovin tunnepitoisessa lausunnossa. ”Ottaen itselleen vastuun fyysisestä kulttuurista ja urheilusta sekä olympialaisista Yhtenäinen Venäjä lankesi häpeällisesti banaalin demagogian kuiluun. Sanojen saippuakuplat halkesivat. Mutta niistä täytyy kyllä vastata, hyvät herrat”, - sanoo puolueen lehdistöpalvelun levittämä dokumentti.” (4.3.)

Strategisia linjoja kyseenalaistamatta voidaan esittää kärjekästäkin kritiikkiä, joskaan puolueen antamasta kritiikistä ei synny kovinkaan rakentavaa kuvaa. Oikeudenmukainen Venäjä on antanut aiheesta ”kovin tunnepitoisen lausunnon”, jota lehti siteeraa suoraan.

Uutiset Oikeudenmukaisen Venäjän riidasta Yhtenäisen Venäjän kanssa tuottavat lopulta kuvan puolueesta, joka ei ole aidosti oppositiossa, vaan alistuu valtapuolueen tahtoon. Tai ainakin sen oppositiuden on pysyttävä tiukasti tietyissä raameissa. Medvedevin ja Putinin linjaa ei ole sallittua kritisoida. Ideologisesti arvioituna vallanpitäjille ei ole edullista Oikeudenmukaisen Venäjän aseman liian selvä paljastuminen. Sen pitäisi mieluummin näyttäytyä todellisena vaihtoehtona valtapuolueelle kuin sen apurina. Onkin huomattava, että puolueitten välistä kiistaa lukuunottamatta uutisissa Oikeudenmukaista Venäjää käsitellään kuin mitä tahansa oppositiopuoluetta, eikä sen aitoutta kyseenalaisteta. Toki on huomattava

sekin, että Venäjän poliittisessa elämässä tällainen puolue ei ole mitenkään ainutlaatuinen ilmiö ja on mahdollista, että epäaitous on uutistekstien implisiittisissä oletuksissa, jolloin lukijan oletetaan tietävän siitä.

8 VAIMENNETUT PUHEÄÄNET

8.1 Gennadi Zjuganov ja KPRF

Havaintojeni mukaan tekstissä tehdään hyvin niukasti erontekoja ja luokitteluja kommunisteihin liittyen. Tämä tarkoittaa sitä, että selkeää ja systemaattisesti tuotettua subjektipositiota ei pääse rakentumaan. Kuten jo aiemmin on todettu, KPRF:n johtaja Zjuganov on hyvin vähän esillä uutisissa verrattuna kahden muun oppositiossa olevan parlamenttipuolueen johtajaan ja suhteessa poliittiseen painoarvoonsa (jos painoarvo mitataan puolueen suosiolla ja koolla). Vaimennus kohdistuu siis näkyvimmin Zjuganoviin. Ainoastaan kahdessa uutisessa pääaiheena ovat hänen mielipiteensä. Toisessa hän epäilee Yhdysvaltojen olevan aikeissa hyökätä Iraniin (2.2.) ja toisessa vertailee Yhtenäistä Venäjää Neuvostoliiton kommunistiseen puolueeseen:

Zjuganov varoitti yhtenäisvenäläisiä toistamasta NKP:n virheitä (22.1.):

”KPRF:n johtaja Gennadi Zjuganov kehotti tänään Yhtenäisen Venäjän edustajia välttämään Neuvostoliiton kommunistisen puolueen virheitten toistamista, jotka, hänen tunnustuksensa mukaan, olivat syynä maan ja puolen kansallisomaisuuden menettämislle. Tällaista ennenkuulumatonta itsekritiikkiä kommunistijohtaja esitti Kremlissä poliittisen järjestelmän kehittämislle omistetussa valtioneuvoston istunnossa.”

”Itar-Tassin mukaan Zjuganov alkoi etsiä historiallisia analogioita Mordovian johtajan toimille vaalien aikaan, jotka ovat Zjuganovin mukaan täysin hyväksymättömissä olevia huutavia vääryyksiä: ”meidän mielestämme sisäpoliittinen tilanne voidaan korjata sillä ehdolla, että nykyinen neuvosto tekee periaatteellisen päätöksen ja suoraan sanoo itselleen: ”NKP oli Yhtenäistä Venäjää viisaampi, voimakkaampi, sivistyneempi ja ansioituneempi eikä pysynyt yhdessä mielipiteessä ilman kunnon keskustelua, silloin kun yhden ihmisen käskyn toteuttivat kaikki jahkailematta.”

Zjuganoville annetaan tilaa julkisuudessa silloin kun kyseessä on ”ennenkuulumaton itsekritiikki”. Tämä ilmaus viestittää itsekritiikin puutteesta Zjuganovin kohdalla ja korostaa sen poikkeuksellisuutta.

Putinin reaktio Zjuganovin esittämiin ehdotuksiin on uutisoitu otsikolla *Putin puhui hintojen jäädyttämistä vastaan (20.4.):*

”Vladimir Putin puhui tänään hintojen jäädyttämistä ja sosialistista teollistamista vastaan, joita oli ehdottanut KPRF:n johtaja Gennadi Zjuganov, puhuen duumassa pääministerin selonteon käsittelyn aikana.”

” ”Ehdotetaan hintojen jäädyttämistä, mutta siinä tapauksessa seuraavana askeleena täytyy olla maan sulkeminen, koska kauppatavarat liikkuvat väistämättä sinne, missä niitä voidaan myydä kalliimmalla, - sanoi Vladimir Putin. Oletteko siihen valmiit?” Hänen mielestään myös käytäntö sosialistisesta teollistamisesta, jolloin kansalaiset velvoitettiin ottamaan lainaa valtiolta, on nykyään täysin epäkelpo.”

Havaintojeni mukaan alkuperäisiä Zjuganovin ehdotuksia ei oltu uutisoitu lainkaan. Siksi on erikoista, että vasta-argumentit niihin julkaistaan. Vain osa aineistosta pääsee läpi ja läpipäästäminen on tiedotusvälineen vastaus ulkomaailmasta tuleviin ärsykkeisiin. (Sondermann, 1994, 51) Tämän läpipäästämisvalinnan voi tulkita merkiksi poliittisten toimijoiden hierarkiasta, jossa Putin on Zjuganovin yläpuolella. Zjuganov mitätöidään poliittisessa kamppailussa, koska hänelle ei anneta puheääntä. Siitä ei puhuta, mikä on hänen vaihtoehtonsa, vain siitä miksi se ei voi olla vaihtoehto.

Seuraavissa pätkissä Zjuganov puhuu demografisen tilanteen pohtimisen yhteydessä (19.1.) ja Putinin selonteon käsittelyn yhteydessä (29.4.) duumassa:

”Sitten puheenvuoron sai Gennadi Zjuganov. ”Väestö on puhkikulunut. 6 miljoonaa narkomaania, 12 ja puoli miljoonaa invalidia”, - laski KPRF:n johtaja, ehdottaen terveydenhuoltoon ja koulutukseen suunnattavaksi lisätuloja federaation budjetista, joiden jakoa duuma käsittelee helmikuussa. Kommunistien johtaja hyökkäsi hallitusta vastaan, syyttäen sitä kyvyttömyydestä saavuttaa menestystä koulureformissa. ”20% koululaisista vastasi, että aurinko on maan kiertolainen. Kopernikus kääntyi haudassaan! 30% oli sitä mieltä, että radioaktiivisesti saastunut maito voidaan käyttää, keitettynä”, - argumentoi opposition edustaja, jonka sanat välitti Reuters.”

”...Zjuganov vaati puolustusministeriön johtajan Anatoli Serdjukovin eroa ja uhkaili hallitusta pikaisella hajotuksella.”

”- Meidän mielestämme voidaan ryhtyä toimenpiteisiin (talouden ja sosiaalisen alueen tervehdyttämisessä –Izvestija). Mutta sitä varten täytyy löytyä poliittista tahtoa. Tällä komennolla, joka on muodostunut, on mahdotonta ratkaista näitä tehtäviä, - puhui Zjuganov, kuten tavallista. –Jos näin jatkuu edelleen, hallituksen erosta tulee väistämätöntä.”

”KPRF:n syytösten pääargumenttina oli se fakta, jonka mukaan 20:sta maailman kehittyneestä maasta Venäjä oli viimeisellä sijalla, inhimillisellä potentiaalilla olemme 71:llä sijalla, ja elämän keston ja koulutuksen tasolla maamme on 124:lla sijalla.”

”- Te panette ehdotuksemme syrjään. Mielestäni turhaan, sanoi Zjuganov loukkaantuneena kääntyen Putinin puoleen.”

Toisessa uutisessa tilastotiedoilla argumentoiva Zjuganov siis ”hyökkää hallitusta vastaan” ja toisessa ”uhkailee” sitä hajotuksella. ”Kuten tavallista” kertoo siitä, että hallinnon kyvykkyyden arvostelu ja erovaatimukset edustavat tyypillistä Zjuganovin puhetta. Zjuganov on melko näkymätön hahmo, sillä hänet on suurimmaksi osaksi haihdutettu taustalle niissä uutisissa, joissa hän esiintyy. Se, onko sosiaalinen toimija uutisessa mukana vai ei ja onko hän mukana etualalla vai taustalla, on seurausta representaation valinnasta. (Fairclough 2003, 145-146)

KPRF on esillä seuraavassa uutisessa, joka käsittelee Irkutskin tuoreen kaupunginjohtajan loikkaamista Yhtenäisen Venäjän kannattajaksi:

”Irkutskin kaupunginjohtaja Viktor Kondrašov teki päätöksen astumisesta Yhtenäisen Venäjän kannattajien riveihin. Eilisessä lausunnossaan Kondrašov korosti ”onnistuvansa tehokkaammin ratkomaan Irkutskin asukkaiden ongelmia työskennellen tiiviissä keskinäisissä yhteyksissä Yhtenäisen Venäjän kanssa.” Kondrašov ei sulkenut pois ajatusta siitä, että määrätyn ajan kuluessa kannattajien riveissä hän tekee päätöksen liittymisestä Yhtenäiseen Venäjään. Tämän vuoden maaliskuun vaaleissa Kondrašov valittiin virkaansa kommunistien tuella. Tuolloin Yhtenäinen Venäjä, jolle kuuluu enemmistö kaupunginduumassa (33 paikkaa), ilmoitti valmiudesta työskennellä uuden kaupunginjohtajan kanssa, jotta kaupungin ongelmiin saadaan ratkaisuja.”

”Asiantuntijat toteavat, että Irkutskin kaupunginjohtajan päätös ryhtyä Yhtenäisen Venäjän kannattajaksi on ”luonnollinen ja looginen suhtautumistapa”. Poliittisten ja taloudellisten yhteyksien viraston johtaja Dmitri Orlov sanoi, että alueiden eliitit ymmärtävät hyvin Yhtenäisen Venäjän roolin ja sen mahdollisuudet kansalaisten reaalisten ongelmien ratkomisessa.”

”Orlovin mielestä tämä on samanaikaisesti ”vakava tappio kommunistipuolueelle”. Vaalien jälkeen monet puhuivat Irkutskista punaisena alueena, vaan nyt osoittautuu, että KPRF ei kykene kontrolloimaan omia ehdokkaitaan vaalien jälkeen. ”Hänen suhteensa kommunistipuolueeseen ei ollut kestävä. Tämä on vakava imagotappio kommunistipuolueelle, joka antoi apua ehdokkaalle vaaleissa, mutta ei pystynyt pitämään tätä voittoa, kun tuli kysymys varsinaisen politiikan toteuttamisesta”, - sanoi Orlov, todeten sen faktan, että Kondrašov ei liittynyt KPRF:ään.” (30.6.)

Kun lehti kirjoittaa, että ”asiantuntijat toteavat”, se ei mainitse, että keitä asiantuntijoita se tarkoittaa (Orlovin lisäksi), mistä tulee sellainen kuva, että kaikki asiantuntijat ovat tätä mieltä asiasta. Kyseinen ilmaus on hyvä tapa etäännyttää itse lehti sanomasta asiaa. Viittaamalla asiantuntijoiden selontekoihin lehti rakentaa yhteistä hyväksyntää sille, että Yhtenäisen Venäjän kannattajaksi ryhtyminen on ”luonnollista” ja ”loogista”, ainakin eliitille. Tätä kautta lehti vahvistaa valtapuolueen hegemoniaa. Uutinen antaa ymmärtää, että Yhtenäinen Venäjä

on puolue, joka pystyy harjoittamaan varsinaista politiikkaa ja ratkomaan ongelmia, kun taas KPRF ei siihen kykene. Lehden kriittinen asenne KPRF:ää kohtaan on epäsuora, kun kritiikin lähteenä käytetään asiantuntijaa. Täten lehti voi myös kieltää osallisuutensa kritiikkiin. Tämä uutinen arvioivine kommentteineen on poikkeus KPRF:ää käsittelevässä aineistossa, joka pysyttelee muutoin hyvin pitkälti neutraalin oloisissa tosiasialauseissa ja asianomaisten itsensä siteeraamisessa.

10.2. ilmestyneessä uutisessa kommunistit ”uhkailivat hallintoa joukkoprotesteilla” yhdessä LDPR:n kanssa:

”Viimeinkin patrioottinen rintama alkoi muodostumaan alhaallapäin. 12 000 hengen erilaisia poliittisia voimia yhdistänyt joukkokokous Kaliningradissa vahvisti tämän välttämättömyyden. Viimeinkin ihmiset ymmärsivät, että Vladimir Putinin ja Yhtenäisen Venäjän sanojen ja tekojen välillä on valtava kuilu”, - kannatti (edellistä puhujaa) KPRF:n edustaja Vladimir Nikitin.”

Kommunistien puheissa ajoittain vilahteleva patrioottisuus kertoo pesäerosta NKP:hen, joka korosti enemmän internationalismin ihannetta. Sanan ”joukkoprotesti” käyttäminen pelkän protestin sijasta vihjaa KPRF:n ja LDPR:n potentiaalista ja kyvystä massojen mobilisointiin.

Mežduretšenskin alueella sattunut kaivosonnettomuus herätti keskustelua duumassa:

”...KPRF kutsui vastuuseen oligarkkeja ja toimivaa hallintoa. Tunnettu kommunisti Nikolai Haritonov käytti puheenvuoron siinä hengessä, että kaivosonnettomuus ei ollut muuta kuin seuraus ”vastuuttomien omistajien hummailusta” ja ”tulos tuhoisasta liberaalista linjasta”. - Missä te olitte kun hiiliala tuhottiin 90-luvulla? – kiinnostui Yhtenäisen Venäjän edustaja, puolueen pääneuvoston puheenjohtajiston sihteerin ensimmäinen varamies alueellisen politiikan kysymyksien alalla Sergei Neverov ja vastasi itse: te yhdessä puoluetovereittenne kanssa istuitte tässä salissa, kun pelkästään Kuzbassissa yli 150 000 kaivostyöläistä ja heidän perhettään joutui kadulle. Kun kymmenet kaivokset oli barbaarisesti suljettu, upotettu maailmanpankin rahoilla, jotka vetivät puoleensa tässä salissa istuvia! Te otitte luotot! Silloin ette olleet kaivostyöläisten kanssa!”

Yhtenäisvenäläisen kommunistille antama läksytys aiheutti salissa epähyväksyvää pärinää (KPRF:n jäsenet joutuivat kuohuksiin), ja sitten aplodeja (ER:n jäsenet tukivat).” (20.5.)

Haritonovin puheenvuoro on tiivistetty muutamaaan sanaan, kun taas Neverovin antamaa ”läksytystä” siteerataan laajemmin. Viimeinen sana keskustelussa on Neverovilla. Uutisen lopussa hän vielä syyttää oppositiota siitä, että se yrittää hyötyä kaivostragedialla. Siteeraan

sitä kohtaa luvussa, jossa käsittelen oppositiota kokonaisuutena. Neverovin dominoiva puheääni asettaa Yhtenäisen Venäjän näkökulman etualalle.

Kommunisteja käsittelevät uutistekstit eivät juurikaan luokittele, kuvaile tai käytä adjektiiveja. Silloinkin kun kommunistit ovat uutisissa etualalla, he eivät erotu uutisvirrasta johtuen tuotetusta olemisesta-vailla-ominaisuuksia. Seuraavat sitaatit ovat esimerkkejä tällaisista tyypillisistä uutisista. Kommunistien tekemistä ehdotuksista ja ongelmien ratkaisumalleista ei aineistossa juuri ole mainintoja, mikä johtaa epätietoisuuteen kommunistien tarjoaman poliittisen vaihtoehdon sisällöstä. Ainoa kommunistien laatima lakialoite, josta uutisoitiin, koski nopeamman toimintakertomuksen tekemistä:

Hallitukselle ehdotettiin nopeampaa toimintakertomuksen tekemistä

”KPRF:n ryhmän edustajat Sergei Rešulski ja Sergei Štorgin toivat eilen valtionduumaan lakialoitteen, jossa ehdotettiin selonteon vahvistamista edellisen vuoden budjetin toteutumisesta ennen uuden talousdokumentin käsittelyä. Tällä hetkellä tilanne on toinen: esimerkiksi vuoden 2008 budjetin toteutumisen selonteko käsiteltiin joulukuussa 2009. Siksi lakialoitteen tekijöiden mielestä on nyt mahdotonta käyttää selonteon tuloksia ehdotusten valmisteluun edessäolevalla finanssivuodella.” (19.1.)

9.6. ilmestyneessä uutisessa kommunistit valittivat duuman työskentelyolosuhteista:

”Kommunistit valittivat mahdottomuudesta työskennellä duuman täysistuntosalissa, kun suuri määrä edustajista keskustelee omista asioistaan, kamarin puhemies Boris Gryzlovin mielestä lisääntynyt ”humina salissa” on merkki edustajien lisääntyneistä sisääntuloista.”

”Keskiviikkona duuman aamutäysistunnossa KPRF:n edustaja Viktor Iljuhin kääntyi puheenvuorossaan puhetta johtavan puhemiehen Gryzlovin puoleen pyynnöllä hiljentää sali, koska edustajat eivät vain ole kuuntelematta puhujanlavalta esiintyviä, vaan myös keskustelevat omista asioistaan, mikä luo sellaisen melun, joka häiritsee puhumista.”

””Boris Vjatšeslavovitš, jotain täytyy tehdä, ensimmäisenä on mahdotonta esiintyä. Sali humisee, sali käsittelee joitakin toisia ongelmia”, - sanoi Iljuhin paikaltaan. KPRF:n edustajat menevät perinteisesti puhujanlavalle ensimmäisinä viisiminuuttisiin poliittisiin esityksiin ennen täysistunnon alkua.” (9.6.)

Kommunistit pääsevät esille symbolisten asioiden yhteydessä. Pietarissa he ehdottivat omaa kunniakansalaisten listaansa (3.3.). Lisäksi kommunistit vastustavat Nato-maiden joukkojen osallistumista voitonpäivän paraatiin:

”KPRF:n keskuskomitean ensimmäinen varapuheenjohtaja, duuman varapj. Ivan Melnikov pyytää antamaan informaatiota USA:n, Iso-Britannian ja Ranskan sotilashenkilöitten

ehdotetusta osallistumisesta paraatiin 9. toukokuuta 2010 Punaisella torilla. Vastaava lausunto oli tänään suunnattu Venäjän puolustusministeri Anatoli Serdjukoville.”

”Aiemmin ilmaantui tieto siitä, että Iso-Britannian sotavoimat ottavat osaa ensimmäistä kertaa historiassa Voitonpäivän kunniaksi järjestettyyn paraatiin Moskovassa. Odotetaan, että he osallistuvat paraatiin yhdessä sotilaiden kanssa, jotka ovat Venäjältä ja muista maista – liittolaisia hitlerinvastaisessa koalitiossa – Usa:sta ja Ranskasta.”

”Kuten välittää RBK, Melnikovin mukaan siitä lähtien kun tieto ilmaantui, sille tuli joukoittain vastauksia, jotka tukivat KPRF:n kantaa, joka ei salli NATO-sotilaiden osallistumista paraatiin. ”Tämä teema oli esillä kaikilla alueilla, jokaisessa tapaamisessa. Kansalaisilla on halu viedä läpi perinteinen paraati, monet mielellään asettavat kysymyksen IVY-maiden, entisten SNTL:n tasavaltojen sotavoimien kutsumisesta, mutta eivät mitenkään Naton”, - hän sanoi.” (22.3.)

Kielellisen analyysin tekeminen kommunisteja koskevasta uutisoinnista on haastavaa, koska puolueesta ei rakennu juuri minkäänlaista kuvaa uutisten perusteella. Vaikka kommunistit esiintyvätkin suhteellisen monissa uutisissa, ovat he niissä usein sivuosassa tai taka-alalla. Ja se tapa, jolla heitä käsitellään kielellisesti, on usein hyvin virallisen ja neutraalin oloista, kuten kolmessa edellisessä sitaattipätkässä. KPRF poikkeaa hiukan kahdesta muusta duuman oppositiopuolueesta esittämällä tietyissä kohdissa suorempaa kritiikkiä ylintä hallintovaltaa kohtaan (tai ainakin ”uhkailemalla” sitä), mutta tämäkin ero tulee esille vain parissa kohdassa. Tekemällä kommunistipuolueesta suhteellisen näkymättömän, lehti tekee vallanpitäjiä tukevan ideologisen ratkaisun, joka on hyvinkin merkittävä, jos otetaan huomioon ne politologiset kommentit, joiden mukaan KPRF on duuman puolueista ainoa aito oppositiopuolue. Mahdollinen syy kommunistien häivyttämiseen tietoisien vallanpitäjien tukemisen sijasta voi olla puolueen vähäinen suosio toimittajien (ja/tai omistajien) keskuudessa. Kommunistien epäsuosiosta mediakentällä kertoo esimerkiksi vuoden 1996 presidentinvaalit, jolloin tiedotusvälineet ryhtyivät kampanjoimaan Jeltsinin valinnan puolesta, kun näytti siltä, että Zjuganov tulee valituksi.

8.2 Rekisteröityneet pikkupuolueet

Valtionduuman ulkopuolisista puolueista oikeusministeriön virallisesti rekisteröimiä ovat Jabloko, Oikea asia ja Venäjän Patriootit. Tarkastelun kohteeksi olen aineistosta nostanut uutiset, jotka kertovat presidentti Medvedevin suunnittelemista poliittisista uudistuksista. Kyseisissä uutisissa mainitut puolueet esiintyvät yhdessä. Muissa uutisissa puolueet esiintyvät

vain satunnaisesti. Se, että puolueet esiintyvät uutisissa enimmäkseen yhdessä, korostaa niiden samuutta ja luokittelee ne samaan ryhmään kuuluviksi.

Ensimmäinen uutinen kertoo kokoontumisesta, jossa paikalla on puoluejohtajia, kansanedustajia ja alueitten edustajia.

”Istunnossa annetaan puheenvuoro kaikkien rekisteröityneitten puolueitten puheenjohtajille, alueitten päämiehille, ja myös kansanedustajille. Dmitri Medvedev puhui osallistujien kanssa vaalivilpistä ja mahdollisuudesta hylätä allekirjoitusten keruun käytäntö kandidaattien rekisteröimisen yhteydessä.”

”Mietinnössään Medvedev pyrkii omistamaan erityishuomiota aluepolitiikalle. Odottamatta valtioneuvoston kokoontumista presidentti on jo vienyt duumaan lakialoitteen alueparlamenttien määrän vähentämisestä. Kyse on lisäksi takuista yli 5 % äänistä aluevaaleissa saaneille puolueille (suurimmalla osalla alueista äänikynnys on 7 %). Näille puolueille voidaan myöntää yhdestä kahteen paikkaa subjektin lakiasäättävissä kokouksissa.”

”Presidentti ottaa ennemmin huomioon niiden puolueitten toivomukset, jotka eivät ole edustettuina duumassa, kuin omien ryhmiensä lakiasäättävissä kokouksissa. Ne voidaan vapauttaa allekirjoitusten keruusta aluevaaleihin osallistumista varten niillä subjekteilla, joilla niillä on paikkoja valtuustossa.” (22.1.)

Uutinen rakentaa Medvedeville oppositiomyönteistä identiteettiä väittämällä, että hän kuuntelee enemmän duuman ulkopuolisia puolueita kuin omaa tukiryhmäänsä. Arvioin väitteen aika voimakkaaksi, sillä Medvedevin ajamat muutokset eivät ole erityisen mullistavia, jos otetaan huomioon Venäjän vaalilainsäädännön historia. Kyse on pienistä myönnytyksistä oppositiolle. Pikkupuolueet ovat esillä suhteessa presidentin toimiin, passiivisina vastaanottajina, eikä niille myönnetä puheääntä.

...”Kremlissä eivät olleet edustettuina pelkästään neljä duuman puoluetta (Yhtenäinen Venäjä, Oikeudenmukainen Venäjä, KPRF ja LDPR), vaan myös kolme ei-parlamentaarista puoluetta (Jabloko, Oikea Asia, Venäjän Patriootit). Ylipäänsä jokainen läsnäolijoista, Medvedevin mukaan ”tuo määrätyn panoksen nykyiseen poliittiseen järjestelmään”, joka joskin ”on kaukana ideaalista, mutta toimii”....”

”Kuitenkaan vallalle – oikeastaan tästä puhuivat valtioneuvostossa presidentti Dmitri Medvedev ja pääministeri Vladimir Putin – ei ole tärkeää pelkkä virallisten toimenpiteitten hyväksyminen, jotka laajentavat opposition ja ei-parlamentaaristen puolueitten oikeuksia, vaan myös muutos itse poliittisen järjestelmän sisällä. Erityisesti aluetasolla, missä toisinaan alueen johtaja päättää yksin kaikista asioista.”

...”Ei-parlamentaariset puoluekollegat olivat solidaarisia parlamentaarisille sekä vaalijärjestelmän kritiikissään kokonaisuudessaan että myös arviossaan syksyn 2009 vaaleista. ”Tuntuu perin epäoikeudenmukaiselta, että puolue, joka kerää 6,9 % äänistä, saa kaikkiaan kaksi paikkaa, kun taas puolue, joka kerää 7 %, saa yli 30.” (Nadežda Korneva, Venäjän patrioottien varapuheenjohtaja) ”Vaalit ovat valtion verenkiertojärjestelmä.”

Lamaannus siinä saattaa aiheuttaa vakavia tukoksia ja äkillisiä vammoja. Useinkaan ei ole tarpeen luoda uusia sääntöjä, vaan vain saavuttaa olemassaolevien noudattaminen. Piittaamattomuus laeista on kuin ruoste, joka jäytää poliittista kulttuuria, kylvää apatiaa äänestäjien keskuuteen ja kyynisyyttä niiden keskuuteen, jotka tekevät päätöksiä”. (Georgi Bovt, Oikean asian varapuheenjohtaja) ”Meillä on todisteita vaalien väärennöksistä sekä Moskovassa että toisilla maan alueilla. Meillä on esimerkiksi 225 vaalialuetta, joista valitimme Moskovan kaupungin vaalikomissiolle. Minkäänlaista edistystä näiden valitusten suhteen ei ole. Ja kun puhutaan, että on vähän kanteita oikeuksissa, niin anteeksi vain, herää kysymys: valtava määrä todisteita väärennöksistä on internetissä ja joukkotiedotusvälineissä”. (Sergei Mitrohin, Jablokun puheenjohtaja)

...(Putin vastaa Mitrohinille) ”Väärennöksistä ja internet-viitteistä: ”Internetin sisällöstähän on 50 % pornomateriaalia! Mitä me internetiin vetoamme?! Oikeuteen täytyy mennä todisteitten kanssa!””

”Mitä tulee hallitukseen, niin se tulee käymään neuvotteluja kaikista elintärkeistä kysymyksistä kaikkien poliittisten voimien kanssa. Putin tunnustaa, että on tarpeen ”jatkuvasti pohtia poliittisen järjestelmän kehittämistä” ja ”toteuttaa välttämättömät korjaukset oikea-aikaisesti”. Mutta tällä alueella toimiessa ”täytyy olla äärimmäisen tarkkoja”, jotta ”ei missään tapauksessa anneta Venäjän poliittisen elämän ukrainisoitua, mutta ei myöskään liukua toiseen suuntaan – totalitarismin ja despotismin suuntaan.”(25.1.)

Koko oppositio representoidaan yhtenäisenä pikkupuolueitten kritisoidessa samoja asioita kuin parlamentaarinen oppositio. Vallanpitäjät esitetään muutosvoimana, sillä heille on ”tärkeää” muuttaa poliittista järjestelmää ja sen myötä laajentaa opposition oikeuksia. Putinin lausunto voidaan kuitenkin tulkita niin, että oikeuksia ei saa laajentaa liiaksi, jotta prosessi pysyy hallinnassa, eikä tapahdu poliittisen elämän ”ukrainisaatiota”. Seuraavan uutisen alaotsikkona on *Duma hyväksyi uudet pelisäännöt pikkupuolueille*:

”Eilen valtioneuvosto otti toiseen käsittelyyn kolme presidentillistä lakialoitetta, jotka on suunnattu poliittisen järjestelmän kehittämiseen.”... ”Pienet puolueet saavat oikeuden esiintyä duuman puhujanlavalta, muodostaa vaalien tulosten mukaan ryhmiä, ja ennakkovaalien menettelytapa jää vain sinne, missä se on tarpeen.”

”Ne puolueet, jotka eivät vaalien tuloksissa ylitä vaadittua kynnystä, mutta ovat oikeusministeriön virallisesti rekisteröimiä, saavat mahdollisuuden osallistua federatiivisen ja alueellisten parlamenttien täysistuntoihin vähintään kerran vuodessa. Nykyisessä tilanteessa kyse on Jablokosta, Oikeasta asiasta ja Venäjän patriooteista.”

...”Ainoa, mitä ei-parlamentaariset puolueet eivät voi tehdä, on äänestää lakialoitteiden puolesta tai niitä vastaan.”

”- Paljon riippuu siitä miten lakiin kiinnitetty ”vähintään kerran vuodessa” realisoidaan, - katsoo Moskovan valtionyliopiston yhteydessä olevan sosiaalisten järjestelmien tutkimusinstituutin varajohtaja Dmitri Badovski. – Osallistuminen istunnon kulkuun on yksi asia, mutta jos pikkupuolueet vain kutsutaan kuvernöörin jokavuotiseen selontekoon alueparlamenttien edessä, siitä tulee aivan toinen tarina. Tai jos valtioneuvostossa sama Jabloko voisi neljän parlamenttipuolueen rinnalla asettaa kysymyksiä ja saada niihin vastauksia pääministeriltä. Siinä tapauksessa normi saa toisen poliittisen merkityksen.”

”Toisessa käsittelyssä päätetään myös lakialoitteesta, joka vakiinnuttaa yhtenäiset säännöt ryhmien muodostamisessa. Puolue, joka vaalitulosten perusteella onnistuu saamaan yhdenkin edustajan läpi, saa oikeuden muodostaa ryhmänsä ja vastaavasti liittyä komiteoitien virkojen jaon prosessiin. Puolue, joka ei saavuta 7 % äänikynnystä, mutta kerää yli 5 % äänistä, voi saada alueparlamenttiin edustajansa. Sille tulee oma huoneensa ja jopa oikeus lainsäädännöllisiin aloitteisiin.”

”Ennakkoäänestyksen menettelytapa, jos vastaavat korjaukset päätetään kolmannessa käsittelyssä, tullaan karsimaan kunnallisvaltuustojen vaaleista ja säilyttämään vain presidentin vaaleissa, ja myös valtioneuvoston ja alueparlamenttien.”... ”Tällä tavalla presidentti osoittaa myötämielisyyttä oppositiolle: muistamme, että viime syksynä se valitti, että ennakkoäänestys muuttui kaikkialla vaalitulosten väärentämisen kaavaksi.” (26.2.)

Jälleen pikkupuolueet esitetään presidentin uudistusten kohteena. Puheääntä heille ei myönnetä, mutta sen sijaan asiantuntija kommentoi lakialoitteiden poliittista merkitystä. Presidentti mainitaan myötämielisyyden osoittajana vaaleista valittaneelle oppositiolle, ja täten vahvistetaan hänen oppositiomyönteistä identiteettiään.

Aluevaalien sarjaa ennakoivassa uutisessa mainitaan pikkupuolueista Oikea asia ja Jabloko:

“-Parlamenttipuolueet kilpailevat keskenään ja itsenäisten kanssa, - totesi keskusvaalilautakunnan varapuheenjohtaja Leonid Ivlev.”

”Ei-parlamentillisella oppositiolla on mutkikkaampaa. Oikea asia onnistui asettamaan ehdokkaansa vain Voronežskin ja Rjazanskin oblasteilla. Jabloko pyrki murtautumaan pariin lainsäädäntökokoukseen, mutta sai eväykset rekisteröintivaiheessa, siksi puolue keskittää nyt voimansa kunnallistasolle.”

”Hylkäyksistä rekisteröinnissä on lukumääräisesti eniten kärsinyt puolue Yhtenäinen Venäjä ja vähiten Oikea asia, - johti virallista статистиikkaa Leonid Ivlev, jonka jälkeen salissa kajahti nauru.” (11.3.)

”Virallinen статистиikka” ja Yhtenäisen Venäjän kärsimykset asettuvat tekstissä naurunalaiseksi. Lehti osallistuu kyseenalaistamiseen mainitessaan tekstissä naurun.

Seuraavassa uutisessa kerrotaan yhteisistunnoista, joihin pikkupuolueet pääsevät osallistumaan:

Vähemmistö pääsee puhujankorokkeelle (24.3.)

”Erytysten yhteisistuntojen muodossa pienet puolueet voivat esiintyä tiedotuksineen ja ehdotuksineen. Lisäksi ne ”ottavat osaa mitä tärkeimpien kysymysten käsittelyyn (esimerkiksi budjettialoitteen käsittelyyn tai selvitykseen sen toimeenpanosta.)”

”- Presidentti tukee vähemmistöä kyseisessä tapauksessa, jotta se tulisi kuulluksi, - otaksuu Oikean asian varapuheenjohtaja Georgi Bovt. Asetetaan uusi poliittinen tyyli, joka näkyi jo äskettäisissä aluevaaleissa, kun presidentin johtama valtioneuvosto antoi signaalin

alueelliselle nomenklatuuralle, että täytyy noudattaa sopivaisuussääntöjä. Ja niitten joukkoon tulee hyväksyttävä suhtautuminen vähemmistön mielipiteeseen.”

” – Esiintyä kerran vuodessa on tietysti parempi kuin ei ollenkaan, - tukee kollegaa Jablokon johtaja Sergei Mitrohin. – Mutta se ei ole huomattavin muutos. Tärkeintä ei-parlamentaarisille puolueille on poistaa vaalien aikainen syrjintä. Minä, esimerkiksi, odotan presidentiltä näitä askeleita – nimikirjoitusten keruun lakkauttamista ja kumoamista joukkotiedotusvälineisiin pääsyn rajoittamisessa, ei vain vaalien aikana, vaan myös niiden välillä.”

”Duuman puhujakorokkeelta ei-parlamentaarinen oppositio aikoo puhua asialliseen tyyliin. Jabloko – päätettävien lakien ominaisuuksista, ja niiden korruptoituneesta laatisemisesta. Oikea asia – byrokratian purkamisesta, informaationvapaudesta ja parlamentaarisesta kontrollista. Lakialoitteessa ei ole mainittu esiintymisen aikaa, ja puolueitten johtajat, vastatessaan Izvestijan kysymykseen, haarautuvat toiveissaan. Mitrohin sanoi, että ”toivottavasti ei tuntia vähempää”. Bovtin mielestä ”pääteesit voidaan selostaa jopa viidessä minuutissa.”

”Presidentti ei ole päättänyt suojella pelkästään puolueita, vaan myös kansalaisia, oikeudelliselta virastokankeudelta.”...

Tässäkin uutisessa Medvedev representoidaan oppositiomyönteisenä: hän ”tukee vähemmistöä” ja ”suojelee puolueita”. Pikkupuolueitten identiteetti jää kehittymättömäksi ja niiden rooliksi muodostuu uutisissa lähinnä vaalijärjestelmän kritisoiminen. Jabloko, Oikea asia ja Patriootit eivät esiinny näissä uutisissa aktiivisina toimijoina, vaan enemmän kohteina, joihin Medvedevin uudistukset vaikuttavat. Tosin ne ovat saattaneet vaikuttaa uudistuksiin, sillä Medvedev esitetään opposition toiveet huomioivana. Lehden perspektiivissä nämä samaan ryhmään luokitellut puolueet ovat osia, jotka integroidaan presidentin ajamaan poliittiseen järjestelmään. Pikkupuolueet näyttävät heikoilta ja epäitsenäisiltä, kun ne representoidaan presidentin tuesta riippuvaisina.

8.3 Muut oppositiotoimijat

Seuraavaksi esittelen lyhyesti muutamia muista uutisissa esiintyneistä oppositiotoimijoista. Nämä hahmot ovat niin vähän esillä, että heidän subjektipositioitaan ei ole mielekästä analysoida syvällisesti. Joitakin kohtia on kuitenkin syytä ottaa tarkasteluun.

Eduard Limonov on sekä Kansallisbolševikkien johtaja että oppositiokoalitio Toisen Venäjän johtaja. Kansallisbolševikit luokitellaan ekstremistiseksi ryhmäksi, ja gazeta.ru sai varoituksen Limonovin haastattelemisesta vuonna 2007. Limonov, joka on Izvestijan mukaan ”useimmin pidätetty oppositiotoimija” (23.3.), on uutisissa esillä mielenosoitusten yhteydessä.

Ljudmila Aleksejeva on Venäjän vanhimman riippumattoman ihmisoikeusorganisaatio Moskova-Helsinki-ryhmän johtaja. Yhdessä uutisessa hän kommentoi ja kritisoi presidentin kansalaisjärjestöuudistusta. Kaksi uutista käsittelee häntä vastaan tehtyä hyökkäystä metrossa.

Juri Ševtšuk on suosittu DDT-yhtyeen keulahahmo ja nykyhallinnon kriitikko. Kolme häntä koskevista uutisista liittyy pelkästään musiikkiin. Yhdessä uutisessa hän kuitenkin pääsee lausumaan mielipiteitään suoraan Vladimir Putinille tapaamisessa, jossa pääministeri kohtasi syöpäsairaitten lasten hyväksi järjestettyyn hyväntekeväisyyskonserttiin osallistuneita artisteja:

”-Ehdotan että otetaan pienet myös työlle, - sanoi yllättäen Ševtšuk ja kohotti maljan seisaaltaan. Voinko ehdottaa maljaa? Haluaisin sanoa lastemme puolesta... Millaisessa maassa he tulevat elämään – synkässä, korruptoituneessa, totalitaarisessa, autoritaarisessa, jossa on yksi puolue, yksi hymni ja yksi ajatus...

- Jura, mitä tulee hymniin, te vähän yliammuitte. Hymnejä tulee olla vain yksi, - kuittasi Putin. -...vai valoisassa, demokraattisessa, missä kaikki todella ovat tasa-arvoisia lain edessä, - jatkoi muusikko. – Haluaisin kovasti, että lapsemme eläisivät sellaisessa maassa ja tervehtyisivät siinä. Tällainen maljapuhe.

- Millainen maljapuhe, sellainen juoma, - vitsaili pääministeri. Laseissa oli vettä.

- Haluan muuten sanoa, että jos lapset elävät raitista elämää, niin vielä parempi, - oivalsi Ševtšuk.”

Ševtšukin puheenvuoro on huomionarvoinen, koska Putinia ja Medvedeviä haastetaan suoraan hyvin harvoin (ainakaan oppositiota koskevassa) uutismateriaalissa. Heitä haastamaton diskursiivinen muodostelma on siis luonnollinen, naturalisoitu.

Kaliningradin mielenosoitusten organisoijana esitetty Solidaarisuus- ja Oikeudenmukaisuusliikkeiden edustaja Konstantin Dorošok *”antoi varsinaisen korvapuustin federaation hallitusvallalle, sillä Venäjän erityisalueen asukkaiden pragmaattisten vaatimusten joukossa oli useita erovaatimuksia Vladimir Putinille ja Dmitri Medvedeville”*. (2.2.) Lehden mukaan siis ei ole pragmaattista eli käytännönläheistä vaatia Putinin ja Medvedevin eroa. Tämä piiloväite on ideologinen ja tukee heidän valtaansa.

Hiukan myöhemmin Dorošok päättää jättää Solidaarisuuden:

"Kaliningradin yhteiskunnallisen Oikeudenmukaisuus-liikkeen johtaja Konstantin Dorošok, joka organisoii hiljattain mielenosoituksia kyseisellä alueella, ilmoitti eilen lähtevänsä Solidaarisuus-liikkeestä. "Jotta voisin merkittävämmiin puuhailuun alueellisten ongelmien kanssa", - selitti Dorošok päätöksensä syistä."

"- Lähdän Solidaarisuudesta henkilökohtaisista syistä ja piste, - totesi Konstantin Dorošok Izvestijalle."

"Oikeudenmukaisuuden johtaja ei kuitenkaan tarkemmin kertonut millaiset nimenomaiset syyt saivat hänet tekemään kyseisen päätöksen." (18.2.)

Izvestijan mukaan Solidaarisuuden toiminta on herättänyt närkästystä muissa oppositiotimijoiissa:

... "Ilja Jašin, yksi Solidaarisuuden johtajista, nimitti mielenosoitusta Arkangelissa liikkeen virallisilla nettisivuilla "kunniaakkaaksi jatkoksi kaliningradilaiselle protestille". Kuitenkin samoin kuin arkangelilaiset kommunistit, kaliningradilaisten autoilijoiden Oikeudenmukaisuus-liikkeen aktivistit olivat vihasia siitä, että Jašin kuulutti organisaationsa "suureksi menestykseksi" heidän 30.tammikuun mielenosoitustaan. Vähintään saman verran suuttumusta herätti toisen johtajan Vladimir Milovin puheet siitä, että Solidaarisuus oli yli kuukauden valmistellut tätä mielenosoitusta."

"Solidaarisuudella ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, - totesi Meidän kaupunkimme-liikkeen aktivisti Mihail Kostjajev. – Kaiken organisoivat kaliningradilaiset itse. Hän korosti, että Solidaarisuuden johtajat vain "saapuivat tunniksi ja lähtivät", "tekivät typerästi pr:ää kaliningradilaisten murheiden kustannuksella" eivätkä enää koskaan saa puheenvuoroa kaliningradilaisten mielenosoituksissa. Sivumennen sanoen, Solidaarisuuden Kaliningradin osaston johtaja Konstantin Dorošok lähti liikkeen riveistä protestiksi moskovalaisten kollegoidensa toimille."

"Solidaarisuus on herättänyt monissa selvää turhautumista viimeaikaisilla toimillaan alueilla."

"Asiantuntijoiden mielestä sekä Irkutskissa, Kaliningradissa että Arkangelissa Solidaarisuus toimii saman kaavan mukaan. Venäjän poliittisten suhdanteiden keskuksen varapääjohtaja Aleksandr Šatilov on varma siitä, että tällä tavoin liikkeen edustajat osallistumalla "vieraisiin" mielenosoituksiin ja protestitoimiin haluavat korottaa omaa poliittista painoarvoaan. "He yksinkertaisesti pyrkivät saavuttamaan suurta menestystä pienin voimin", - sanoo politologi."

"Poliittisten ja taloudellisten yhteyksien viraston pääjohtaja Dmitri Orlov puolestaan toteaa: "Konstantin Dorošokin lähtö yleisvenäläisestä Solidaarisuudesta nähdäkseni vahvistaa sen faktan, että kaliningradilaiset ymmärsivät sen, että moskovalaiset kollegat vain käyttävät hyväkseen heidän ongelmiaan ja toimivat omien intressiensä eteen." (24.2.)

Uutinen representoi Solidaarisuuden toimijana, joka pyrkii ottamaan kunnian itselleen toisten organisoimista tapahtumista. Jašin kommentit menestyksestä ja kunnian kumotaan asiantuntijaaanella, jonka mukaan on "fakta", että moskovalaiset Solidaarisuuden edustajat käyttävät hyväkseen alueiden ongelmia ja toimivat omien intressiensä eteen. Lehti tulkitsee Dorošokin lähdön Solidaarisuudesta protestiksi moskovalaisten kollegoiden toimille, vaikka

ainakaan edellisen uutisen mukaan hän itse ei kertonut tarkkaa syytä lähdölleen. Uutinen rakentaa hyvin kielteisen kuvan Solidaarisuus-liikkeestä. Muita oppositiotomijoita ei luonnehdita näin kielteisesti aineistossa.

9 OPPOSITIO KOKONAISUUTENA

Irrotin opposition kokonaisuutena omaksi pääluvukseen, koska siihen sisältyy sekä vaimennettuja että korostettuja puheääniä. Tässä luvussa käsittelen siis uutisia, joissa oppositio ilmenee kokonaisuutena. Tuotetun identiteetin lisäksi erityisen tarkastelun kohteena ovat suhteet; sekä oppositiot toimijoiden keskinäiset suhteet että heidän suhteensa Yhtenäiseen Venäjään.

Medvedevin poliittisen reformin ja kaavailtujen vaaliuudistusten yhteydessä Izvestija kirjoittaa seuraavaa:

”On kiinnostavaa, että KPRF:n, LDPR:n ja Oikeudenmukaisen Venäjän ehdotukset ovat ytimeltään identtisiä. Niin harvinainen yhteishenki täysin mahdollisesti auttaa puolueita saavuttamaan osittain aloitteidensa toteuttamisen. Varsinkin kun itse Medvedev puhui toiseenkin kertaan vaaliprosessien demokratisoimisen välttämättömyydestä ja puolueiden mahdollisuudesta osallistua tasavertaisesti poliittiseen elämään.” (22.1.)

”Harvinainen yhteishenki” ilmaisee sen, että normaalisti duuman oppositiopuolueet ovat riitaisia ja keskenään eri mieltä. Yhteishengen avulla olisi mahdollista ”saavuttaa osittain aloitteiden toteuttaminen”. Kuvauksen mukaan oppositiopuolueet ovat yksinään heikkoja, mutta yhdistyessään niissä voisi olla potentiaalia. Opposition representoiminen hajanaisena ja heikkona vähentää sen vetovoimaa ja toimii täten tekstin ideologisenä elementtinä. Keskustelu vaalivilpistä ja valtapuolueen kritiikki toimii oppositiota yhdistävänä tekijänä:

”Kaikkien puolue-edustajien – paitsi tietysti yhtenäisvenäläisten – esiintymiset rajoittuivat keskusteluihin vaalivilpistä ja kritiikkiin Yhtenäistä Venäjää kohtaan.” (25.1.)

Allaolevassa uutisessa keskusvaalilautakunta esittää ennakkoon äänestyksen lakkauttamista. Oppositio on yksimielisesti aloitteen kannalla:

”Vaalien ennakkoon äänestystä ehdotetaan lakkautettavaksi kaikilla tasoilla. 26. tammikuuta Keskusvaalilautakunta kääntyi tällaisella aloitteella presidentinhallinnon puoleen. Tämä menettelytapa on ollut Venäjällä käytössä vaihtelevalla menestyksellä jo kaksi vuosikymmentä, (railakkaina 90-luvun vuosina se lakkautettiin, mutta otettiin uudestaan käyttöön) mutta viime vuonna ennakkoon äänestyksestä tuli oppositiolle päähirviö taistelussa ”rehellisten vaalien” puolesta.”

”Ennakkoon äänestyksen lakkauttamista on vaatinut parlamentaarinen oppositio, jonka mielestä käytäntö muuttui vaalitulosten väärentämisen kaavaksi.”...

...”KPRF, LDPR ja Oikeudenmukainen Venäjä sekä kaikki ei-parlamentaariset puolueet tukivat yksimielisesti keskusvaalilautakunnan aloitetta.”...

”Jos seurataan vaalijärjestelmän reformoimisen logiikkaa pidemmälle, niin edessä on poissaolotodistusten järjestykseen laittaminen. Oppositio (KPRF, LDPR ja SR) vaatii jälleen siinä täyttä lakkautusta.”

...”- Ei pidä unohtaa, että äänestäminen ennakkoon ja poissaolotodistuksella – on kansalaisten oikeus, eikä sitä saa ottaa pois, vaan vain saada aikaan järjestys vaalijärjestelmässä – uskoo aluevaalien asiantuntija, alueittenvälisen vaaliverkon tuen johtaja Grigori Golosov. – Olen samaa mieltä siitä, että muutamat käytännöt muuttuivat vaalien väärentämisen kaavaksi, mutta jos kuljetaan käytäntöjen lakkauttamisen tiellä, niin sitä helpommaksi käy lakkauttaa koko vaalit.” (28.1.)

Kirjoittamalla, että ”ennakkoäänestyksestä tuli oppositiolle päähirviö taistelussa ”rehellisten vaalien” puolesta” lehti kyseenalaistaa opposition päämäärät ja motiivit sijoittamalla ”rehelliset vaalit” lainausmerkkeihin. Teksti vihjaa, että vaalien rehellisyyden sijasta oppositio taistelee omien intressiensä puolesta. Tämä voi vaikuttaa tekstin ylitulkinnalta, mutta pelkillä lainausmerkeillä voidaan rakentaa oppositiosta kuvaa epärehellisenä (todelliset tavoitteet eri kuin julkilausutut) ja itsekkäänä (oma menestys todellinen motiivi). Asiantuntijaaani varoittaa kehityksen suunnasta, joka voi lopulta johtaa koko vaalien lakkauttamiseen. Se kehityksen linja, jota oppositio tukee, voi johtaa tahtomattomiin epädemokraattisiin seurauksiin.

Vihjatusta opposition sisäisestä riitaisuudesta kertovat kaksi uutista, jotka käsittelevät kommunistien ja Solidaarisuus-liikkeen välistä konfliktia. Muita vastaavia konfliktiuutisia ei tarkkailtavana ajanjaksona ilmennyt.

”KPRF:n Arkangelissa organisoimassa asumiskustannusten nostamista vastustaneessa mielenosoituksessa Solidaarisuus-liikkeen edustajat esiintyivät poliittisin iskulausein, jotka eivät liittyneet tapahtuman teemaan. Tästä syystä paikalliset kommunistit ilmaisivat protestia, syyttäen Solidaarisuutta provokaatiosta ja yrityksestä ”yksityistää” vieras tilaisuus. Vastaavia tapauksia sattui hiljattain Irkutskissa ja Kaliningradissa.”

”...Mielenosoitus oli luonteeltaan taloudellinen eikä poliittinen, jollaiseksi Solidaarisuuden edustajat yrittivät sen muuttaa, katsoo Arkangelin KPRF:n aluekomission ensimmäinen sihteeri Aleksandr Novikov.”

””Solidaarisuus on KPRF:lle ideologisesti vieras organisaatio, tiedämme kuka sitä rahoittaa, emmekä halua, että meidät yhdistetään heihin. On harmillista ja sääli, että lankesimme tällaiseen provokaatioon, vieraille ihmisille ei saa antaa mikrofonia”, - hän sanoi.” (24.2)

”Yleisvenäläisen protestitoimien esikunnan johtaja, KPRF:n keskuskomitean puhemiehistön varapuheenjohtaja Vladimir Kašin osoitti puolueen alueellisille osastoille kirjeen, jossa pyysi olemaan sallimatta sellaisten organisaatioiden, kuten Solidaarisuus-liikkeen, osallistuminen kommunistien toimiin.”

”Pyydän vastedes suhtautumaan tarkkaavaisesti joukkotilaisuuksien organisoijien koostumukseen ja eväämään osallistumisen KPRF:n keskus- ja alue-esikuntien organisoimiin tapahtumiin, kaikenlaisilta huijareilta, poliittisilta roistoilta (Solidaarisuus-liike jne.), jotka aiheuttavat korjaamatonta vahinkoa työväenliikkeelle”, - sanotaan kirjeessä. Yksi KPRF:n johtajista on sitä mieltä, että ”protestitilaisuudet keräävät satojatuhansia ihmisiä, siksi muutamit poliittiset organisaatiot pyrkivät käyttämään niitä omiin päämääriinsä, omien ambitioittensa hyväksi”. Sillä on itsessään ”usein hajottava, erilleenvetävä vaikutus vasemmistopatrioottisen rintaman yhtenäisyyteen, joka on meille niin välttämätön konkreettisten tulosten saavuttamisen kannalta työväen intressien puolustamisessa.””

”Kannattaa mainita, että protestitoimien esikunnan kirje ei ilmaantunut sattumalta. Alueilta saapuvien tietojen mukaan protestitoimien veturina todella on KPRF – vasemmistolaiset jättävät anomukset mielenosoituksista ja järjestävät niiden organisaation. Osallistujien koostumus on kaikenkarvainen: aina Solidaarisuudesta kaikenlaisiin nationalisteihin ja kylähulluihin asti. ”Kaikki nämä hämäräperäiset keinottelijat pyrkivät yksityistämään kansan prosessin omien henkilökohtaisten ambitoidensa alle, - sanoi eilen Kašin RIA Novostille. – Niille, jotka yrittävät hajottaa työväenliikkeen eri osiin, niille, jotka yrittävät vieressä järjestää jonkinlaisia protestiorganisaatioita, me sanomme: Ei! Älkää lähestykö meitä.””

”- Tämä kirje on seurausta siitä, että toiveet yhtenäisen antiputinlaisen rintaman luomisesta eivät ole toteutuneet, - sanoi Poliittisten ja taloudellisten yhteyksien viraston pääjohtaja Dmitri Orlov. – Tilanne oli omituinen: KPRF organisoii tilaisuuksia, mutta imagopisteet niistä sai Solidaarisuus. On ilmeistä, että mitä lähempänä yhtenäinen protestipäivä 20. maaliskuuta on, sitä aktiivisemmin erilaiset poliittiset voimat yrittävät ansaita itselleen mainetta katutapahtumien pääjärjestäjänä.” (4.3.)

Uutiset konfliktista ilmentävät sitä, että Solidaarisuus on kommunisteja enemmän vaimennettu ryhmä. Kommunistien puheääni päästetään esille, kun taas Solidaarisuuden edustajien näkökulma puuttuu tekstistä kokonaan. Teksti representoi mielenosoitukset toisaalta marginaaliryhmien (”kaikenlaiset nationalistit ja kylähullut”) tapahtumina, mutta toisaalta myös ”kansan prosessina” Kašinin lausuntoa siteeraamalla. Asiantuntijan lausunnot edistävät kuvaa Putinia vastustavien voimien epäyhtenäisyydestä ja itsekkyydestä – kukin ryhmä pyrkii saamaan vain mainetta itselleen.

Oppositioryhmien toisistaan etääntymisen lisäksi tapahtuu myös lähenemistä. Yhdessä uutisessa (18.2.) Jabloko miettii yhdistymistä Mihail Kasjanovin Venäläisen kansallisdemokraattisen liiton kanssa.

Seuraavassa sitaatissa rakennetaan identiteettejä ja rooleja yksittäisille opposition edustajille (ja yhdelle valtapuolueen edustajalle):

”Vladimir Putinin selonteon käsittely duumassa: kaikki oli kuten aina – Zjuganov syytteli, Žirinovski huusi, Gryzlov myötäili ja Levitšev teki korrekteja korjauksia” (29.4.)

Tekstissä on havaittavissa mieto reifikaatio – duuman istunnossa ”kaikki oli kuten aina”, eli edustajien teot yksittäisessä tapahtumassa näyttäytyvät muuttumattomilta ja aina samoina toistuvilta. Oikeudenmukaisen Venäjän Levitšev on ainoa, joka kuvataan positiivisessa valossa.

Opposition suhde Dmitri Medvedeviin nousee esiin seuraavassa pätkässä, joka muistuttaa syksyn 2009 aluevaalien aiheuttamasta parlamentaarisesta kriisistä:

”Viimeisimmät aluevaalit, jotka järjestettiin lokakuussa 2009 ja jotka päättyivät Yhtenäisen Venäjän voittoon, provosoivat viime vuosien ensimmäisen parlamentaarisen kriisin, muistuttaa Reuters. LDPR:n, KPRF:n ja Oikeudenmukaisen Venäjän ryhmät hylkäsivät duuman istuntosalin muutamaksi päiväksi, syyttäen vallanpitäjiä väärennöksistä ja opposenttien ahdistelusta. Kuitenkin kaikki edustajat palasivat työpaikalleen ilman ylimääräistä melua osallistuttuaan tapaamisiin presidentin kanssa.” (10.2.)

Medvedevin integroiva vaikutus oppositioon, joka on esillä myös pikkupuolueiden yhteydessä, näkyy tässäkin. Representaation mukaan tapaaminen Medvedevin kanssa hiljentää opposition ja lopettaa ”ylimääräisen melun”. Medvedevin suhde oppositioon on esillä myös seuraavassa:

”Medvedev sanoi, että ”yksi ryhmä on minun makuuni millä tahansa alueella liian vähän. Myös kaksi on riittämättömästi.” Hän nosti esimerkiksi (”korostan: tämä on vain esimerkki”) Moskovan kaupunginduuman, jossa on kaikkiaan kaksi ryhmää: kolme 35:stä edustajasta on KPRF:n ryhmästä, ja loput ovat Yhtenäisestä Venäjästä.”

”- Heijastavatko nämä kaksi ryhmää muka moskovalaisten kaikkia moninaisia poliittisia kantoja? Minä, suoraan sanottuna, epäilen sitä, koska kaupunki on valtava, monimutkainen, jossa on kirjava ja aktiivinen väestö, mutta ryhmiä on kaikkiaan kaksi, - sillä aikaa kun Medvedev lausui näitä sanoja, Moskovan kaupunginjohtaja Juri Lužkov tarkasteli miettiväisesti jotakin pöydällä.”

”Presidentti ehdottaa vaalien väärennöspolemiikin lopettamista (”aluevaalien tulokset heijastavat maan poliittisten voimien todellisia suhteita”, ja ”väitteet massoittaisista väärinkäytöksistä osoittautuivat kuitenkin vahvistamattomiksi”). Ylipäänsä Medvedev pitää vaalijärjestelmään kohdistuneita perusteettomia syytöksiä ”muunnoksina oikeusnihilismistä”. Vain oikeus on ”ainoa instanssi, joka laittaa pisteen näille kysymyksille.”” (25.1.)

Tässä Medvedev toisaalta tukee oppositiota vihjaten, että esimerkiksi Moskovan kaupunginduuman koostumus ei vastaa äänestäjien mielipidettä. Toisaalta hän kuitenkin

kumoo vaalijärjestelmään kohdistuneet ”perusteettomat syytökset” oikeusnihilisminä ja väittää aluevaalien tulosten vastaavan poliittisten voimien todellisia suhteita.

Juri Lužkov – jota edellisessä uutisessa epäsuorasti syyllistettiin Moskovan vaalituloksesta - suunnitteli Moskovan kaupunginduuman yhteyteen uutta elintä, joka tarjoaisi kanavan oppositiolle:

”Monet puolueet julistivat Moskovan kaupunginduuman vaalien tulokset epälegitiimeiksi lokakuussa 2009. Pormestari Juri Lužkov, rauhoitellakseen hävinneitä, ehdotti parlamentin yhteyteen luotavaksi opposition edustajista koostuvaa elintä. Eilen voittajaedustajat pohtivat tulevaa rakennetta, jota tullaan nimeämään konsultaationeuvostoksi. Opposition edustajat eivät kiirehdi neuvostoon menemistä.”

...”Yhtenäisen Venäjän murskavoitto teki Moskovan kaupunginduumasta de facto yksipuolueparlamentin. Kaupungin isät hämmentyivät.”

”Vastuulliseksi ”pakolaisparlamentin” muodostamisesta nimitettiin opposition edustaja. Kommunistien edustaja Nikolai Gubenko valmisti asetusta ”konsultaationeuvoston aseman hyväksymisestä... – neuvoa-antavana elimenä duuman yhteydessä, joka tulee ”etsimään tasapainoisia näkemyksiä” kaupungin kysymysten päättämisessä. Neuvostoon ehdotetaan oikeusministeriössä rekisteröityneitten puolueitten edustajia.”

”-Mahdollisuuksia on, mutta... – Gubenko levittelee käsiään. – Puolueille lähetettiin kirjeitä, vastauksia ei ole toistaiseksi tullut. Kaikki ajattelevat, että neuvosto luodaan sen takia, että annetaan tyytymättömille mahdollisuus päästää ylimääräisiä höyryjä pihalle.” (22.1.)

...”lohdutusparlamentin (niin uuden elimen olivat ristineet duuman vitsiniekat) arki alkoi kuriositeetilla.”

”-Moskovan kaupunginduumassa oli aiemmin monia puolueita, - muisti parlamentin entinen puheenjohtaja Vladimir Platonov. –Sitten niitä tuli aina vähemmän ja vähemmän. Neljännellä kokoonpanolla oli kolme puoluetta. Nykyisellä, viidennellä, - niitä saatiin enää kaksi. Siksi me keräsimme teidät. Täysiä edustajan valtuuksia neuvoston jäsenille ei anneta, mutta ääntänne kuullaan ehdottomasti ja otetaan huomioon uusien lakien työstämisen yhteydessä. Tämä on askel eteenpäin. Moskova on tässä ensimmäinen.”

”Ensimmäistä kertaa näen hallinnon, joka tunnustaa virheensä, - hurmaantui Nikolai Gubenko, KPRF:n edustaja kaupunginduumassa. –Arvioin konsultaationeuvoston ilmaantumisen hallinnon pyrkimykseksi kohti demokratiaa.”

”Platonov totesi, että se oli hänen sanojensa vapaata tulkintaa. Mitä nimenomaan Gubenko tulkitsi vapaasti – pyrkimystä kohti demokratiaa vai virheiden tunnustamista, - sitä puhemies ei täsmentänyt.” (8.4.)

Ensimmäisessä uutisessa kerrotaan selvästi, että konsultaationeuvosto perustetaan vain opposition edustajia ”rauhoittamaan” – tällä tavoin lehti tuo julki tulkintansa perustamisen todellisesta motiivista. Esille tuotu opposition innottomuus ja ajatus siitä, että elin tarjoaa mahdollisuuden ”päästää ylimääräisiä höyryjä pihalle” kertovat siitä, että neuvostolla ei

uskota olevan todellista poliittista merkitystä. Uutinen antaa ymmärtää, että konsultaationeuvosto on hallinnon pyrkimys integroida oppositio järjestelmään ja kanavoida tyytymättömyyttä hallitusti. Toisessa uutisessa hankkeesta vastuussa oleva Gubenko arvioi kuitenkin sen vallanpitäjien demokratisoimispyrkimykseksi. Silti nimityksen ”lohdutusparlamentti” käyttäminen tukee edellisen uutisen luomaa kuvaa. Viimeisessä kappaleessa Izvestija hiukan pilailee Platonovin kustannuksella. Huumori on puhtaassa uutisvirrassa harvinaista.

Tavatessaan muusikkoja, joiden joukossa oli tunnettu oppositiohahmo Juri Ševtšuk, pääministeri Vladimir Putin ”neuvoo oppositiota olemaan unohtamatta kansalaisten oikeuksia”:

”31. toukokuuta on tyytymättömien marssi Pietarissa. Hajotetaanko se? – kysyi Ševtšuk Putinilta.”

”- Paitsi niitä ihmisiä, jotka menevät tyytyväisten tai tyytymättömien marssille, on myös toisia ihmisiä, joiden oikeuksia emme saa unohtaa. Jos päätätte johtaa tyytymättömien marssin, sanokaamme, sairaalan edestä, jossa tulette häiritsemään sairaita lapsia, niin kuka paikallishallinnosta sallii teidän johtaa marssi sieltä? Ja oikein tekevät, että kieltävät, aloitti pääministeri. – Mutta tämä ei siis siksi, että hallinnon pitäisi peittää niitä asioita, joista puhuin, ja luoda mahdottomat olosuhteet sananvapauden ilmaisemiselle. Jos näen, että ihmiset eivät mene vain hulinoimisen vuoksi, vaan puhuvat jotain fiksua, konkreettista, näyttävät joitakin kipupisteitä, joihin hallinnon tulisi kiinnittää huomio, niin mitä siinä on pahaa?! Kiitos pitää sanoa.”...”Kukaan ei kumoa kansalaisten oikeuksia vaatia kokoontumisenvapautta, mielenosoituksia, kulkueita, mutta se ei merkitse, että niitä voidaan järjestää missä ja milloin hyvänsä. Tällä tavoin Vladimir Putin kehotti oppositiota noudattamaan lakia ja toimimaan asetettujen sääntöjen puitteissa – sovittamaan suunnitelmansa toimiansa toteuttamisesta paikallishallinnon kanssa unohtamatta toisten kansalaisten oikeuksia ja viihtyvyyttä.” (31.5.)

Puheenvuorossaan Putin kääntää näppärästi oppositioon ne syytökset, jotka kohdistetaan usein vallanpitäjiin. Putin näyttäytyy lain ja oikeuksien puolustajana kehottaessaan oppositiota lainkuuliaisuuteen ja kansalaisten oikeuksien kunnioittamiseen. Puheesta välittyy käsitys, jonka mukaan oppositio on parhaimmillaan hallinnon apuna, ei haastamassa sitä. ”Jos näen, että ihmiset eivät mene vain hulinoimisen vuoksi” viittaa siihen, että normaalisti ihmiset osallistuvat vastaaville marsseille juuri hulinoimisen takia. Uutisessa Putinin opastus on erotettu omaksi laatikokseen. Tämä lisää sen tehoa, kuten sekin, että esimerkiksi Ševtšukin mahdollisia kommentteja marssista ei tuoda kysymystä lukuunottamatta esiin.

Ohessa on sitaatteja (muilta) Yhtenäisen Venäjän edustajilta:

Kaliningradin mielenosoituksista: *”Yhtenäisen Venäjän edustajat odottivat tapahtuman päättymistä ja valittivat eilen illalla koruttomasti siitä, että oppositio oli muuttanut ajoneuvoveron tason tarkistusta vastustaneen joukkokokouksen poliittiseksi tapahtumaksi, välittää Interfaks. Yhtenäisen Venäjän toimeenpanevan keskuskomitean johtaja Andrei Vorobjev totesi, että viime kuussa paikallishallinto aloitti neuvottelut kansalaisten kanssa ottaakseen huomioon heidän intressinsä.”...””Ne opposition edustajat, jotka yrittävät petoksella saada ihmiset kaduille, toimivat omien intressiensä puolesta. Tällainen kyyninen asenne kehottaa kapinaan”, - hän uskoo.” (31.1.)*

Poliittisen reformin yhteydessä: *”Me toimimme kansalaisten parhaaksi, - selittää Isajev. Samaan aikaan kun toiset vaativat prosentteja vaaleissa, me ratkaisemme ongelmia saavutettavissa olevilla keinoilla, hintojen ja tariffien alennuksilla, eläkkeitten korotuksilla. On selvää, että kukaan ei ala Venäjän väestön enemmistön vahingoksi jakamaan oppositiolle lahjoja, joita se ei ole ansainnut. He haluavat päästä käsiksi valtaan ja alueellisiin budjetteihin kiertäen demokraattiset vaalit. Jos tämä ei onnistu, niin he vaativat vaalikäytäntöjen muuttamista heille edullisella tavalla. Jäätyään musertavaan vähemmistöön oppositio pyrkii monopolisoimaan Venäjän kansalaisten enemmistön poliittiset oikeudet. Voimme osoittaa myötämielisyyttä oppositiolle ja tukea joitakin sen aloitteita, mutta vain siksi, että näiden puolueiden äänestäjät – jotka ovat myös Venäjän kansalaisia – voisivat tulla kuulluiksi, ilman puoluetta, jota he äänestävät, ei voida heille antaa sellaista mahdollisuutta. Mutta toistan, että se ei heikennä, vaan vahvistaa voimakkaiden ja vastuullisten puolueiden, kuten Yhtenäisen Venäjän, asemia. (22.1.)*

”Yhtenäisen Venäjän edustaja Tatjana Voronova muistutti, että oppositio ei ensimmäistä kertaa syytä maan johtoa ja valtapuoluetta ”peittääkseen oman kyvyttömyytensä.”” (10.2.)

”Oppositio on meille myös tarpeen – näin kommentoi Boris Gryzlov. Ja tarvitsemme jopa tappioita alueitten ja pienien kaupunkien tasolla, jotta voimme selvittää syyt näihin tappioihin ja korjata tilanteen.” (16.3.)

”Boris Gryzlov kiirehti puolustamaan puolueensa isää, kiirehtien uskottelemaan, että parlamentaarinen enemmistö osoittaa kaiken tukensa Vladimir Putinin kabinetille.”

”En voi eritellä oppositiomme rappiohenkeä. Puolueemme oli ja pysyy maan johtavana poliittisena voimana ja me tajuamme täysin vastuullisuutemme äänestäjien edessä yleiskansallisen linjan toteuttamisen laadusta, - totesi Gryzlov.” (29.4.)

”Ne, jotka ”pistävät tanssiksi tragedialla”, kuten ilmaisi Sergei Neverov, ”nähtävästi haluavat käyttää hyväkseen Rapsdskaja-kaivoksen tragediaa, rakentaa tavanomaista vallankumousta ja työntää kaivostyöläisiä barrikadeille”.”

”- Lopettakaa poliittisen menestyksenne rakentaminen kaivostyöläisten tragedialla! – kääntyi yhtenäisvenäläinen parlamentin opposition puoleen. – Me emme salli teille sitä!”

”Vain siinä tapauksessa, että lopetetaan poliittiset spekulatiot, valtapuolue on valmis käymään dialogia toisten poliittisten voimien kanssa lainsäädännöllisistä korjauksista, joita – se on jo selvää – ehdottomasti vaaditaan.” (20.5.)

Yhtenäisen Venäjän edustajien puheissa oppositio kuvataan kaikin tavoin omia intressejään ajavaksi voimaksi. Valtapuolue itse puolestaan kuvataan vastuulliseksi puolueeksi, joka keskittyy kansalaisten ongelmien ratkomiseen sen sijasta, että opposition tavoin keskittyisi ”vaatimaan prosentteja vaaleissa”. Duuman puhemiehen Gryzlovin kommentti opposition tarpeellisuudesta on poikkeuksellinen, tosin sekin perustellaan lopuksi valtapuolueen hyödyllä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että uutisten representaatioissa suoraan tai epäsuorasti esille nousseita oppositiota kuvailevia luonnehdintoja olivat heikkous, itsekkyyys ja sisäinen erimielisyys. Tosin vaaleja kohtaan osoitettu kritiikki toimii oppositiota yhdistävänä tekijänä. Medvedev kuvataan oppositiota integroivana hahmona kuten pikkupuolueidenkin yhteydessä. Myös konsultaationeuvoston perustaminen liittyy integroimiseen, mutta myös opposition suitsimiseen ja vaarattomaksi tekemiseen. Medvedevin edustama integraatiohenki ei ole levinnyt Yhtenäisen Venäjän muihin edustajiin, jotka käyttävät tiukkaa vihollisuusretoriikkaa oppositiota vastaan.

10 LOPUKSI

Aineiston perusteella Izvestijan uutisointi ei kohtele opposition edustajia täysin tasapuolisesti, sillä eroja ilmenee sekä julkisuuden määrässä että käsittelyn tavassa. Julkisuus jakautuu epätasaisesti toimijoiden kesken, eikä se ole suhteessa poliittiseen painoarvoon. Julkisuuden määrällä mitattuna opposition keulakuva on Vladimir Žirinovski, josta tuotetaan muutenkin poikkeuksellisen erottuva hahmo. Žirinovskille on myönnetty lupa puhua, mutta hänen sanoillaan ei ole valtaa johtuen siitä, että hänet representoidaan tekstissä narrina, häirikkönä ja populistina. Žirinovskin korostuminen uutisvirrassa on vallanpitäjiä tukevaa ja täten ideologista. Žirinovskin epäuskottavuus lisää vallanpitäjien uskottavuutta.

Ideologista on myös tietynasteinen vaimentamis- ja häivytystyö, joka kohdistuu suurimpaan oppositiopuolue KPRF:ään, ja erityisesti sen puheenjohtajaan Gennadi Zjuganoviin. Zjuganov mitätöidään poliittisessa kamppailussa tekemällä hänet suhteellisen näkymättömäksi. Kommunistien subjektipositio jää hämäräksi, samoin kuin heidän tarjoamansa poliittinen vaihtoehtokin. Näkymättömäksi tekeminen on ideologisesti erityisen merkittävää, jos uskotaan niitä politologeja, joiden mukaan KPRF on duuman puolueista ainoa aito oppositiopuolue.

Lupa puhua myönnetään aineistossa epäuskottavan Žirinovskin lisäksi Sergei Mironoville ja Oikeudenmukaiselle Venäjälle, joiden ei ole suotavaa kritisoida Medvedeviä ja Putinia. Mironovilla on uutisissa kaksoisrooli oppositiopuolueen johtajana ja federaationneuvoston puheenjohtajana. Oikeudenmukaisen Venäjän kiistaa Yhtenäisen Venäjän kanssa käsitelleissä uutisissa tuotettiin kuva valtapuolueelle alistuvasta oppositiopuolueesta, jonka edustajien puheita yhtenäisvenäläisillä on valta rajoittaa. Oikeudenmukaisen Venäjän oppositius näyttäytyy rajoitettuna tässä konfliktissa, mutta muissa uutisissa viittauksia rajoittuneisuuteen ei tehdä. Vallanpitäjiä palvelee puolueen representoiminen normaalina valtapuolueen apulaisena representoimisen sijasta.

Vain duuman puolueiden edustajista aineistossa on tuotettu uutisia, joiden pääaiheena ovat heidän mielipiteensä. Tämä heikentää olennaisesti muiden näkyvyyttä. Rekisteröidyt

pikkupuolueet luokitellaan tekstissä usein samaan ryhmään, mikä luo samuutta niiden välille. Kyseisten puolueitten rooliksi muodostuu lähinnä vaalijärjestelmän kriitikkona toimiminen sekä Medvedevin uudistusten passiivisina kohteina oleminen.

Muita oppositiot toimijoita esiintyy aineistossa vain satunnaisesti. Huomiota kuitenkin kiinnitti erityisesti Juri Ševtšukin puheenvuoro, jossa representoitiin hänen Putinille kohdistamaansa kritiikkiä. Huomio heräsi siksi, että pääministeriä ja presidenttiä suoraan haastavia puheenvuoroja ei muissa uutisissa esiintynyt käytännössä lainkaan, mikä legitimoit heidän valtaansa ja tukee hegemoniaa. Oppositiliike Solidaarisuus esitetään uutisissa poikkeuksellisen kielteisessä valossa oppositiota hajottavana liikkeenä, jonka johtajat ajavat omia etujaan. Liikkeelle tuotetulla negatiivisella julkisuudessa on tietysti ilmeiset ideologiset vaikutukset.

Oppositiota kokonaisuutena käsitelleissä uutisissa oppositio representoidaan epäyhtenäiseksi ja heikoksi, jota kuitenkin yhdistää valtapuolueeseen ja vaalijärjestelmään kohdistettu kritiikki. Aineiston temaattista rakennetta tarkasteltaessa käy ilmi, että tietyt duuman ulkopuoliset oppositiohahmot nousevat esille vain konfliktien yhteydessä.

Tekstissä käytetään runsaasti suoria lainauksia, mikä luo objektiivisuuden tuntua. Kuitenkin valinnat on tehty siitä mitä puheita lainataan ja mitä ei, joten painottumista syntyy ilman lehden tekemiä kommenttejakin. Myös neutraalina näyttäytyvällä tekstillä voi olla ideologisia ja luonnollistavia vaikutuksia. Ilmiö näkyy esimerkiksi Mironovin erotusuhkaa käsitelleissä uutisissa, joissa valtapuolueen toiminta ja valta näyttäytyy luonnollisena. Lähteidenkäytössä lehti tukeutuu poliitikkojen ja heidän tiedottajiensa lisäksi ennen kaikkea viranomaisiin ja asiantuntijoihin, mikä rakentaa luottamusta niitä kohtaan. Tavalliselle ihmiselle ei anneta yhdessäkään uutisessa ääntä. Viranomaisten ja virallisten tahojen ääntä representoimalla lehti tuottaa itsekkin virallista kieltä ja vahvistaa sen legitimitettä.

Kokonaisuutena ottaen kenties merkittävin ideologinen seikka aineistossa on se, että opposition edustajia ei representoida todellisena ja uskottavana vaihtoehtona vallanpitäjille. Havaintojen perusteella voi tehdä varovaisen oletuksen siitä, että lehden omistajalla, joka kuuluu Putinin tuttavapiiriin, on vaikutuksensa siihen, että Putinia tai Medvedevää

vakuuttavasti kyseenalaistavia puheääniä ei opposition puolelta representoida. Oletuksen voisi vahvistaa vertailevalla tutkimuksella lehden uutisista eri omistajien aikana.

Lehden linja on oletettavasti selvemmin näkyvillä mielipide- ja kommentaariteksteissä kuin puhtaassa uutisvirrassa. Piilotetun ja tiedostamattoman ideologisen työn paljastamisen kannalta puhtaitten uutisten tutkiminen on kuitenkin tärkeintä. Yleistävien johtopäätösten suhteen on syytä olla varovainen, sillä uutisvirta on vain yksi osuus lehden tuottamista teksteistä. On myös huomattava, että tarkasteltuna ollut puolen vuoden ajanjakso ei välttämättä tarjoa edustavaa otosta lehden uutisista, mutta uskon kuitenkin, että se on riittävän laaja ilmaisemaan tiettyjä pääpiirteitä lehden uutist tuotteista.

LÄHTEET

Bell, Allan: The language of news media. Oxford : Blackwell, 1991.

Blommaert, Jan: Discourse: a critical introduction. Cambridge; Cambridge University Press; New York, 2005

Bourdieu, Pierre: Language and symbolic power. Cambridge : Polity Press, 1991

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J.D: Refleksiiviseen sosiologiaan. Joensuu: Joensuu University Press, 1995

Bourdieu, Pierre: Televisiosta. Helsingissä : Otava, 1999

Chouliaraki, Lilie & Fairclough, Norman: Discourse in late modernity: rethinking critical discourse analysis. Edinburgh : Edinburgh Univ. Press, 1999

Cvetanović, Dragana: Tekstintutkimus ja diskurssianalyysi. Luento VIE-maisterikoulun metodipajassa, 17.2.2011

Danks, Catherine: Politics Russia. Harlow : Pearson Longman, 2009

Davis, Howard H: Discourse and media influence. Teoksessa Van Dijk, Teun (toim.): Discourse and Communication: new approaches to the analysis of mass media discourse and communication. New York : Walter de Gruyter, 1985.

Fairclough, Norman: Analyzing Discourse: textual analysis for social research. London : Routledge, 2003

Fairclough, Norman: Critical Discourse Analysis: the critical study of language. London : Longman, 1995

Fairclough, Norman: Media Discourse. London : Edward Arnold, 1995

Fairclough, Norman: Miten media puhuu. Tampere : Vastapaino, 1997

Foucault, Michel: Tiedon arkeologia. Tampere : Vastapaino, 2005 Kirjakas

Fowler, Roger: Language in the news: discourse and ideology in the press. London: Routledge, 1991

Gadamer, Hans-Georg: Hermeneutiikka: ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Tampere: Vastapaino, 2004

Gerbner, George: Mass media discourse: message system analysis as a component of cultural indicators. Teoksessa Van Dijk, Teun (toim.): Discourse and Communication: new approaches to the analysis of mass media discourse and communication. New York : Walter de Gruyter, 1985.

Habermas, Jürgen: Järki ja kommunikaatio: Tekstejä 1981-1985. [Hki] : Gaudeamus, 1987.

Hamelink, Cees J: International communication. Teoksessa Van Dijk, Teun (toim.): Discourse and Communication: new approaches to the analysis of mass media discourse and communication. New York : Walter de Gruyter, 1985.

Heikkinen, Vesa: Ideologinen merkitys: kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 1999

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere : Vastapaino, 1993 Gummerus)

Kellner, Douglas: Mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino, 1998

Koltsova, Olessia: News media and power in Russia. London : Routledge, 2006

Luhmann, Niklas: The reality of the mass media. Cambridge : Polity Press, 2000

Marx, Karl & Engels, Friedrich: The German Ideology. Moscow : Progress, 1976.

Oates, Sarah: Media and political communication. Teoksessa White, Stephen; Gitelman, Zwi; Sakwa, Richard (toim.): Developments in Russian Politics 6. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.

Pasti, Svetlana & Pietiläinen, Jukka: Journalists in the Russian regions. Teoksessa White, Stephen (toim.): Media, culture and society in Putin's Russia. New York : Palgrave Macmillan, 2008

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne: Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino, 2009

Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus: Sanomalehden yhteiskunta. Tampere : Vastapaino, 1994

Pietiläinen, Jukka: Tiedotusvälineet ja sananvapaus Venäjällä. Teoksessa Nikula, Jouko (toim.): Katse Venäjään – suomalaisen Venäjä-tutkimuksen antologia. Helsinki : Aleksanteri-instituutti, 2006 (Gummerus kirjapaino)

Raatikainen, Panu: Ihmistieteet ja filosofia. Helsinki: Gaudeamus, 2004 Tammer-paino

Skirbekk, Gunnar & Gilje, Nils: A history of Western thought: from ancient Greece to the twentieth century. London: Routledge, 2001

Soldner, Markus: Political capitalism and the Russian media. Teoksessa White, Stephen (toim.): Media, culture and society in Putin's Russia. New York : Palgrave Macmillan, 2008

Van Dijk, Teun: Introduction: Discourse Analysis in (Mass) Communication Research. Teoksessa Van Dijk, Teun (toim.): Discourse and Communication: new approaches to the analysis of mass media discourse and communication. New York : Walter de Gruyter, 1985.

Van Dijk, Teun: Structures of News in the Press. Teoksessa Van Dijk, Teun (toim.): Discourse and Communication: new approaches to the analysis of mass media discourse and communication. New York : Walter de Gruyter, 1985.

Vilkka, Hanna: Semioottinen sosiologia, muotoilu ja merkitykset. Lyhyt oppimäärä semioottiseen sosiologiaan. vilkka.fi/sofia: SoFia. 2008

White, Stephen: The Political Parties. Teoksessa White, Stephen; Gitelman, Zwi; Sakwa, Richard (toim.): Developments in Russian politics 6. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2005.

Wilson, Andrew: Virtual politics: faking democracy in the post-Soviet world. New Haven (Conn.) ; London : Yale University Press, cop. 2005.

INTERNET-LÄHTEET

<http://ru.wikipedia.org/wiki/Известия>

http://ru.wikipedia.org/wiki/Справедливая_Россия, luettu 23.8.11

[http://ru.wikipedia.org/wiki/Яблоко_\(партия\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Яблоко_(партия)), luettu 23.8.11

http://ru.wikipedia.org/wiki/Союз_правых_сил, luettu 23.8.11

[http://ru.wikipedia.org/wiki/Правое_дело_\(партия\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Правое_дело_(партия)), luettu 23.8.11

http://ru.wikipedia.org/wiki/Патриоты_России, luettu 23.8.11

[http://ru.wikipedia.org/wiki/Солидарность_\(движение\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Солидарность_(движение)), luettu 23.8.11

<http://ru.wikipedia.org/wiki/Стратегия-31>, luettu 24.8.11

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Diskurssi>, luettu 29.3.11

<http://www.putin-itogi.ru/doklad/#3>

<http://www.polit.ru/news/2008/07/18/mediagroup/>

LIITE 1: AINEISTON UUTISET

- 12.1. Общественников ждут льготы и реестр
- 14.1. Сидим целый год и на кнопки нажимаем
- 15.1. Госдума все же дала старт реформе Страсбургского суда
- 18.1. Прогулка для политсистемы
- 19.1. Демографическая ситуация заставила Кремль задуматься о многоженстве
- 19.1. Правительству предложили отчитываться быстрее
- 22.1. Партмаксимум
- 22.1. Зюганов предостерег единороссов от повторения ошибок КПСС
- 22.1. Сергей Миронов оценил «желтый квадрат»
- 22.1. Сергей Миронов «открыл» Сингапур и Малайзию
- 22.1. Оппозиция не спешит соглашаться на консультации
- 25.1. Президент России Дмитрий Медведев: Не надо стесняться выходить в народ
- 28.1. Космонавты пролетают мимо урны
- 28.1. Суд опять перенес процесс по иску Гозмана к Лужкову
- 31.1. Более 7 тысяч калининградцев потребовали отставки Путина
- 1.2. Расследованием причин антипутинского митинга займется спецкомиссия
- 1.2. Громов оценил обвинения Митрохина в 500 тысяч рублей
- 2.2. Боос назначил встречу организатору антиправительственного митинга
- 3.2. «Эсеры» посоветовали единороссам меньше пить
- 3.2. Миронов ответил единороссам на угрозу отставки
- 4.2. Сергей Миронов останется третьим лицом
- 8.2. Грызлов «разрешил» Миронову иметь свое мнение о курсе Путина
- 8.2. Кудрин вспомнил о своих разногласиях с «Единой Россией»
- 9.2. Ушли в ненападение
- 9.2. Лидер «Яблока» задержан на пикете у мэрии Москвы
- 10.2. КПРФ и ЛДПР грозят властям массовыми протестами
- 10.2. Лужков выиграл суд против Гозмана и РСН
- 11.2. Жириновский и Косачев разыграли «сценку» перед «мудрецами» НАТО
- 15.2. Лимонов опасается ареста за организацию митингов в Москве
- 18.2. Партия «Яблоко» пока не объединялась с движением Касьянова
- 18.2. «Солидарность» осталась без «Справедливости»
- 24.2. Архангельские коммунисты открестились от «Солидарности»
- 26.2. Жириновский хочет клонировать себя для пользы нации
- 26.2. Человек-фракция
- 2.3. Томский губернатор получил по лицу «за смерть бабушки»
- 2.3. Обидчик томского губернатора поведал о мотивах своего поступка
- 2.3. Лужков пообещал Миронову жесткий отпор по «Речнику»
- 3.3. Приговор экс-милиционеру, осужденному за убийство Евлоева, обжалуют
- 3.3. Жириновский готов поработать над психикой российских спортсменов

- 3.3. Коммунисты предложили свой список почетных граждан Петербурга
- 3.3. Скончался депутат Госдумы Юлий Квицинский
- 3.3. Чичваркин отказывается от «Правого дела»
- 4.3. Арестован обвиняемый в нападении на губернатора Томской области
- 4.3. Жириновский советует Мутко покинуть свой пост
- 4.3. Миронов назвал спортивных чиновников «надменными шейхами»
- 4.3. Коммунисты открестились от «Солидарности»
- 10.3. Старики сдюжили
- 11.3. Шесть тысяч выборов и один день
- 11.3. От Шевчука досталось всем
- 16.3. Госдума клонировалась в регионах
- 16.3. Автобусный плацдарм: наступление продолжается
- 17.3. Миронов советует Лужкову разобраться в собственных постановлениях
- 18.3. В Калининграде вместо митинга - телемост
- 22.3. Коммунисты против участия войск НАТО в параде на Красной площади
- 23.3. Лимонов заступился за столичную милицию
- 24.3. Меньшинство получит трибуну
- 25.3. Найден единый критерий
- 31.3. В столице милиция разогнала несанкционированный митинг
- 31.3. В московском метро напали на правозащитницу Алексееву
- 2.4. Скончался депутат Госдумы от КПРФ Юрий Маслюков
- 5.4. Правозащитница Алексеева не хочет прощать напавшего на нее в метро
- 5.4. Последний председатель
- 5.4. Прогульщикам не место в думе
- 8.4. Оппозиционеры научат Мосгордуму писать законы
- 8.4. Рок-легенда Юрий Шевчук сыграет за «Салават»
- 9.4. Госдума заблудилась во времени
- 12.4. Практически создан полный реестр захоронений Великой Отечественной войны
- 13.4. ЛДПР предлагает сажать пьяных летчиков
- 14.4. Жириновский предлагает запретить сажать самолеты в плохую погоду
- 14.4. Миронов предлагает оставить мигалки только Медведеву и Путину
- 15.4. Миронов и Скифанин обсудили отношения России и Италии
- 19.4. Парламентская дипломатия
- 20.4. Путин выступил против замораживания цен
- 21.4. Митволь полал в суд на Жириновского и телеканал «Россия 24»
- 21.4. Миронов предлагает переименовать День снятия блокады Ленинграда
- 23.4. Митволь хочет на месяц лишить Жириновского голоса в Госдуме
- 27.4. Новосибирские депутаты просят урезонить Жириновского
- 28.4. Синхронное плавание
- 28.4. Суд взыскал Жириновского 1 млн. рублей в пользу Лужкова
- 28.4. Союз разрушимый

28.4. Обвиняемого в нападении на губернатора Кресса оставили под стражей
29.4. Кризис жанров
29.4. Власти Москвы не разрешали проводить «День гнева» 1 мая
30.4. Плющенко предложили уйти из парламента
3.5. Жириновский предложил сменить мэров Москвы и Екатеринбурга
7.5. Жириновский хочет очистить Россию от трудовых мигрантов
11.5. От капитуляции к кооперации
13.5. Отправлен в отставку глава московского отделения КПРФ
17.5. Доходы депутатов стали народным достоянием
18.5. Заправский налог
18.5. Сергей Миронов посетил могилу Леха Качиньского
20.5. Уголь под контролем
20.5. Суд рассмотрит иск правительства Москвы к Жириновскому
21.5. Жириновский отрицает попытку примирения с Лужковым
21.5. Генплан Москвы сравнили со скальпелем
24.5. Экс-премьер РФ готов дать показания по делу Ходорковского и Лебедева
25.5. В интернете увеличилось число материалов экстремистской направленности
27.5. В Архангельске задержали участников голодовки против роста тарифов ЖКХ
28.5. Мэр Москвы утвердил генплан развития города до 2025 года
31.5. Разговоры о детях
7.6. Строители начали снос исторических зданий в Кадашах
7.6. ЛДПР предлагает освобождать от армии за миллион рублей
8.6. Митволь намерен взыскать с ЛДПР 20 млн. рублей
8.6. «Единая Россия» победила в Биробиджане
8.6. Эсеры поддерживают предложение о новом формате заседаний Думы
9.6. КПРФ жалуется на шум из-за повышенной явки депутатов в Госдуму
9.6. Сердюков против легализации откупа от армии
9.6. День мяса
10.6. Лидер ЛДПР предложил ввести в Думе дактилоскопию
10.6. Жириновский предлагает Турции сделать русский язык официальным
16.6. Госдума изучит жесткие меры для таксистов-нелегалов
18.6. Московская мэрия хочет взыскать с Жириновского 63 млн. рублей
30.6. Мэр Иркутска стал сторонником «Единой России»
30.6. Жириновский требует отменить аккредитацию «ТВ Центра» в госдуме

